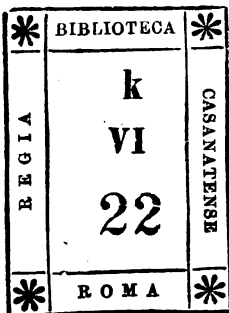


*Library
Soc. Gen.*

A	✱
CASANATENSE	
	✱

VV. VI. 22



ANNVAE
LITTERAE
SOCIETATIS
IESV

ANNI. M. D. LXXXIII

AD PATRES, ET FRATRES
eiusdem Societatis.



ROMAE,
In Collegio eiusdem Societatis.
M. D. LXXXV.
Cum facultate Superiorum.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

ANNUAE LITTERAE SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXIII.



PATRIBVS FRATRIBVSQVE

Societatis Iesu, gratia, & pax
Christi Domini, &c.



ERIVS omnino quam par erat Patres Fratresque carissimi laborum vestrorum fructus mittuntur ad vos: nihil tamen de fructum iucunditate tarditas ipsa decerpet, qui quanto avidius expectantur, tanto iucundius degustantur. Mora autē non vna causa fuit: primū litterarū provincialiū expectatio, quae & si à plerisq. tēpestive fortasse dantur; non tamen ab omnibus tempestive redduntur. Deinde tum eius, qui hanc annuam vniuersae Societatis memoriam colligabat, tum eorum, quibus postea ea mandata res est, vel valetudo vel occupatio. quorum illi valetudinis causa à scribendo fuit omnino cessandum;

A 2 dum;

dum; hisce partim morbo implicitis, partim occupatio-
 ne presenti, impositum subire onus non prius licuit,
 quam fere lapsus est annus. itaque cum danda fue-
 rant litteræ, tum denique scribi sunt coeptæ. Sed in his
 quæ mittuntur ad nos is delectus habetur, quem &
 scribendi formula nobis tradita, & ratio ipsa præ-
 scribit: ut minimæ mirum videri debeat, si & ea præ-
 sereantur, quæ fortasse commemoranda, & ea com-
 memorentur interdum, quæ non nullis tacenda videan-
 tur. Verum quia in ijs quæ aliena videntur reijci-
 endis non nostrum iudicium sequimur sed aliorum;
 nemo mea quidem sententia iure condemnet, quæ
 vnius quidem labore, multorum tamen approbatio-
 ne collecta sunt. Nam si quid dignum totius Socie-
 tatis auribus afferatur; quid est quod quisquam
 malit quam carissimorum labores fratrum litteris
 commendari suis, eaque maxime ratione in partem
 vocari meritorum, qui particeps non sit laborum? E-
 quidem hoc in me recipio quicquid sine controuersia
 dignum litteris fuerit, in eo nec fidem scribentis defi-
 deratum iri, nec diligentiam. Iam vero ut ad rem pro-
 prius accedamus. Ex tribus & viginti prouincijs, qui-
 bus omnis Societas continetur, nec à Belgica, nec à
 Peruana Prouincia acceptæ sunt litteræ. In his vero
 quæ acceptæ sunt, inita est sociorum summa quinque
 millium nongentorum ac viginti quattuor. Eorum ve-
 ro quibus aucta Societas est quadringentorum circi-
 ter ac septuaginta. Eorum qui interierunt, si eos quos
 Martyrj laurea donatos accepimus, eximamus, fere
 centum ac quattuordecim. Collegia multa & quidem
 cum

cum opulentis redditibus sunt reiecta. Tria vero dum-
 taxat admissa si sedes quasdam quæ nunc primum in
 Collegij formam redactæ sunt excipiamus. Vnum Ba-
 rii in Neapolitana Prouincia, Rigæ alterum in Polo-
 nia, Tertium Dolæ in Comitatu Burgundia. Profes-
 sorum domus vna Panhormi. Angrense ve-
 ro Collegium in Lusitania superiore anno
 amissum, recuperatum. Hac de vni-
 uersa Societate. Nunc de eius
 partibus provinciisque
 dicendum.



THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
VOLUME 18
PART 1
1888

1888

PROVINCIA ROMANA



*Omiciliorum in Romana Prouincia
 numerus idem qui superiore anno. So-
 cij autem quingenti circiter ac nona-
 ginta. In Domo Professa centum. In
 Romano Collegio centum & octogin-
 ta. In Domo Probationis octoginta.*

*In Lauretano Collegio quadraginta. In Seminario Ro-
 mano triginta. In Collegio Florentino tres & viginti.
 In Perusino viginti: totidem in Pænitentiariæ. In Ma-
 ceratensi septemdecim. In Senensi quindecim. In Reci-
 netensi quattuordecim. In Collegio Germanico trede-
 cim. Vndecim in Anglicano. In Tyburtino nouem. In
 Illyrico, & Amerino, & Tusculana sede in singulis se-
 ni. Admissi sunt in Societatem quattuor & quinquaginta.
 Morte amissi quattuordecim.*

DOMVS PROFESSA ET Collegium Romanum.

A *Tque vt ab ea Domo capiamus exordium, vnde
 omnis Societas ortum habet, Hoc anno demum
 excelsa Farnesiani templi moles absoluta est: cumq.
 proximis annis pars duntaxat ædis vsui esset, nequa-
 quam nostris satis apta muneribus; nunc in suam am-
 plitudinem patefacta, maiorem nobis aperit campum
 bene merendi de proximis. Vnum desiderari videba-
 tur ad commendationem nouæ Basilicæ, vt quemad-*

A 4 mo

modum candentibus est exornata lapidibus ; ita sanctorum Reliquijs tamquã gemmis illustraretur. Quod quidem à summo Pont. pro ea qua est in nostrum ordinem voluntate facile est impetratum . itaque eius iussu BB. Martyrum Abundij & Abundantij corpora è SS. Cosmi & Damiani basilica in ædem nostram ingenti ciuitatis lætitia celebrique pompa translata sunt. Quæ res quoniam in eorum Martyrum vita, quæ non ita pridem edita est, accurate describitur ; nos eius narratione supersedebimus. Idem Pontifex Max. cū per æstiuos calores ad D. Marci de more versaretur, incidissetque dies B. Virginis Assumptioni sacer, quod die sacrorum solemnia in sacello Pontificio celebrantur ; ædem nostram, quæ cum D. Marci penè continēs est, ad eum agendum celebrandumque diem sibi delegit. itaque tum primum in ara maxima magnifico. extructa opere sacrificari cœptum est. Aderat Cardinalium corona ceteraq. Pontificalis curiæ pompa ; multitudo vero tanta, quantam noui templi facies, & nouus ille confessus allexerat . Magna sane est habenda gratia Farnesio Cardinali, cuius summam liberalitatem cum semper experti sumus in tanti operis molitione, tum hoc anno ad eius operis absolutionem septē ab eo scutatorum millibus donati sumus . Nec desunt alij, qui præcipuo quodam liberalitatis studio huic templo munera deferant : præcipueq. vnus solido ex argento lampadam eximio opere elaboratam dono dedit. Quod ad animarum fructum pertinet, si Pœnitentium numero metienda res est, satis est argumēti operam in hac domo non inutiliter collocatam, vbi quinquagen-

gentis amplius repetita ab ineunte etate peccata per confessionem expiarunt. Quibusdam etiam adiumento nostri fuerunt, ut huius vitæ spretis illecebris sua studia Societati dicarent. qui quoniam magnis quibusdā sunt instructi præsidijs ad res præclare gerendas, multum in ea re lucri existimatur fecisse Societas. Nimirum compensanda iactura fuit, quæ è P. Ioannis Maldonati interitu facta est. qui propter eximiam virtutem ac reconditam sapiētiā maximum apud omnes sui desiderium reliquit. De professorum domicilio satis. quamquam illud quoque videtur hic facere, quod Carbusianæ familiæ magister ad nostrum P. Generalem litteras dedit religiosæ charitatis plenas, quibus à Patre petebat, ut pristina inter suum & nostrum ordinem amicitia renouaretur, eaque publicis testata codicillis posterorum memoriæ commendaretur. Rescriptis ad eas litteras Pater & per honorificum diploma dedit, quo meritorum communionem Societatemque inter utrumque ordinem confirmabat.

In Romano Collegio idē hoc anno rerū cursus. Scholæ noui expectatione Gymnasii magna auditorum frequentia & nobilitate sunt auctæ. Quo tempore Beatorum illorum corpora, quos supra nominaui in Professorum templum transferebantur; Nostri, quoniam ante Collegium pompa illa traducenda erat, ut eos Beatos litterarum etiam munusculis honorarent, vniuersam Collegij faciem tum varietate ac copia carminis tum alijs artis ingenijque operibus exornarunt. Magna ad spectaculi novitatem multitudo concurrir. & verolatiores res fuit quam quæ possit oratione depingi.

E Gym-

E Gymnasio atque è Sodalitio Dei Matris tum in Societatem sunt recepti non nulli, tum alij ad alias familias cœnobiaz. dimissi. In his adolescens claro loco natus, & cum philosophia perpolitus in primis, tum præclaris quibusdam naturæ donis ornatus. is cum Societatis cupiditate flagraret diu multumq. iactatus est à domesticis, ut quo diuturnior esset cum parentibus pugna, eo virtus redderetur illustrior. Sed quoniã spon- sione voti sese obligauerat Deo, Patres & ne quid discriminis in medijs fluctibus tenera ætas adiret, & ut omnem à se suspicionem inducti iuuenis remouerent; reddita ei votorum formula, quam in scriptis acceperant, pro iure potestateq. sibi concessa ab omni eum spon- sione liberarunt. Ille vero non modo liberari se nō est passus, sed paucis post diebus tanto arctius voto se religionis obstrinxit, schedulamq. retulit eam, quæ votorum formulam cum renouata spon- sione contineret. Diem sibi parentes sumpserant satis laxam ad explorandam, ut illi aiebant, adolescentis constantiã, ut alij interpretabantur, ad infirmandam ac labefactandam. Sed tantum abest, ut is aliquid de suo ardore studio- que remiserit, ut deuietis iterum diuturna pugna parentibus ad Nouitiorum domum duplicata gloria reuerterit.

Missi sunt ex hoc Collegio non nulli in agrum Picenū Episcopi Camertini rogatu, qui suam in eo agro diœcesim habet. Ac cū alijs rebus, tum tradendis christianæ disciplinæ præceptis perutiliter laborarūt. accipiebantur quibusdam locis tam audis animis, ut ad eorum aduentum pulsarentur æra campana, publica-
que

que edicta fierent, ut intermissis ludis ad Catechismum se quisque conferret. Lustrata sunt præcipue Recinetum ac Tolentinum: sed è finitimis pagis paganorum Veniebat caterua hanc unam ob causam, ut Christianæ legis præceptis imbuerentur. Habebantur doctrinæ conuentus primis fere tenebris cum vulgus opificum ab opere conquieuit. templum plurimo lumine collucebat, auditoribus ita refertum, ut nocturna Natalis Christi celebritas videretur. His rebus ubi ubi nostri fuerunt, mirum quantum sibi omnium animos adiunxerunt. itaque ægre illi diuellebantur à nostris: quin etiam ea fuit in digressu vis lacrimarum ac precum, ut nisi ante lucanis horis nostri discederent, cogerentur morari diutius.

DOMVS PROBATIONIS ET Pœnitentiariorum.

Accefferunt ad Societatem in hac domo varijs è nationibus quattuor & quinquaginta: atque in his multi doctrina, nobilitate, virtuteq. præstantes. Vincentius Ducis Terræ nouæ, eiusdem Mediolanensis Gubernatoris filius Societatis incundæ consilio simul ac Romam attigit, una cum Duce militum rerum peritissimo ac probatissimo, tribusque famulis ad D. Andreæ recta contendit. P. Generalis ne quid eius patientem offenderet, noluit hominem nisi ab eo potestate facta recipere. Dum responsum expectatur adolescens apud nos diuersans ex maris & itineris afflictatione periculosum in morbum incidit. Id ubi Farne-
sius

sus Cardinalis rescivit pro ea, quæ illi cum eius parē-
 te necessitudine intercedit, & quo commodius cu-
 raretur in palatium suum abducere summa ope cona-
 tus est. peruicit tamen Vincētij constantia præsertim
 medicorum nixa consilio ne loco moueretur. Cardi-
 nalis peristromatis conuestiri cubiculum eoq. suum le-
 ctum deferri iussit, & peritos medicos ventitare. Ve-
 rum cum placita esset Deo anima illius raptus est ne
 malitia immutaret cor eius. itaque paucis diebus ela-
 tus in Professorum domo tamquam Societatis noui-
 tius sepulturæ mandatur. Dux autem eius Pater eo-
 dem fere tempore, & de consilio & de obitu filij cer-
 tior factus, non modo domesticum vulnus sapientem
 moderateq. tulit, sed plurimū etiam se Societati de-
 bere per litteras significauit. Ille vero Dux militū de
 quo diximus Societati sese adiunxit. E seruis vnus ad-
 huc Turca cum simul cum domino ægrotaret, nec in
 ipso morbo christianus vt fieret adduci posset; tandem
 fratrum nostrorum qui illi aderant humanitate & sci-
 licet fufis ad Deum precibus emollitus Christiana sa-
 ara suscepit. Vir nobilis præcipuoq. muneri in Roma-
 na Curia præpositus, data à Pontifice Max. potestate
 ad Societatem nostram se contulit: is præclara præbet
 ceteris documenta virtutis: homo delicate enutritus
 singulares commoditates fugit, & Sacerdos ac bene do-
 ctus cum sit demissione ceteros vincit: obsoletis indu-
 tus vestibus stipem corrogat: idq. in celeberrima non
 numquam trapezitarum via vbi notissimus erat non
 sine suorum lacrimis ac rubore. denique nihil est in
 nouitiorum vita tam humile; nullum tam leue munus,
 quod

quod studiose & cumulate non expleat. Multi sunt huiusmodi, qui repudiatis vitæ comodis nudi ad vexillum Christi Crucis aduolant; sed quia non est satis fundamēta iecisse, nisi inchoato operi fastigium imponas, optandum à Deo est, ut cuius nutu ædificare cœperūt, eiusdem ope consument. E Societatis meditationibus magnus & à nostris & ab externis perceptus est fructus; ex quibus vnus cum mirifice affectus esset, affirmavit fore ut Lutherus ipse, si illis commentationibus videretur ad sanitatem rediret. Andreas Batorius tū à Rege Poloniæ patruo ad Summū Pont. legaretur, antequam Pontificem ipsum adires, ne Cardinalium & præfulum salutationes anteaerterent, huc se contulit: ubi quæ est eius ad pietatem propensio vita illa titronum admodum delectatus; etiam sortitioni sanctorū quæ cuiusque mensis primordio fieri solet interesse voluit, citariq. de more, ut quem fors tulisset Beatum, eū ipse colendum susciperet. Hac domi. Illa foris. Ferentillum oppidum est non longè ab vrbe distans. Huc Sacerdos cum comite missas magnam è suis laboribus vtilitatē cepit. In agro Ferentillo duo sunt oppida, tam inter se coniuncta situ, quā disiuncta animis incolarū: veteres enim inter eos intercessere discordiæ. vtrumq. oppidum solo amne discernitur. accidit per id tempus ut auctus imbribus annis fluctibus oppositas moles euerneret ac disijceret. Conuersa vis est aquæ ad alterum oppidum tātò cum frugum agrorumq. periculo, ut ea prohiberi ab incolis nullo modo posset. Pater qui in aduerso morabatur oppido ad ferendam fratribus opem populum cohortatus, cum dicendi finem fecisset

ad

ad coercendam vim fluminis sequi se iussit. Hæc res tantum valuit ad exemplū, ut quamquam gens illa ut diximus ab altero oppido veteri odio dissideret; depositis tamen inimicijs sublatiſq. in humeros lignorum fascibus ad auxilium pene tota concurrerit. Itaque factis ex materia quæ comportabatur aggeribus cobibita vis est fluminis in præſentia, ne ſuo alveo excederet.

E Collegio Pænitentiariorum quicquid ad proximorum utilitatis manat, id totum munus est confeſſionū. Hæretici tres à corrupta & deprauata ad integram & ſinceram religionem traducti ſunt. Cœnobitæ quinque, cum à ſuis familijs abiecto ſuauiſſimo Chriſti iugo turpiter defeciſſent, ad eas iterum noſtrorum hortatibus redierunt. Duo autem non infimæ conditionis homines cum per dæmonis fraudem induxiſſent in animum alter laqueo, alter fluctibus interire; fraude à noſtris patefacta ad meliorem mētē reuocati ſunt.

COLLEGIVM GERMANICVM. & Seminarium Romanum.

E Germanorum Collegio tres Romæ ad Societatem aggregati ſunt, ſiquæ Theologi omnes. In patriam rediere duodecim; in his Sacerdotes quinque, de quibus omnibus ut item de alijs alijs diſmiſſis optimi numeri perferuntur ad nos. Summi Pont. in hos Alumnos ſtudium tamquam parentis in filios, & cum eos omnibus ſonet officijs, tum die illo qui B. Apollinari ſacer eſt, quoniam Collegij patronus eſt, in eius templum venit ut ſacris adeſſet. inde migrauit in ædes, ubi repente

te sese illi obtulit *Alumnorum* corona, qui linteati omnes ut è templo prodierant Pontificis morabantur ingressum. substitit ad id spectaculum Pontifex una cum Cardinalibus, ex eoque mirificam visus est cepisse animo voluptatem; letariq. se vehementer significauit, si *Alumnorum* numerus augetetur. Quoniam vero & summo Pont. & Cardinalibus qui Collegio præsunt visum est, ut nemo in illud admittatur, quin aut inter nobiles numeretur aut insignem aliquam ingenij indolem praeferat; data est à nostris opera ut huius generis adolescentes potissimum conuocentur. ij iam numerantur ad quadraginta alijque expectabantur in dies. Et quanquam nobilitate à ceteris distinguuntur; omnes tamē eodem cultu corporis, eodemq. victu mirifice gaudent. Nec vero studijs pietatis ceteris cedunt *Alumni*, sed plerumq. palmam ipsi, præripiunt: tamen si laus hæc non tam horum propria est quam vniuersorum. Quo tempore *Coloniensis* ille motus extitit, & res Catholica laborare vehementius videbatur, nunquam desitum est frequentandis pijs in vrbe locis, subeundisq. sua sponte pœnis felices à Deo rerum exitus comprecari. ad eam rem indicta est de more supplicatio in horas quadraginta distincta. cui non modo frequentes interfuerunt *Alumni*, sed ad eam quoque ciuitas pene tota conuenit. Sed *Alumnorum* is erat ardor, ut eorum aliqui certis temporum spatijs non contenti, quæ cuique ad orandum finiebantur, longiora etiam spatia requirerent; alij vero nudis genibus nudā prementes humum; non nulli asperis induti cilicijs in precatione persisterent.

E Se-

E Seminario præter eos, qui ad alias familias tranſierunt ad noſtrâ adiuncti ſunt quinque. Itemq. alius qui Societatem habebat in votis reuocatus à ſuis, cum ex contracto in itinere morbo diuertiffet ad noſtros; apud eos etiâ magna ſua cum voluptate tum pietatis ſignificatione deceſſit.

SEMINARIUM ANGLICANVM

E Seminario Anglicano Sacerdotes ſeptē pari pietate ac doctrina præditi in patriam remigrarunt. Pro his ſeptem duos & viginti miſit Rēmenſe Collegium, præclaræ indolis adoleſcentes. In his quemdam, qui Martyres in Londinenſi turri, in qua Campianus noſter ſocij q. fuiſſe dicuntur, cuſtodire ſolitus eſt; quorum meritis ac ſuffragijs nemo dubitare poteſt; quin ex hæreſum tenebris in quibus ante iacuerat, in lucē veritatis emerſerit: cōſtat enim in eos officioſum fuiſſe cum muneri illi præeſſet, & cum duceretur ad mortem, præſtans quoddam potionis genus, paratū à Catholicis, detuliſſe; nec deſtiniſſe eos, cum cōmodum eſſet, re atque oratione ſolari: vt mirum videri non debeat, ſi is tandem lucem veritatis aſpexit, in quem grati eſſe voluerunt, qui pro veritate ipſi ſanguinem profuderunt. Qui vero ad ſuas ſedes remearunt, ita ſe gerunt, facile vt appareat vel ipſis tacentibus, qua ex diſciplina prodierint. Sacerdos quidam vt vitæ ſanctimonia ſanctitati muneris reſponderet, præter aſſiduas preces atque vigilias, tam aſperū viuendi genus inſtituit, vt ipſis hæreticis admirationi eſſet. Cuius ſibi len-

bi lentis ignibus adurebat, & cum nocturnæ quieti se daret, cratem quandam excogitavit è funibus multiplici nodo contextam, qua lectum suum cubicularē sterneret, ut inter cubandum totum corpus inæqualis illa nodorum asperitas cruciaret.

In hunc ipsum annum Gulielmi Harti præclara mors incidit, huius Alumni collegij, & voto tanquam unius e nostris. Is est vnus è duodeuiginti, qui vitam in Anglia pro Catholica religione profuderunt. qua de re quanquam superioribus annis liber est editus; nos tamen de Harto aliqua etiã præcipua, quæ nondū mandata sunt litteris, complectemur. Hic cum inter suos ciues magno cum animarum lucro annū iam integrum versaretur eiusq. fama tum propter eius concionandi vim, tum propter eximias virtutes in dies magis inter hæreticos percrebesceret, non defuit desertor aliquis religionis & Catholicis inimicus, qui ei moliretur interitum. Eboracum venit, vbi tum commorabatur Hartus, postulatisq. a Præfecto vrbis ad conquirendum hominem satellitibus, noctu venit ad ædes fores effringit, ædes irrumpit, dormientem, quem quærebat, offendit. ad hos strepitus excitatus Hartus rogatusq. de nomine, nomen indicat. Hic confestim littorum turba in eum manus iniicit. Ille vero sacerdotij sanctitate fretus Presbyterum se dicit esse, proinde videant etiam atque etiam in quem impetum faciant, simulq. paulisper faceessant rogat, dum vestibus induatur. Inde ad Præfectum vrbis, qui eum ad multam noctem expectabat, adducitur. Rationibus primum atq. argumentis res agitur, quæ cum Hartus perire scien-

B terq.

terq. dissolueret, vicissimq. ea obijceret quæ refelli à Præfecto nullo modo possent. aduocantur auxilia ministrorum, qui simili inscitia cum argumentationum modos expedire non possent, ad conuiitia & maledicta confugiunt. Tum ad carcerem trahitur, vbi compedibus cathenisq. constrictus multisq. alijs acceptus incommodis, dies ipsos quattuordecim transigit. Sed Decani iussu eductus è carcere per plateas vicosq. traducitur cathenis oneratus, quæ frequenti attritu non sine ingenti dolore tibias excarnificarunt. Vt hominem Decanus aspexit compedibus exui iubet, blandaq. oratione ad suam sententiam conatur abducere. Hartus autem argumentorum pondere ita Decanum premere, vt suæ aduersarios iam taderet inscitia. mutatur subinde, qui dimicationis impetum sustinere queant alij alijs habetiores. Ergo reducitur in custodiam reus, vt qui argumentationum laqueis irretiri non potuit, vinculis & compedibus constringatur. Cineralia cum aduenissent quo tempore ad comitia Iudices coeunt, producitur Hartus, ac de maiestate duobus nominibus postulatur. Primum quod in regnum nescio quas à Pontifice litteras intulisset: Deinde quod sacrificium Missæ fecisset, quod confessiones excepisset, quod multos Ecclesiæ Romanæ reconciliare studuisset, & ad defectionem animos sollicitasset. Rogatus à Iudice quid ad hæc responderet, Quod ad litteras, inquit, attinet nullas alias ab vrbe curauì nisi quæ fidem facerent sacerdotij mei. Itaque caput hoc nihil mihi iure potest obesse. Quod ad maiestatem pertinet si seruire Deo idest crimen Maiestatis, non diffiteor me in eius sacramentis admi-

administrandis procurandisq. diuinis, sacerdotis munere functum; sin autem in id crimen incidi quasi ab Regina imperio disiungere ciuium animos sim conatus, id mihi falso obijcitur, nec tale quicquam in Regnam vnquam meditatus sum. Hic disputationem Iudex orditur sed cum per doctrinam progredi disputando non posset, suam excusans inscitiam quod iuri non Theologiæ operam dedisset, iniquissimam pronuntias de tribunali sententiam, Quoniam Hartus Maiestatis crimen incurrerit, videri eum ea pœna dignum, quæ tali crimini proposita sit; vt reus primum patrio more suspendatur ad alienationem vsq. sensuum, deinde spiranti adhuc, intestinis exectis in ignemq. proiectis caput a ceruicibus abscindatur, ac demum reliquus truncus dissectetur in partes; quarum vnaquæq. feruenti aqua elixa portis oppidi præfigatur. Hanc sententiam magnū populi murmur excepit, & quia multi suspicabantur, Hartum clandestina morte multatū iri, eum ad carcerem prosequuntur. Cum admoneretur de morte reus, æquo libentiq. animo se mori dixit postulans illud vnum, vt antequam suspenderetur, populum sibi fieret alloquendi potestas. Postero die, quæ dies erat neci dictus ad supplicij locum raptatus, antequam patibulum iuberetur ascendere, graui cauetur edicto ne quis propius ad carnificinam quadraginta pedes accedat. Scandit ille patibulum alacer ex eoq. gratissimam populo disputationem exorsus de miseria hominis, deq. eius creationis causa, interpellatus est à ministris frequenter, nec facta perorandi potestas. Iussus ab hæreticis supremo illo vitæ tempore vna cum

ipsis orare. Nequaquam, inquit, nec enim ex eadem sumus ecclesia. Tum iniecto laqueo carnifex suspensum deturbat è gradibus: cumq. de more accurrerent qui præciso repente laqueo viscera spirantis extraherët; confestim illuc neglecto edicto populus vniuersus irrumpit, ac ne id facerent vehemënter obsistit. Vix dici potest quantus fuerit populi amor aduersus Hartum quanta eius virtutis opinio, vt etiam certatim vniuersi contenderent, si quis quid posset reliquiarum loco ex eius vel vestibulis vel carnibus auferre: quorum aliqui vel ob hanc ipsam causam dedere pœnas. Duæ fœminæ, quod apud eas frustra quædam ex Harti carnibus reperta essent, in eundem illum carcerem in quo Hartus fuerat, detrusæ sunt. Nec defuerunt qui numerata pecunia carnifici imbutas sanguine vestes emerent. Atque hic exitus Harti fuit. Tertium fuit huius Collegij decus Georgius Gilbertus, qui in Societatem antequam morderetur acceptus, iure à nobis videtur exigere, vt de ipso quoq. pauca dicamus. Is simul ac Collegium attigit, ea pietatis documenta dedit, vt non tam missus videretur à Deo vt rude pectus disciplina virtutis excoleret, quam vt suo ad virtutem exemplo ceteros prouocaret. Nam ex quo tempore adolescens in hæreticorum sinu educatus cuiusdã nostri Patris opera ad Catholicos sese adiunxit, nihil habuit antiquius, quam vt se incorruptæ atq. integræ religionis fautorem exhiberet: iccirco in eo totus erat vt sacerdotes & qui religionis causa coniecti essent in carcerem suis opibus subleuaret. Domus eius dies noctesq. Catholicis patebat hospitibus. Et cum in Angliam

gliam ex Romano Gallicone Collegijs aliqui reuertissent, ijs splendida vestimenta, ne in suspicionem venirent hæreticis comparabat; si hæc unde quæreretur non haberet, detractis sibi ipse vestibus Catholicos induebat. Sæpe famulari veste ementitoq. amictu, quo tutius Catholicorum res gereret, usus est: cum hospitum numerus augetur, ne quid cuique deesset, suo se cubili fraudabat. Bona, fortunæq. eius erant veluti commune quoddam Catholicorum patrimonium: vix annuos exegerat redditus, cum eos in eorū usus ac necessitates erogauerat. Hæc aliaq. complura cum cognouissent hæretici tam multas illi struxerunt insidias, ut sæpe in speluncarum tenebras sese abdere, sæpe habitu mendicantis incedere, ne posset agnoscī, sæpe solū vertere cogeretur. Sed quoniam insequentium hæreticorum & animus & numerus in dies magis augebatur, cuiusdam nostri Patris hortatu suasuq. præsentī furori cedens ex Anglia Rhotomagum discessit, inde Remos ad Alanum, a quo deniq. missus in urbem cōuictoris nomine in hoc collegium receptus est. Hic ea in obsequendo fuit alacritas, ea custodia legum ac disciplinæ ut non tum primum parere didicisse, sed diu vixisse ad aliorum videretur arbitrium. Statis diebus tam acriter se cadebat, ut sanguinē euocaret, id quod indicāt etiam nūc atra cruore flagella: sub nitido amictu vestes Cilicinas occultabat, & externo cultu fælebat aspectum, qui sese intus setis rigidis atterebat. Non numerauerim in edias vigilias, & alia huiusmodi pœnarum genera, quæ ad coercendum corpus a sanctis viris excogitata sunt. De studio tantum deprec-

tionis breuiter dixerim: Cuius mens diuinis intēta colloquijs quattuor quinqueue horas ne abuisse quidem sentiebat, sæpeq. ad multam noctem cum in suis lectulis cubarent alij, ipse coram augustissimo Christi corpore precibus excubabat. Duo d. Deo vehemēter optabat vt aut in societate IESV diē suum obiret, aut si id non præstaret, certe in causa religionis. Consecutus est alterum; nam non ita multo ante quam migraret è vita, Societatis factus est particeps. Ex hoc precandi studio congressuq. diuino nascebatur tum incredibilis quædam cupiditas obeundi martyrii, tum amor singularis in eos qui pro Catholica religione occubissent. iccirco Martyrum basilicas lustrare frequenter, eaque loca celebrare solitus est, in quibus tam preciosi sanguinis sunt impressa uestigia, ob eamque causam sub ipse sumptibus, quotquot iam inde à prima Angliæ conuersione ad hanc vsque ætatem vitæ pro religione dedissent, eorum imagines in Collegij templo pulcherrime depingendas exprimendasq. curauit. Sed hunc ardorem fundendi pro Christo sanguinis maxime vitæ exitus declarauit. Nam cum à Summo Pontifice ad eiusmodi munus legaretur, in quo maxima spes Martyrii ostendebatur, dum nimia sollicitudine ne laberetur occasio se parat ad iter, pridie quam discedendum ei esset peracuta febris corripitur, ex qua non ita multo post excessit è vita. Hunc igitur ille casum adeo grauiter tulit, vt cum eo die, qui mortem antecessit amicos flentes spectarent, fletu eos & lacrimis prohiberet; quod diceret nullam ijs lacrimarum esse causam, quibus adhuc integrum esset

set vitam pro Christo ponere: sibi vero maximam, qui in tam præclara bene moriendi occasione in suo lectulo moreretur. Nec continere se potuit quin moestis vocibus quereretur, & simulacrum Christi complexus, quo subinde conuertebat aspectum, illud Propheticum usurparet, Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrimarum. quibus ille querelis, mirum est, quantos motus in eorum qui aderant animis concitavit. Moriens efferri voluit ad D. Andreæ, & in Nouitiorum condi sepulchro, eiq. Domui aureos reliquit circiter octingentos. & si hanc pecuniam visum est postea P. Generali in Anglos inopes ad arbitrium Alani distribui. De Urbanis Collegijs hætenus. nunc ad externa pergamus.

TYBVRTINVM ET SENENSE Collegium.

Q Vanquam Collegiū hoc in summis iam diu rei familiaris versabatur angustiis: hoc anno tamē quæ est admirabilis Dei in suos famulos providentia Summus Pont. vere parens vniuersæ Societatis prioratum S. Sabæ Tyburtinæ diocesis attribuit, unde annum vectigal capitur aureorum circiter quingentorum. In hanc ciuitatem cum alia constant nostrorū officia, tum illa præcipua; quod cum multi ex infima turba summa inopia premerentur, Quidam è nostris certam pecuniæ summam cogendam curauit, eaque in panes pauperum erogata est: quibus cœlestis doctrinæ cibus adiectus magnam horum hominum multitu-

dinem à presenti non modo corporis ; verum etiam
 animi periculo liberavit. Postquam omnium necessi-
 tati consultum est ; multæ tamen & panis & pecunia-
 rum reliquæ superfuerunt. ut non ex alio fonte substi-
 dia illa profecta videretur, quam ex eo ipso, qui quon-
 dam multitudinem in solitudine paucis piscibus pani-
 busque satiauit. Senense Collegium vberem hoc an-
 no fructum cum ex alijs Societatis muneribus, tum
 maxime ex erudienda iuventute collegit. declarant le-
 tissimi quique nobilitate discipuli, tum vero frequen-
 tia tanta, ut cum tam multos capere Gymnasii angus-
 tiæ non possent ; viri nobiles duas nobis exhedras am-
 plas & elegantes suo ære construxerint. Duo non par-
 uæ spei & expectationis adolescentes, non vulgari
 quadam officij laude contenti ad perfectam in Socie-
 tate virtutem animum adiecerunt. Sed cum in omne
 hominum genus suæ pietatis officia Societas nostra cõ-
 tulit ; tum in eos qui capitali sententia damnati duce-
 bantur ad mortem. In his vnus cum de quadam animi
 obstinatione nihil remitteret, ne portatu quidem Sa-
 cerdotis nostri, qui ad eum postremus venerat ut vlti-
 mum desperatæ vitæ perfugium ; Pater commutata
 medicamenti ratione, lenitatem illam suam qua primo
 hominem aggressus erat, in speciem quamdam summæ
 seueritatis conuertit. Obiurgare eum vehementer in-
 sistit, hortarique qui aderant, ut eo neglecto discederent.
 Quod si sua sponte animum præcipitaret in tartara,
 fore, ut eius post mortem corpus in sterquiliniū & fer-
 ces abijceretur. Hoc ille nouo orationis genere permo-
 tus illico manus dedit, & quanto antea fuerat obstina-
 tior

nior tanto postea extitit in genere ipso conversionis illustrior.

COLLEGIVM FLORENTINVM

IN Florentino templo auctus est numerus confitentium, in ijsq. nonnulli nobiles ac primarij viri. Senis cuiusdam est excepta Confessio, qui iam septuagenarius, nunquam ad Sacerdotis pedes acciderat, Nā de alijs multis quos viginti ipsos annos suis astrictos sceleribus malus daemon tenebat, nihil attinet dicere. Flagitia è ciuitate multa sublata sunt. Quidam autē, cum ex ipsa coniuge cognouisset, quos sibi pepererat filios, ex adultero peperisse, ignarus quid consilij caperet, nostros consulit: nostri hominem ubi placarunt solatiq. sunt, auctores fuerunt, ut non solum coniugi condonaret iniuriam, alienamq. prolem duceret tamquā suam, cum hoc sine cuiusquam iniuria fieri videretur; sed etiam ut uxorem ipsam & ad dolorem adduceres admissi dedecoris, & ad reliquā vitam caste integreq. in cœnobio mulierum traducendam. Multæ feminae, quarum pudicitia periclitabatur opera hortatuq. nostrorum ad cœnobiorum claustra perfugerunt. Sed præclaris actionibus pares sæpe difficultates aduersantur: Itaque dum Pater è nostris feminam, quam Eques quidam perditè deperibat ad meliorē frugem reuocat, Eques ipse prædam sibi dolens ereptam, Patrem statuit nocturno pugione confodere: ut cum domum suam noctu, tanquam ad ægri confessionem excipiendam accersisset, tum demum cogitata perficeret.

Sed

Sed cum forte concionantem è Societate quendam audi-
 disse, repente commutatus animo, ad Collegium aduo-
 lat; rem totam patri ipsi cui necem meditabatur expo-
 nit, supplexq. veniam petit. Quod ad templum attinet
 recens edificatum, illud admiratione non vacat. Offi-
 cinam Faber habebat cum nostris ædibus continentem
 ea ad reliquam ex ædificationem maxime opus erat.
 Sed ille vendebat inuitus, ac ne inuitus quidem, nisi ad
 conditiones descenderes iniquissimas. Nummos popo-
 scit aureos mille, aut agri iugera quæ taxi essent. ea
 non sine magna rei nostræ iactura à reliqua possessio-
 ne distrahebantur. Augebat iniquitatem, quod in æsti-
 matione soli suo stare volebat arbitrio, & qui suam
 nobis officinam maioris duplo vendebat, agrum ille no-
 strum triplo minoris emebat. Ac rem ille quidem pro
 voluntate transiegit, sed non ita multo post gravissimo
 morbo corripitur, atque eo morbo, qui & corpus exe-
 deret vniuersum, & ne leuari medicina posset, artem
 fugeret medicorum. Causam suspicatus pertinaciæ cul-
 pam, in quo se ipse flectere debuit, in eo maxime ani-
 mum obfirmavit. Ira incensus testamento cauit, ne no-
 bis officina alijs conditionibus præter eas, quas ipse tu-
 lerat, venderetur. In hac tam pertinaci obstinataque
 mente cum mortem iam metueret impendentem, cre-
 brisq. à Deo admonitionibus terretur; tandem mu-
 tato consilio nostros aduocat, usq. ædes, quibus ante
 poposcerant conditionibus, nulla facta agri mentione
 concedit. Vix ad sanitatem redierat mentis cum sani-
 tati restitutus est corporis. Qui autem ad vendendas
 ædes huius flexit ingenium; is ad suppeditandum gra-
 tis

tis argentum, unde ædium domino solueretur, ceteros incitauit. itaque statim templum non sine diuino consilio nutuq. exedificari cœptum est.

COLLEGIVM PERVSINVM.

Multa huius Ciuitatis in Societatem extant officia. Atque vt genus tantum attingā. Patres duo ante quam publicis se religionis votis obstringerent, dum pendentibus manticis stipem rogitant ostiant, rati ciues, eos ad quærenda vitæ subsidia stimulante necessitate compulso; tantum panis nummorum, que temporis pena momento contulerunt, vt sæpe onerari, exonerariq. manticas oporteret. Qui vero suis domibus absuerunt, re postea cognita, suam quoque stipem ad Collegium submiserunt. nec prius benignitati factus est modus, quam vt certiores de Societatis instituto facti sunt. Sed dum ciuibus de nostrorum corporum salute, nobis de illorū & animis & corporibus curæ fuit. Et vt leuiora mittamus, insigne Sacerdotis nostri facinus non præteribo, Cauponi cum mors esset illata, & in quæstionem famulus datus, ad motis tormentis, annuit à se commissum esse facinus, sociosq. habuisse rusticos duos. postulati in quæstionem rustici, vi cruciatuum pari imbecillitate vincuntur. Sententia capitali damnatos mors sequebatur: sed vt iniectos innocentium iugulis laqueos falsus index aspexit, intimis religionum stimulis agitato, erratum suum Patri detegit. cuius consilio vt religione animum solueret, coram ijs, qui præsentibus aderant, rusticorum prodidit inno-

innocentiam. Nec tamen Iudex sententiam, quàm tulerat, reuocabat. ducebantur nihilominus infantes ad mortem, nec procul aberant à suspendio, cum commonefactus à Patre iudex de re tota cœpit animo vehementer addubitare: reuocatisq. ex itinere reis, iubet iterum constitui de eade quæstionem. Cognita quam diligentissime causa cum iure damnati viderentur, iterum trudentur ad mortem. Sed diuino consilio fufis repente imbribus, iterum dies necis extrahitur. interim proditur cædis auctor & rusticorum innocentia patefit. Ita tres homines simplices non sine peculiari diuinæ providentiæ beneficio, quæ numquam deserit sperantes in se, præsentissimo periculo liberantur. & si illi quidem æquissimo animo se mori dicebant, quia quamuis homicidij culpa vacarent; tamen quoniam multa peccassent in vita, quotidieq. apud Deum offenderent, merito plecterentur. Hoc nostrorū factum mirifice vniuersa ciuitas extulit: Quin ipse Quæsitō nostris hominibus gratias egit, quod per eos vitam innocentibus reddidisset, iussitq. consolationem aliquam adhiberi tormentis & carcere fatigatis; & vero ipso metu mortis exanimatis. Beneficium Dei Matris hoc fuit, vt homines iam collum in laqueum inferentes incolumes seruarentur. quare paucis post diebus è tormentorum laboribus recreati ad Lauretanam adem, vt pro incolumitate sua vota persoluerent, suspensa de collo reste, nudis pedibus inceserunt. Atque his quidem vita corporis restituta, alijs etiam animi. Mulier erat infamis, quam etsi regius morbus vrgebat; tamē ciues ad se nobiles forma & lepore pellexerat: ita

vna

Vna muliercula pestis erat otiosæ ac lubricæ iuuentutis, tum propter iacturam rei familiaris, tum propter morbi contagionem, quæ non modo ad honestas adulterorum coniuges, sed etiam ad teneros liberos permabatur. quin etiam inter ipsos quoque riuales eæ sunt exortæ discordiæ, vt quotidie spectare viderentur ad eadem. Dei miseratione factum est vt nostris adiutoribus & sacerdote quodam externo non sine omnium admiratione è turpitudine sua mulier emergeret, & vna extincta face plura restinguerentur incēdia. Hæc in hoc Collegio præcipua. Octo autem ad Societatem adiuncti sunt.

L A V R E T A N V M E T

reliqua Collegia.

Est hoc Sanctissimæ Dei Matris beneficio Lauretanæ ædi præcipuum, vt qui huc religionis causa confluxerint, quorum ex omni terrarum ora infinitus est numerus, eorū fere nemo ante discedat, quam magno quodam animi sensu confessione maculas abluat. Sic ingens meritorum campus nostris Sacerdotibus aperitur, dum in excipiendis confessionibus matutina tempora cum vespertinis, diurna cum nocturnis sæpe coniungunt. Quadringenti circiter auditi sunt, qui iam inde à primis annis peccata repeterent. Nam qui animum triginta & quadraginta annorum sordibus obsoletum confessione lustrarint, eorum nullus certus est numerus. Vir nobilis, domi suæ princeps, qui alieno animo erat à nobis cum Dei Matrem salutatum venisset, multisq. nostrorum exceptus esset officijs, ita Societati conciliatus est vniuersæ, vt cum do-

mum

num redisset, ab eius loci Prouinciali duos postularit è nostris, quos cum impetrasset, in omnem suæ ditionis oram concionandi docendine causa dimisit.

E Maceratenſi Collegio Piſaurū miſſi ſunt duo Vr bini ducis rogatu, qui ita ſe Duci ipſi nobilitatiq. proba rūt, vt in digreſſu magnū apud eos Societatis deſideriū reliquerint. Traditæ ſunt meditationes noſtræ Religio ſo cuidā viro ſui Moderatori cœnobij, qui poſtea in ſer mone ſignificans, quanta in ijs meditationibus vis ineſ ſet, Quam mihi, inquit, mei diſſimilis videor, ex quo ve ſtris meditationibus vti cœpi? In Recinetenſi Collegio Episcopii rogatu ſchola inſtituta eſt eorū qui conſcien tiæ caſibus operam dant.

M I S S I O C O N S T A N - tinopolitana.

P*Eræ quæ cum Conſtantinopoli pene continens eſt (ſolo enim maritimo portu ſeiungitur) ſeptemde- cim fere Chriſtianorum familiæ verſantur, præter ma gnum numerum captiuorum. Hi cum de noſtrorum cognouiſſent induſtria fructuq.; ne inter Chriſti hoſtes animorum ſalus periclitaretur, datis ad ſummum Pont. litteris, aliquos poſtularūt è noſtris. Ad eorum domicilium coenobium quoddam a coenobitis iam an- te deſertum vna cum templo B. Benediſto ſacrum, cer tamq. pecuniæ ſummam in annuos redditus obtulerūt, ſummumq. Pont. obſecrarunt, vt niſi id eſſet ſatis, re- liqua ipſe ſuppleret. Hæ litteræ quo plus haberent ponderis Galliæ legatus ad eum, qui eiſdem Legatus eſt Regis ad Pontificem Max. Romam ſcripſit, cau- ſamque noſtram ſeu potius illorum Chriſtianorum ſtu- dio-*

diſſiſſime commendauit. Pontifex pro paterna cura ac vigilantia non modo rem vehementer approbauit, verum etiam noſtris abeuntibus ad eum, quem dixi legatum litteras dedit; quarum ille vi atque auctoritate id quod nominaui coenobium ad nos tranſtulit. Quinque eo ſunt miſſi de noſtris, qui Peram cum attingeſſent, & ſi morbo implicitum Gallie legatum offenderant, à Venetorum tamen legato perhumaniter ſunt excepti. Hic omnium maxime auctor fuiſſe dicitur noſtrorū aduentus, induxiſſeque tum Chriſtianos illos ad eas quas dixi litteras conſcribendas, tum Gallie legatum vt huic ipſi rei adiutorem ſe fautoremque præberet. Sed alterius legati beneficentia cum alterius humanitate certauit. Venetus inſtrumentum ſerre omne domeſticum apparauit, comeatum perpetuo miſit, ægris medico medicamentisq. ſubuenit. Templū multa variaq. veſte ditauit. Gallie legatus cū multa huiusmodi largitus eſt munera, tū ornatus quoſdā Sacerdotis è veſtis genere pretioſo, quā à Rege Turcarū muneris loco cū in Galliam reuerteretur, accepit.

Per æſtatem ſæua peſtilentia laboratum eſt, & quanquam illa quidem late ſerpebat, & ædes prope noſtras inuaſerat: tamen ſingulari diuinæ providentiæ munere, liberi ab ea noſtri fuerunt. Sed non ſemel diuina bonitas ſuos famulos à periculis vindicauit. Iam Noſtris parabantur inſidiæ tanquam exploratoribus Romani Pōtificis, cū eos venetorū legatus admonuit, vt diuinis ſe ſe præſidijs armarent, cuius conſilium noſtri non negligendum rati ardenti ſtudio ſe contulerunt ad preces. Dedit Deus felicem exitū rei.

nam

nam idem postea legatus cum ad nos venisset gratias sunt, inquit, vobis agendæ Deo, qui certum d' vestris capitibus exitiū repulit. Ille ipse qui Regi primus est d' consilijs, quiq; vniuersas res administrat sua voce defendit, testatusq; est vestram innocentiam sibi esse perspectam. Nostros autem Turca ille tum nouerat, cum ad eum d' Galliæ legato deducti eius patrociniò commendati sunt, quod fidem legatus faceret, nostros esse homines religiosos simplicesq; quorum munus esset aliorum commodis saluiq; seruire, eosque iuuentem nulla mercede bonis artibus bonisque moribus instituere. quam rem ille admiratus, Viros bonos necesse est, inquit, esse qui aurum nummosque repudient. Atque ita eorum se patronum fore recepit.

Præcipuus fructus è captiuis seruisq; colligitur, quorum vt dixi magna est multitudo. Sed Italorum pars maxima: ij duceni triceniq; varijs in ergastulis retinentur. Quibus vt opis aliquid afferatur quoniam ad opus prima luce discedunt, pernoctandum cum ipsis est. In ijs multos reperias, qui diu sacramentorum munere careant. Non nulli tamen quibus est aliquid æris custodem suum eo sibi conciliant vt exire liceat aliquantisper ad templum, vbi & sacramentis animos expiât & de more sacris intersunt. Perç Christianorum templa libera sunt, Campanas tamen Turca non ferunt. ceterum diuina peraguntur officia æque libere vt in Italia. E Christianis multi, præsertim mulieres cum Italice nesciant aliquem requirunt è nostris, qui Græce norit. ita magna speratur vtilitas. Hæc de Romana Prouincia. nunc de ea, quæ proxima est Neapolitana dicamus.

P R O .

PROVINCIA

NEAPOLITANA.



Continet Neapolitana Provincia locis septē socios ducētos ac triginta quattuor. In Domo Professa Neapolitana duodequingquaginta. In Collegio quinque & octoginta. In Nolano duos & quadraginta. In Catacensi nouemdecim. In Aletino vnum & viginti. In Cirinolano quinque. In Bariensi quattuordecim. Societate recepti sunt fere quindecim. quattuor autem in domino quicuerūt.

DOMVS PROFESSA ET Collegium Neapolitanum,

Domus hęc quamquā non habet illa quidē multa precipua, quę memorię mandari possint; tamen vt in ea vrbe est, quę ciuium multitudine nullis Urbibus est inferior; ita ipsa siue vbertate frugum siue bene merendi facultate ceteris domibus nihil cedit. Expiantium peccata tantus fuit hoc anno concursus, vt qui vniuersę vitę maculas confessione eluerint, cētum amplius numerati sint. Institutum est præterea principum ciuium sodalitium, quorum munus est frequenter tum valetudinaria publica interuifere tum salutaria Ecclesię sacramenta percipere; quotidieq. sub vesperam tradita sibi à nostris meditationis cuiusdam capita, cui postridie vacent, accurate suscipiunt:

C

piunt: ut plane sperandum sit, si his principijs reliqua consentiāt fore ut instituti operis fructus constet. Misus est in vicinum oppidum Sacerdos vnus, d quo cum alia in hominum salutem gesta sunt, tum centum amplius controuersie sedatae. In his Filius qui parentem contumeliose pulsarat, nudato capite, sine pallio, reuinctis d tergo manibus, obligatisq. fune cervicibus, tanta vi lacrimarum tāta doloris significatione ad parentis genua prostratus veniam sceleris postulauit, ut in eundem propefletum Episcopum, & eos qui circumstabant adduxerit.

Huius collegij focij tum ceteris Societatis instructi praesidijs, tum spiritalibus exercitijs mirum est quanto fuerint proximis adiumento. Nobiles aliquot grassatores, quorum aliqui quindecim ipsos annos ferarum more per occultas sylvarum latebras vagabantur, & subinde prodeuntes è latebris, ut inimicorum sanguinem haurirent, similis vniuersis exitium afferebant, tandem fide publica accepta in nostrum Collegium se receperunt: ibi nostris meditationibus exercitati recogitarunt Deo omnes annos suos in amaritudine animae suae, ut quae flagitia voluntaria confessione pateficerent, ea benignus Deus obliuione sempiterna obrueret. A prima luce ad tenebras partim in aliqua diuinarum rerum meditatione partim pijs cum fratribus, patribusq. colloquijs perseuerabant, spectaculū Deo, & angelis sane gratum, quod tum diuitias bonitatis Dei, tum Societatis nostrae curam in proximorum querenda salute perfecte representabat: in ijs enim vnus propter effrenatam audaciam, & immania facinorum

monstra toto hoc regno celeberrimus cētum amplius
 cædes suis ipse manibus perpetraras. Sunt & manci-
 pia seruique ad Fidem eruditi nonnunquam. in his
 Turca, qui ob eam causam aiebat se à Mahometica
 superstitione ad Christiana sacra conuersum; quod cū
 sibi grauius egrotanti Christianus homo, cui vix de
 facie notus erat, quæ necessaria essent ad victum sup-
 peditasset; venit in mentem Christianorum legem, quæ
 in quemlibet officia charitatis imperat, ceteris legi-
 bus oportere præstare. E sodalitate Deiparæ, Virgi-
 nis, quæ è natu grandioribus constat, non minores in-
 terdum fructus tulimus, quam ex ipsa nostra Societa-
 te. A multis carcer inuisitur, nec solum vinctis cor-
 poribus, sed etiam animis subuenitur. Tam multi ad
 exsoluenda peccatorum vincla pijs sodalium colloca-
 tionibus excitati sunt, vt cum per sacerdotum penu-
 riam tot audiri non possent, Archiepiscopi iussu singu-
 læ religiosorum familie sacerdotum auxilia supple-
 rint. Ne illud quidem ad declarandos huius sodalitij
 progressus prætereundum est. Vnus e sodalibus Sacer-
 dos cum accepisset, fratrem ab inimicis occisum esse,
 nullo perturbati animi motu prodito, postridie sacrifi-
 cavit; nec modo fraternam cædem sibi ipse non vlci-
 scendam, sed parentes etiam ab ea cogitatione reuo-
 candos existimauit: à quibus cum per litteras veniam
 inimicis impetrare non posset, eo consilio discessit in
 patriam, vt eorum animos sua præsentia delinitos ab
 vlci scendi studio retraheret. Vnus & viginti varia
 sunt Religiosorum instituta complexi, quorum præcla-
 rus euentus facit, vt huius sodalitatis fructibus faci-

les ad Religionem quamlibet aditus pateant. In Minore sodalities pari cursu contenditur ad virtutem. ac præter alios, qui in alios Religiosorum ordines transierunt, in nostrum ingressi sunt octo. In his adolescens illustri loco natus, præclaris naturæ donis instructus: cui quidem magno sterit societas. nam cum eius de societate consilium rescisset Pater, furore percitus & pugnis eum verberibusque contundens; Moriere flagris, inquit, priusquam abeas. At ille. Non mihi erit India aut Anglia martyrii causa peragrandæ, si paternis manibus interficiar. cum animaduerteret paterens nihil se asperitate proficere, ad lacrimas, blanditiasque. deflexit. ne hæc quidem firmum animum abducere ab instituto possunt. reditur ad acerbitatem, reditur ad minas. domestica eum custodia Pater includit, ut tanquam noxium aliquem, vinctum proprium in oppidum, quod tridui abest, amandet. Sentit hoc perspicax adolescens, & fugam attente meditans non sine vitæ discrimine edito de loco confestim defiluit; inde ad Collegium nullo pallio, nullo in publicum prodeuntis ornatu insequentibus à tergo famulis transuolat: Ita primis præliis victoria domestica terminatis, alia graviora coepit inire certamina, ut, quod est omnium difficillimum victoriæ genus, gloriosum etiam agat de se ipse triumphum. Nec minus strenue fortiterque se gessit alius adolescens ex hac eadem virtutis schola profectus, qui postquam Patri se in societatem nostram receptum esse significavit, nolletque patris bonis, quæ sibi hæreditario iure veniebant, inconsultis patribus cedere, verberibus male acceptus ad Collegium

gium brachio semisfracto confugit. tum accersito tabel-
 lione, Prouincialis permissu atque etiam iussu nuntiis
 paternis bonis patriq. ipsi remisit: tanto melior heres
 futurus si in sententia permanserit, quanto sunt filij
 Dei filius hominum meliores. Ad hæc duo sodalitia
 accedit tertia quædam sodalitas ex opificibus ferme
 quingentis, qui ad explanationem Christianæ doctri-
 næ festo quoq. die conueniunt: tanta sunt autem au-
 ditate discendi, ut extra urbem euocati complures ad
 suum quisque opificium; tamen ne qua fiat salutis ia-
 ctura spem maioris quaestus abijciant. Ex hoc opifici-
 catu quindecim coenobitæ facti sunt; suoq. exem-
 plo ceteris nō mediocriter prosunt. Adolescens dum
 inimico cadem molitur, cum huc se forte contulisset,
 mutata repente sententia pietati se dedit, ac postre-
 mo perfectioris studio virtutis in coenobium se se in-
 clusit, ut cum animam suam odisse didicerit, proximo-
 rum odia inimicitiasq. dediscat.

COLLEGIVM NOLANVM & Cyrinolanum.

EX ijs qui ad Societatem nostram diuino afflati
 Spiritu vocati sunt, admirabilis fuit nobilis cuius-
 dam adolescentis vocatio. Qui quamquam voto se no-
 stræ Religionis obstrinxerat; prauis tamen familiari-
 tatibus (ut est illa ætas improvida ac maxime lubrica)
 de virtutis curriculo declinauit. Sed quæ Dei est in
 eos quos ad veram vitam destinat, prouidentia, re-
 manebant adhuc in adolescente quasi quidam pieta-

tis igniculi, & malefactorum conscientia animum sti-
 mulabant, vt toto ferme biennio numquam liceret
 quieta mente persistere. quare in animum induxit
 Rectorem adire, ab eoque vehementer contendere,
 vt Societate reciperetur. qua tandem impetrata om-
 nis tumultus animi conquieuit. E Societatis Medita-
 tionibus idem perceptus est fructus, qui ubique solet.
 Prouectus ætate Patochus earum beneficio eam sui
 ipsius cognitionem adeptus est, vt manantibus lacri-
 mis affirmarit se ad eum diem, totum & Sacerdotis,
 & Christiani hominis munus ignorasse. Obijt in Cyro-
 nolano Collegio Hieronymus Sorianus eximia probi-
 tate Sacerdos. Hunc ad Societatem nostram exem-
 plum Ioannis Maldonati, quem hoc eodem anno Ro-
 mæ obijisse diximus, excitauit. nam cum in Hispanijs &
 vitæ consuetudine, & studiorum similitudine iam inde
 ab adolescentia coniunctissimi inter se fuissent; conue-
 nerat inter eos, vt qui prior perfectioris vitæ genus
 amplexaretur, is alterum ad sui imitationē traheret
 Romæ igitur multo post in Societatem Maldonatus
 admissus veteris passionis memor, à Soriano, quem in
 Hispanijs reliquerat, per litteras promissa repetit. Is
 de statu hominis amicissimi certior factus, nihil habuit
 antiquius, quam vt idem iter, eandemq. vitam ingre-
 deretur: vt diuino propemodum consilio factum putes,
 vt quem sequi non dubitauit in vita, eundem quoque
 sequeretur in morte. paucis enim mensibus post Mal-
 donati obitum, quasi amici monitis iterum ad meliorem
 vitam vocatus, tanta occubuit animi alacritate; vt vi-
 deretur cuius exemplo in terris vulgarem vitam cum

reli-

religiosa mutarat, eiusdē in cœlo precibus religiosam cum cœlesti mutasse.

COLLEGIVM CATAENSE

Civitat̃is Episcopus cum alijs rebus suam in nos benevolentiam testificatur, tum quod sæpe nostros ad res gerendas adhibet. eius rogatu Clerus universus conscientia casibus eruditur, quo tempore & ipse & Vicarius semper intersunt; idemq. mandavit, ut in Episcopatus sedibus, quæ à nostro tradita sunt, à Clericis recolantur. Nec vero amicior nobis Episcopus, quam cuncta Civitas, quæ cum tutum aliquem locū requireret, ubi plena diplomatibus. capsula litterisque publicis assevari posset, eam nostris testis potissimum credidit. Cumq. in nostra fullonica omnis fere lintea vestis incendio conflagrasset, familiares certatim damnum hoc resarciendum curarunt, paucisq. diebus tantum eius generis vestium suppeditatum est, quantum ad usus domesticos satis esset. Sacerdos dum iter facit, multas in urbe quadam Episcopi rogatu confessiones excepit. Erant enim Iubilæi dies. Venit ad confessionem mulier gravi obstricta scelere, sed pudoris magnitudine victa, cum cetera patefaceret, hoc consulti præterijt. Pater ex eius verbis occasione sumpta sæpe eam de eo scelere interrogavit, sed ex eius confessione nihil expressit. imo tanta asseveratione mulier impudens affirmabat à crimine se abesse ut cogere-
retur Pater conceptis de more verbis, eam, quæ se ar-
tiori vinculo obligabat, absolvere. Nondum è tem-

P R O V I N C I A

plo digressa ad patrem regreditur ore tristi ac perturbato. narrat ut è templo pedem efferre nequeat, & ut senserit nodo quodam adstringi fauces, quod commissum à se facinus pernegasset: proinde se & nouissimi mendacij culpam, & id ipsum facinus confiteri. ita & corpus ab angustijs, & animum à scelere vindicauit. Adolescens cum magnā vim pecuniæ lusionibus amississet, rebus omnibus desperatis, diabolo sese dedit. affuit diabolus, iussitq. adolescentem ter certo quodā in prædio deditiōnem illam miseram renouare. facit semel imperata, dæmonemq. familiariter alloquitur: In reditu ecce tibi noua de cœlo benignitas: repente tāquam è somno excitus agnoscit erratū. dolet, & apud nostros plena lacrimis confessione tantam maculam eluit. Rogatus postea qui nam è dæmonis potestate incolumis euassisset, id causæ fuisse respondit, quod ante quam scelus illud admitteret, corpus domini suscepisset: ideoq. sibi à dæmone imperatum, ut ter se conferret in prædium, ter sibi se dederet. Nimirum non est passus Deus Christi templum fieri dæmonis domiciliū.

C O L L E G I V M A L E T I N V M.

A Letinæ Ciuitatis in nostros homines obseruantia cum ipsorum in Ciuitatem officijs certasse quodammodo visa est. ciues enim æstiuis temporibus, crebris, usq. periculosis morbis afflictati tam auide nostrorum operam expetebant, ut si illi non animis tantum sed etiam corporibus mederentur. nostri vicissim tum in ægris audiendis, tum in ijs, quos mor-
bus

bus extingueret confirmādis nullum laboris genus re-
 fugerunt. quod ut commodius ab ijs fieret, illustri quo-
 dam Dei providentia incolumes servati sunt omnes.
 Egenorum præterea necessitati subgentum; præsertim
 ijs, qui retinentur in vinculis, qui cum aquæ penuria
 laborarent, corrogata stipe, exstructa est servandis
 imbris satis ampla cisterna. Impetratū est etiam à
 Prorege, ut per multi, quos exiguum æs alienum mo-
 rabatur in carcere, emitterentur; emissique sunt ad
 quinquaginta. Par in aduenas charitas; cū enim Ale-
 xium duodecim circiter adolescentes Chaldæi è suis
 profecti sedibus appulissent, eorum inopiæ, atque ege-
 stati (erant enim rebus omnibus spoliati) per pios ho-
 mines Societas nostra subuenit. Hi Pontificis Max.
 iussu Romam eo consilio proficiscebantur, ut in Maro-
 nitarum vel Græcorum Collegium cooptarētur: cum-
 que per id tempus duo de nostris Hierosolymam con-
 tendissent, ijs cogendis & à parentibus abducendis
 suam quoque navarunt operam. Cum igitur dies ali-
 quot nauigassent, essetq. in animo Venetias appellere;
 ubi necessaria itineris subsidia ex mandato Pontificis
 accepissent; aduersa tempestate iactati deferuntur Ale-
 xium. hic tum nostrorum industria uti dixi, tum ci-
 uium liberalitate recreati sunt. paucis post diebus vr-
 bem cum Chaldæis Rector obambulans, multam ei-
 pecuniā pro viatico corrogauit. Sublatæ præterea si-
 militates & odia sunt. Quidā cum ad eadē inimici per-
 ditum hominem conduxisset, nostro tamen Sacerdoti
 confessus, ad eum confestim, quocū de nece pactus erat
 contendit; nec modo retraxit a cæde, sed pecuniam,
 quam

quam ei dederat, ultro remisit, modo animum expiaret, quod ille fecit non sine magno animo sensu motuque. E duobus sodalijs superiore anno institutis maior captus est fructus, quam ex huiusmodi cœtibus postulandum sit. Ab ipsis sodalibus impurissimæ interdum feminae conquesta ex eleemosynis dote ad bonestatem traductæ sunt. Ter singulis hebdomadis Valedudinario ministrant, bis vicatim stipe coacta publicis custodijs subsidio sunt. Ad hæc duo sodalitia tertium clericorum accessit, in quo quinque & viginti præbyteri numerantur, quibus æque aliena, ac sua cuique salus cara est. Horum fama Hydruntinus permotus Episcopus vehementer contendit, ut in eorum numero sibi esse liceret. Det Deus incrementa qui tam præclara dedit exordia.

BARIENSE COLLEGIVM.

Bariense Collegium nunc primum magna civium gratulatione constitutum est. Civitas est plane nostra: Et præter annuos redditus, quos decrevit, multum etiam argenti in vnam Collegij ædificationem contulit. a primatis vero tum mille aurearum octingentorum summa coacta est, tum domesticum instrumentum suppeditatum. templum denique nostris muneribus satis aptum a Canonorum Collegio donatum. Habitæ sunt primæ conciones Aduentus tempore, magno cum fructu concursuque omnium ordinum. frequens autem Sacramentorum consuetudo in his partibus pene omnibus inaudita, in vniuersam fere civitatem inducta est.

est. itaque ea est in æde nostra virorum mulierumque
celebritas, ut operarij potius quam mæsis desideretur.
Altamura Vrbis est finitima Bario, fuerunt in ea
nostri pacis concordiaeq. auctores: Nā cum viri Prin-
cipes tum inter se ipsi, tum cum Archipresbytero si-
multates grauißimas exercerent, misit ad eos Bariensis
Archiepiscopus, ciuitate ipsamet deprecante, Colle-
gij nostri Rectorem, qui tempestatem illam mutuis po-
puli odijs excitatam, quadriduo, sed non sine magno la-
bore, sedauit: in eaque ciuitate tam eximia reliquit
suae virtutis documenta, ut statim de extruendo Socie-
tatis Collegio cogitarit, in eamque rem, & tem-
plum vltro deferat iam extructum, & an-
reorum redditus nongentorum. De
Neapolitana satis. cōsequens
est ut de Siciliensi di-
camus.



PROVINCIA SICILIENSIS.



Onstat Siciliae Prouincia domicilijs vndecim, Socijs amplius trecentis. Accessit hoc anno Professorum domus Panbormi, vbi tres & quadraginta versantur. In Collegio vero Panbormitano nouem & triginta. In Messanensi quinque & septuaginta. In Domo probationis eadem in vrbe vnde triginta. In Siracusano quindecim. In Catanensi viginti. In Collegio Montis Regalis tredecim; totidem in Rhegino. In Biuonēsi duodeuiginti. In Calactensi vnus & viginti. In Drepanitano sexdecim. Adiuncti sunt ad societatem sexdecim, obiere quinque.

DOMVS PROFESSA ET Collegium Panhormitanum.

*C*um ad perfectam absolutamque Prouinciā diu iam in Sicilia Professorum domus desiderari videretur, hōt anno primum Dei Optimi Maximi beneficio magna tum nostrorum, tum externorum gratulatione Panbormi sumpsit exordium. & quamquā ad eam rem ædes amplissimæ superiore anno coemptæ sunt, id quod annuæ litteræ prodiderunt; tamen hoc anno placuit eas cum collegij sedibus commutare, vt quod discipulorum Gymnasium fuerat, domicilium esset Professorum. Itaque Kal. Maij venit in templum

plum nostrum Prorex, curiaque vniuersa cum ceteris magistratibus. Regni que proceribus ad eum diem celebrandum, qui & nobis professorum domum inchoantibus festus, & Beatis Iacobo, & Philippo Apostolis sacer esset. Pro concione, exposita est instituti nostri ratio, quæ res magna omnium approbatione excepta est. Sed quantis studiis huius Domus institutione ciuitas vniuersa Complexa sit, illud aperte declarat, quod cum ea conditione suis sedibus Collegium cederet, ut facta rerum omnium æstimatione, pretij summam domus professa persolueret; quattuor vix mensibus aureorum millia vnde viginti, quanti steterant ædes illæ, tum Proregis, tum ciuitatis, tum Dynastarum, priuatorumque ciuium liberalitate persoluta sunt. Postero die Collegium in alterum domicilium, quod Professorum causa emptum esse significauimus loco sane nobili ac celebri se transtulit: cumq. simul suppellex domestica transferretur, permoti ciues certatim aliam nobis locupletiolem suppellectilem compararunt. vna Ducis Montalti coniunx de nobis iam pridem optimè merita cubiculares lectos rebus omnibus instructos ad viginti summisit. Ædes etiam quædam nouæ Collegij domicilio coniunctæ, quia ad laxam habitationem pertinere videbantur mille circiter aureis nummis emptæ sunt. Concessa que a senatu Aqua iugis domesticis vsibus opportuna.

Pœnitentium numerus tantus est, ut cum satis multi sint Sacerdotes, vix tamen omnibus satisfaciat: celeberrimis quibusque diebus tria millia circiter audiuntur, totidemque Eucharistia distribuitur. ad ægros autem

sem confessionis causa quotidie mittitur: a quibus tam
 sæpe nostri homines euocantur, ut constet aliquando
 duodecim eodem die ad eos audiendos fuisse dimissos,
 Et ut alijs agris satisfaceret expectandum fuisse nouis-
 simum quemque dum reuerteretur. Societatis medi-
 tationibus instituti sunt multi. Quorum beneficio in
 duobus Virginũ coenobijs admirabilij morum, uitæq.
 mutatio cõsecuta est. Quinquaginta amplius Virgines
 ab vniuersæ vitæ noxis per confessionē absoluta sunt.
 In his quædā clarissimo loco nata, eo cõsilio coenobiũ
 ingressa, ut de statu vitæ deligēdo decerneret, vix Socie-
 tatis meditationes, quæ prima hebdomada tradi solēt
 degustauerat, cum sic exarsit in amorem cælestis spon-
 si, sic in huius seculi odium, ut suos ipsa crines superio-
 ris vitæ decora atque ornamenta fœde abrazerit, eos-
 que in argenteo vasculo collocatos, tanquam sui pro-
 positi testes ad parentes miserit: atrox facinus visum
 parentibus, dignum miseratione, dignum lacrimis.
 Itaque ad cœnobiũ subinde profecti, Filiam a susce-
 pto consilio detertere conantur. at illa diuinis instru-
 cta præsijs, ut quæ ab illis Meditationibus recens
 venerat, quicquid contra obijciebatur, acriter repulsi
 ita illi re infecta cesserunt; ea vero perstitit in senten-
 tia, Et inter nouellas Dei famulas magna cum laude
 versatur. Concionum eadem frequentia quæ solet. So-
 dalitium B. Virginis centum iam quinquaginta soda-
 les numerat, ex eoque multi religiosi cœnobitæ pro-
 dierunt. vnus in nostrum ordinem, septem in alios re-
 cepti sunt. ex altero autē sodalities, quo minores natu
 conueniūt, etiam tres, alij alijs sunt adscripti familijs.

M E S.

MESSANENSE COLLEGIVM.

IN Messanenſi Collegio latum eſt præcipuum e concione præſidium periclitanti multorum ſaluti. Quidam cum ad duorum cædem inimicorum perditos homines cōduxiffet, noſtro concionatore audito, ita permotus eſt, vt ſtatim inimicos ipſos conuenerit, cum uſq. de pace ſuppliſſet egerit.

E ſodalitio anno Superiore inſtituto fructus operis conſtitit. ſunt in eo ad quadraginta præcipua nobilitate ſodales, quorum pietatis ſtudio, magnum ſcilicet calcar fuit ceteris ciuibus. Bacchanalibus cum pluriſſima eſt vulgi licentia, ipſi ſæpe ad horarum quadraginta ſupplicationem conuenerunt. vnus è ſodalibus cum in negociatione quadam quæſtum facere poſſet aureorum quattuor millium, religioque iniecta eſſet a noſtris, quæſtum illum minus honeſtum videri: is etſi ea de re alij aliter ſentiebant, maluit tamen noſtrorū ſtare iudicio, quàm aliorum. Alius ſæpe à matrona nobili ſolicitatus ad facinus, non modo induci nullo modo potuit, ſed eam ipſe potius vt peccata confiteretur induxit. Proſectus eſt ſacerdos vnus in oppidum ab hac vrbe quattuor & viginti mille paſſibus diſtans, vbi dū conſitentium turbæ dat operam, quædam in his audiit, qui annos duodewiginti graue facinus reticuerat. impulit hominem ad nudandum vulnus concionatoris oratio. obſtabat tamen ſalutari conſilio antiqui ſerpentis aſtutia; ſæpe conantem adire medicum, ſæpe ille prehenſo brachio retraxit: cumq. munere aliquo ſibi aperire ad patrem aditus decreuiſſet, vas vbi munus deſe-

deserebatur effractum est noua demonis fraude, nouo consilio: quod tamen ille sentiens, adhibita sibi ipse vi, domum, in qua pater morabatur irrumpit, ad eius pedes magna cum lacrimarum profusione, tum doloris significatione prostratus, vniuersæ vitæ scelera confitetur. Missus est alter in Calabriæ oppidum: vbi omnium fere oppidanorum confessiones excepit: & cum alios corruptos mores, publico priuatoq. sermone corripuit, tum prauissimam quandam furandi consuetudinem sustulit. Est in his regionibus ingens bombycum copia, vnde sericum depecti solet: Horum pastus sunt mori folia, quæ cum primum emicant, emicant autem vidente Martio, rara admodum sunt. Raritas facit ut alendis suis quisque bombycibus, primis ab ortu diebus alienas Mori frondes occultè præripiat. Cui incòmodo ut occurreret Pater, Eucharistiam populo præbiturus, imprecatus est eis pœnas, qui non ab eo furto temperassent. Non defuit contumax muliercula, quæ patris iussa contemnens, bombyces furtiuus frondibus pasceret. Sed eo ipso die industrijs vermibus interemptis, vim illarum comminationum experta est; agnouit erratum, frondes abiecit, alienis didicit abstinere. Sed ut hæc suæ contumaciæ pœnas dedit; ita qui dicto audientes fuerunt, ijs ex animi sententia res cessit. Constat enim magnam sericorum abundantiam eo anno præter consuetudinem, præterq. spem omnium, qui eius rei penuriam potius & caritatem, quam copiam & vilitatem animo præceperāt, consecutā. Nec minus vitiosa consuetudo simili in re extincta est. multi anticipata pecunia frondium pabula vilius emebant, & eodem

dem sepe die dimidio carius vendebant, idq. quoniam passim facitabatur, qui sibi religioni duceret, erat nemo. Obiecta est illis à Patre religio, & quàm non esset honesta ea pecuniæ conficiendæ ratio, & quatenus honesta esset, ostensum. Hic ipse Pater etiam tum, cū domo aberat, ad alterum vocatus oppidum, nonnullas in eo conciones habuit, quibus correctæ & emendatæ sunt multa. Teneræ puellæ vix octauum, nonumq. annum egressæ ob lautam dotem in matrimonium collocabantur, fiebantq. sponsalia præsentè Parocho & testibus; sed quoniam per ætatem tenellæ coniuges ad domesticam curam minus erant idoneæ, alteram quisque ducebat, quam huic procuratori præficeret: huius generis nuptiæ erant amplius viginti, quas vt irritas esse persuaderet Pater, multo labore impetrauit.

Quo res ex sententia magis succederet, Archiepiscopum Rheginum, cuius obedientiæ diœcesis illa subiecta est, de re tota commonescit, eiusq. auctoritate nutuque perfectū est; vt quæ commoda ac legitima essent ætate, eæ iterum matrimonij fœdere iungerentur; quibus vero ætas matura non esset, eæ disiungerentur à viris; cautumq. seuerissime ne quid tale in posterum fieret. Idem Pater cum ad B. Bruni corpus, cuius templum Cataxorio diei iter abest, peregrinationē suscepisset audissetq. Sacerdotem quemdam inimicitias cum altero gerere, à quo esset sclopo percussus, ob eāque causam, quoad iniuriā persequeretur, sacrificio Missæ abstinere; nihil prius sibi faciendum putavit, quā vt Sacerdotem hunc conueniret, eumq. ad condonandam hortaretur iniuriam; sed cum priuatis col-

D loquijs

loquijs nihil proficeret, rogatus interim ab Oppidi Gubernatore vt ad Populum verba faceret, ipsa concione vsque eo Sacerdotis animum perpulit, vt iniuriam Christo concedere non dubitaret.

Habet & suos beneficos Messanense Collegium. Negotiator vita cedens, duo aureorum millia hereditatis nomine reliquit. hic in nostrum numerum adscribi voluit, sed dum quedam ante negocia conficit, quo expeditior ad Dei seruitutem accedat, mortifero morbo consumptus est. Totidem millia nummum, & trecentos in edificationem templi varia Ciuium benignitas erogauit, quo circa his exstructa subsidijs magna pars templi vsui iam esse cœpit.

S Y R A C V S A N V M .

INcommoda huius Collegij habitatio fecit, vt sociorum numerus, qui toto ferme anno fuerat ad viginti, labente anno diminueretur. Valetudo minus prospera fuit: laborarunt per multi grauiter, & quidam ad mortem. Desiderati sunt tantum duo, quorum alter erat Sacerdos Georgius Mercatus, qui quoniam magnum sibi nomen è concionibus comparauerat, cum è vita ipso die Paschatis excessisset, ad eius cohonestandas exequias, ciuitatis Gubernator, vna cum Senatu, ac præcipua nobilitate conuenit. Quin etiam Episcopus nobis inscientibus Clerum misit vniuersum, qui eius funeri iusta solueret. Interim dum domi nostræ multos, multos quoque in priuatis domibus sternebat morbus; nec tamen egros audiendi, confirmandiq. mu-
nus

nus desideratum à nobis est, quanquam accersenda è Collegio Messanenſi auxilia fuerunt. Nam præſto eſſe tam multis agris, nec Sacerdotũ per mittebat inopia, nec valetudo: integro incolumiq. Collegio ab uſitatĩs muneribus numquã vacatum: & cum multorũ ſaluĩ per opportune conſultum, tum vni præcipue qui etiam num cœnobita nouellus à religioſa vita ad omnem vi- tiorum immanitatem defecerat. ac præter alia hor- rendafacina, Chriſti crucifixi venerandam effigiem inſcelerata ſica confoderat. nos tamen hunc pro me- ritis, patefactis terræ faucibus, inferorum ignis abſor- pſit. nimirum ad lamenta pœnitentiæ tam benignus Dominus reuocabat: traditus eſt ſuis inimicis vt reſ- piſceret; nec tamẽ duobus acceptis vulneribus Dei mo- nentis vocem audiit. vix dum vulnorum cicatrices ob- duxerat, cum à Deo iterum admonetur. Dies erat læ- titiæ dicatus, quam frequens bombardarum ſignifica- bat exploſio; ſed qui dies ceteris voluptati, ei fuit do- lori. nam dum acceptum tormentariũ puluerem ingē- ti cum ſpiritu bombaſda reddit: pars repente diffringi- tur: nec fuit quem dilapſi æris impetus tangeret, cum tamen aſſent multi, præter eum, qui ad ultionẽ vio- latæ imaginis petebatur. illi ipſi dextræ eſt impacta bombaſda, quæ Chriſti ſimulacro nefariam ſicam im- pegit. tum demum culpam agnouit, cum confractio brachio ſenſit vim quandam eſſe cœleſtem, quæ ſua malefactis ſupplicia reſeruat. itaq. à noſtris non an- te diſceſſit, quam turpitudinem omnem antecedentis ætatis ſacramento confeſſionis abſterſit.

D R E P A N I T A N V M.

SOciorū exemplū magno fuit Parochiis ceterisq. religiosis incitamento: nam cum ante aduentum nostrum vna vix concio per Quadragesimam haberetur: nunc quoniam nostros saepe concionantes, & diuina procurantes aspiciunt; ipsi quoque & conciones frequenter habent, & sacramenta ministrant. Confessionū verò tanta utilitas fuit, ut annuos labores, fructuū iucunditas compensarit. Aeger ut cōsisteretur nostros accersit; qui quidem cum tamquam vnus ē populo haberetur, repertus est professione religiosus: quo cognitis, qui consentienti aures dedit, facta ab agro potestate, eius familiæ, cui se quintumdecimum iam annum publico voto deuinxerat, moderatorem admonuit; ut de reducenda errante uicula, cum Prouinciali qui tum aberat, per epistolam ageret. Dum responsum expectatur, periclitatur agrotus. ergo à Patre peccatorum vinculis soluitur, sumptoq. Christi corpore, in quo non minus ad salutem corporis, quam animi præsidij est, visus est conualescere sic, ut de cænobio repetendo sedulo cogitaret. in hac cogitatione versanti, mors reditum interclusit; postero enim die ingravescente morbo decessit. dedit operam Pater, ut citra omnem populi offensionem, sepultura à suis cænobitis concederetur: ut quod viuus optarat, mortuus saltem adipisci posset

Aeger alter prædines, qui ut erat hominum fama, multa contra fas possidebat, cū Sacerdotē ad eluēdas

ma-

maculas postulasset: Sacerdos multo labore perfecit, ut aureos nongentos restitueret; totidēq. pios in vsus legaret. multis etiam publicas cautiones scriberet. Quia temporis obstabant angustiae, quominus redderetur alia complura, quae contra ius fasq. possidebatur. Heres hortāte Patre fidem suam publicis tabulis obligauit, ut quibus parens de duorum Theologorū sententia ac Iuris periti debere diceretur, ijs omnibus satisfaceret. quod Patris nostri factum, vehementer vniuersa Ciuitas approbanit.

Funerum superstitiones ritusq. Maurici, qui in hac urbe plurimi erant, nostrorum opera magna ex parte sublatis sunt. cui rei adiumento maximo fuit primaria feminae exemplum: quae in parentum funere non modo ritus illos funditus repudiauit, sed cum ceterae mulieres in domesticis funeribus careāt templo, careant sacris; nec nisi quadragesimo post die ē suis domibus prodeant; ipsa postero die confessionis causa templum petijt, cunctisq. inspectantibus, sese ad genua Sacerdotis abiexit.

Mulierum etiam honestati prospectum est. Quaedam cum buc ē loco longinquo, ut cum amatore viueret. contendisset, videre sibi visa est in eius aedibus truculento aspectu Dæmonem, eumq. sibi atrociter minitantem. metus repente vocem interclusit: itaque agnita culpa, significauit nubibus expiare se animum velle: Affuit ē Collegio Sacerdos a quo monita, fieri non posse ut quandiu in aliena domo flagitiosis voluptatibus deseruiret, confiteretur; amantium detestata domos redituram se significauit in Patriam; redijt, vocē

recuperavit, peccata sua confessa est. Claudet huius. a
 Eta Collegij diuinæ providentiæ nobile testimonium:
 Est vrbs quædam in Africa, quam Monasterium vul-
 gus appellat: huc cum de more Christiani excurrerēt
 Maurum quemdam illius sectæ Magistrum, ac Sacer-
 dotem captum abducunt. hunc Deus ad vitam destina-
 bat æternam; & quia captiuus in ea regione Christia-
 nis stipem consueuerat elargiri, ascenderunt eleemo-
 synæ eius in memoriam in conspectu Dei. sed quem se-
 cum adueherent ignari nautæ, contempta decrepiti se-
 nis vita (erat enim summa senectute) tanquam inutile
 pondus abiiciendum putabant in mare. non passi sunt
 vectores alij, seu potius diuini consilij, qua res to-
 ta gubernabatur, eius animæ iacturam fieri: aduebitur
 Drepanū, liberq. dimittitur. hic fuit eius salutis ini-
 tium: nam cum incidisset in nostros, Pater quidā ex-
 Eta iam ætate senem ag greditur, cum eoq. de deferen-
 da impia Maurorum superstitione, deq. amplectenda
 Christianorum religione vehementer agit. reluctari
 initio senex, negare se auitam religionem posse de-
 ferere. Pater quamquam primo nihil sibi proficere
 videbatur, animum tamen non abiecit, urgere ni-
 hilominus institit. Quid multa? senex triduum ad deli-
 berandum postulat: quo temporis spatium diuino affla-
 tus spiritu extrema senectute sua, cum iam pedem
 prope intulerat in sepulchrum, christianū se fieri vel-
 le significauit, christianisq. præceptis imbutus saluta-
 ri baptismatis aqua perfunditur. Tum demum viuere
 Deo cœpit, qui ad eum diem multis annorum anfracti-
 bus mortuus fuerat. Hæc Drepanitanus ager effudit;

¶

Et quamquam perexigua ciuitas est, non tamen exigua fuit eius in nos liberalitas. nam Et mille circiter aurei dati sunt, Et templo annui redditus assignati ad perpetuum Et sempiternum lumen. Iam de reliquis huius prouinciæ sedibus pauca sunt quæ dicantur.

CATANENSE ET RELIQUA.

Catanae res eodem ferme sunt loco, quo superiori-
bus annis. præter alia Societatis munera quæ à
nostris utiliter obeuntur, tam multi quotidie consiten-
tes audiuntur, ut qui totius vitæ malefacta detexerint
sexaginta amplius numerentur.

Est hoc anno in honorem Dei Matris è natu gran-
dioribus instituta sodalitas, ex qua, quia studiorum cau-
sa multi Catanam confluunt, ingens speratur utilitas.

Calataierone Ciues ædes dedere per amplas, quæ nõ
minoris quatuor aureorum millibus indicantur: E So-
dalitio B. Virginis in Societatem adscriptus est vnus.

Rhegiij multum aris nefario quæstu contracti re-
stitutum est; præcipueque auro intextæ catenulae,
argenteaq. vasa non sine ciuitatis admiratione. Adul-
tera adulteri ope nixa, virum necarat, ac ne indicium
cædis extaret; abiexit in puteum. sed, ut nihil est tam
abditum, quod non proferatur in lucem, vterque pro-
ditus, capitali sententia damnatur. Cum de more ha-
benda esset animarum ratio, credita earum salus est
nostris; quibus longa adhibenda fuit oratio, ut obstina-
tus adulter, Et mori æquo animo vellet, Et confiteri
peccata. nec vero animarum tantum saluti profuere,
sed etiam acerbiteratam latæ sententiæ mitigarunt, quæ
cum iuberet homicidis dexteram amputari, nostri à Gu-
bernatore ne id vix fieret impetrarunt. Ex hoc Col-

legio Crotonem profectus est concionandi causa Sacerdos: Concionum is exitus fuit, ut ciues de erigendo Collegio cogitarint, ad eamq. rem aliquot aureorum millia destinarint. Mulier Rhegina domicilium Collegio dedit. Catanensi vero Collegio donatus est ager, unde fructus percipiuntur annui trecentorū aureorū.

Postremum in hac prouincia domicilium est Mesanensis Nouitiorum domus, à quibus nihil est vnquā quod ad sui odium ac despicientiam pertinet desideratum. ac cum omnibus ex partibus Nouitiorum sese ardor ostendit, tum in abducendis aleatoribus à turpi otio consuetudineq. ludendi. acciditq. interdū ut aleatorijs onusti cartis nonnulli redirent. frater vnus quinque fasciculos attulit, nulla vi extortos, nulla collusorum offensione, sed ab ipsis collusoribus ultro oblatos: tantum potest blanda oratio blandiq. vultus. Nobilitauit banc domū M. Antonij Colūna huius Regni proregis aduentus, qui cibum sumere cum fratribus voluit, et nouitios ad studiū perfectæ virtutis ac resistendū diabolo pluribus cohortatus est. hæc sunt huius acta Prouinciæ. Nunc de reliqua dicamus

Italia.

*

PRO.

PROVINCIA VENETA.⁹⁷



*H*abet hæc Prouincia domicilia vndecim, socios ducentos ac sexaginta quinque. Venetijs, Nugaræ, Patavij in singulis sedibus quadragenos. totidem Brixie. decem Mutinæ. triginta Bononiæ. sexdecim in foro Iulij. Placentiæ septem. reliqui in reliquis. In Societatem recepti sunt decem, Mortui quinque.

E domo Veneta adhibiti sunt nostri tum ad alias res, tum ad obeundas explorandasq. Paræcias. fuit enim Patriarchæ consilium, ut in ijs Christianæ doctrinæ studium, quam edendam ipse curauerat, commendaretur a nostris. Negotium præterea Societati dignum est ab ijs, qui de rebus religionis inquirent, ut virum quemdam religiosum a prava quadam opinione deduceret, simulq. publicas custodias inuiseret, ut imbutas erroribus mentes ad syncerâ Christi doctrinam reuocaret. itaque tres errore deposito sensum suum ad Ecclesiæ sensum nutumq. flexerunt.

E Patavino Collegio quattuor sese ad nostrum numerum aggregarunt. Oratoriumq. in eo nuper est institutum tanta cum fructus vbertate, ut qui expiari confessione velint, ijs fieri præ multitudinem non possit satis.

In Bononiensi Collegio quot capita, tot diuinæ providentiæ sunt testes. Tanta fuit hoc anno beneficentiæ vis, ut non modo nobis, quæ ad victum cultumq. corporis

ris pertinent, omnia suppeterent; sed porticus etiam quattuor & viginti cubiculis sit erecta. Prodit ex opinione virtutis, hominum in homines liberalitas; ut non mirum videatur, si cum apud hos ciues tam bene Societas audiat, hanc existimationem par benignitas comitetur. Hoc anno conscientie casus explicari in Gymnasio cœpti sunt. atq. hæc schola quasi quoddam vniuersæ Prouinciæ seminarium futurum est. Sodaliitium quos habeat in virtute progressus, docet quotidie illi, qui studio perfectæ virtutis incensi, etiam ipsa Christi consilia, sequuntur. Cappucinis adscripti sunt tres: toti demq. Societati. Est in his frater legati Pontificij ad Regem Poloniae, qui suorum impulsu in Poloniã profectus, ut rem cum fratre communicaret, facta sibi ab eo potestate, nostram vitam institutumque complexus est.

Ferrariæ Societas est data tribus. accedebat etiam quartus si per ætatem visus esset idoneus; sed in aliud tempus reiectus graui interim morbo corripitur: mortem vbi impendere sensit, nullius admonitu, nisi diuino, Societatis vota, quæ in cœlo persolueret, nuncupauit. Vnum missum non faciam, quod in animæ salutē cessit. Aedes quidam construebat in vrbe comœdijs agendis, cum illac iter faceret vnus è nostris, qui conuersus ad hominem, non te sentis, inquit, aedes exstruere Diabolo? Sic in eius animo vis admonitionis insedit, ut cum postea graui morbo decederet, patrem illum accerseret, eiusque dicti memorem se esse significans, in animo sibi esse dixerit, aedes illas pijs vsibus consecrare.

COL

COLLEGIVM BRIXIENSE

& reliqua.

Brixia è sacra confessione, & corporis Christi cō-
munionem non modo ad animos vtilitas redyit, sed
interdum etiam in corpora redundauit. Mulier fallen-
te vestigio cum cecidisset, grauiter vulnerata est: cum
in dubium eius salus veniret, accersito Sacerdote no-
stro, eiq. vt potuit peccata confessa, repente in integrū
restituta est. Quo loco apud hos ciues Societas sit, cū
alia indicant, tum illud maxime, quod cum vir nobilis
testamento scriptum reliquisset, vt si quæ male parta
viderentur, duorum Theologorum arbitrio restituerē-
tur, ijque Theologi à Religionum moderatoribus, quæ
sunt Brixia deligendi essent; de communi omnium sen-
tentia delectus est vnus è nostris, Episcopi. Theo-
logus. Quod ad externam rem attinet qua, Dei be-
neficio, Collegium hoc non mediocriter auctum est:
sunt à duabus matronis nobilibus, vt minuta mitta-
mus, hæreditates testamento relictæ, ab altera quin-
gentorum, ab altera quadringentorum in annuos re-
ditus aureorū. Placentinū Collegium, nunc primū
collegij nomen accepit, & iam nunc quætæ fruges ani-
marum futuræ sint, indicat. nam & conciones libentis-
sime audiuntur, & domi institutum est Oratoriū, quo
tam multi conueniunt, vt aliquando cum de diuinis re-
bus sermo haberetur in laxiorem porticum prodeun-
dum esset; quæ tamen cū ne ipsa quidem quantumuis
laxa tantam vim populi capere potuisset, prodeundū
rursus fuit in aream patentem ac liberam cū frequē-
tissi-

tiſſima concione. Multæ quotidie in alienis templis cōfeſſiones audiuntur, pluresq. audirentur, ſi & templū nobis eſſet, & Sacerdotum copia maior. Atqui dum animarum ſaluti ſeruitur, illud contigit admirabile. Mulieri nocturna ſpectra obijciebantur adeo ſæda, vt nullam præ terrore quietem, nullum cibum capere poſſet. ardebant oculi, & toruos figere in obuium quæque videbatur obtutus; vt aſpectus ipſe fidem quodam modo faceret, eam ſedem malum dæmonem occupaffe conſulitur vnus è noſtris à viro: is mulierem primum expiari confeſſione iubet, tum cereum ei dat agnum, quem de ceruice ſuſpendat. Quid plura? breui mulier illa conualuit. Atque hic ortus Placentini Collegij.

DOMVS PROBATIONIS

Nugularenſis.

DEceſſit in hac domo Nouitiuſ quidam, cuius vel mors ipſa, quanta fuerit virtute, declarat. vir tā ſui deſpiciēs, vt ſupremo ſuo tempore dignū ſe identidem clamitaret, qui extra Religionis clauſtra vt putidum cadauer abijceretur. Et quoniam ſibi ita ſordēbat, quanti apud Deum eſſet, Angelorum declarauit aſpectus. nam cum intētis in cælum oculis intueretur rogatus à quodā, nū quæ ſpecies obueraſaretur ob oculos. an non vides, inquit, præſentes angelos? qua ſpecie obiecta animus deſerto corpore in cælum cum Angelis euolauit. ita perfectum illud eſt, quod ei à Veronē ſi Cardinali dictum eſt, cum ſuum illi de Societate conſilium expoſuiſſet; Cardinalis enim poſtulatſ iuuenis annuens, Optimam, inquit, partem elegiſti; quæ non auferetur

feretur absse. ita contigit; vix enim elegit, cū eius amittendæ facultatem mors abstulit. Ex ijs qui ad vitæ nostræ rationes se adiunxerunt, quidam cū alteri exprobrasset, quod cuidam sodalitis pietatis colendæ causa instituto nomen dedisset; ita angi animo cepit, ut illi ipsi sodalitis, quod tanquam probrosum alteri obiecerat, aggregare se omnino decreuerit. hic eos habuit in virtute progressus, ut non amplius alienum tractare negotiū (causas enim agebat) sed suū agere constituerit. Cum diu penderet animi, quod nam vitæ genus potissimum institueret, venit in mentem si Christianæ legis præcepta rudibus puerisq. traderet, fore ut ipse quoque Dei docentis vocē exaudiret; nec spes eum fefellit. nam cum ad sumendum Christi corpus accederet, diuinitus est admonitus, Dei mentem & voluntatē hanc esse, ut sese illi in Societate dicaret; quod non ita multo post fecit. Hæc de Nouitiorū domo. In reliquis vero Collegiis hæc fere sunt. Veronæ insignes animorum expiationes factæ sunt. in his quidam sextum & quadragesimum amplius annum peccatorum vinculis astrictus, nostrorum oratione adductus est, ut ea Sacerdoti indicans solueretur. Parmæ Cardinales duo in nostro templo de diuinis rebus verba fecerunt, alter Veronensis, Borromæus alter. Parmense templū confitentium frequentia reliquis nihil cedit. Societatem flagitant multi; sed vni tantum magnæ expectationi adolescenti concessa est.

PRO.

PROVINCIA

MEDIOLANENSIS.



*V*nt in Mediolanensi Prouincia Pa-
tres Fratresq. in septē distributi do-
micilia cētum circiter ac nonaginta,
præter eos, qui Salutium missi sunt.
In Domo Professa tres & triginta.
In Collegio Brerano sex & sexaginta. In Genuēsi sex
& viginti. In Taurinensi viginti. In Comensi vnus &
viginti. In Vercellenſi non plures quinque. In Domo
probationis Aronenſi vnus & viginti. Salutium autē
missi sunt fere nouem.

*D*iminutus est hic numerus duorum interitu: au-
ctus vero tironibus sexdecim.

DOMVS PROFESSA.

*Q*uantæ curæ fuerit huic Domui salus animorū,
& superiores anni declarant, & tam multis te-
stimonijs confirmat hic annus, vt si ea colligam vniuer-
sa, parum videar institutæ breuitati consulere: seligā
tantum ea, quæ quanto sunt reliquis illustriora, tanto
sunt memoria & litteris digniora. Sorores germanæ
duæ honesto loco natæ, cum amissis morte parentibus
propinqui in tutelam venissent, à quo custodiri potis-
simum debuerunt, ab eo maxime proditæ sunt. namq.
is propinquitatis oblitus, immemor necessitudinis, a-
mēs libidine, earū castitati insidiari turpiter ausus est

In-

Inuenta est huiusmodi ratio, ut è domestica libidine sorores ereptæ in tuto honestoq. loco collocarètur: ille vero ut erat non minus impotens in cobibèda ira, quàm in frenanda libidine, eius rei auctori vim interitumq. denuntiat. Contra Pater intemperantē vehemēter accusat, exprobrat turpitudinem, obijcit infamiam. Quid multa? tantum libera illa obiurgatione profecit, ut homo elatus atque impudēs multo demissior modestiorque discesserit. Nec minore negotio magna quædam est sedata discordia. Adolescētes duo cum contra parentum voluntatem duas sibi virgines despondissent, grauissime tulerunt parentes. & quamquam conditiones matrimonij satis illæ quidem erant honestæ; adduci tamen nullo modo poterant, ut eius ineundi potestatem facerent filijs. Hinc magnum vitæ periculum adolescentibus, si datam fidem fallerent, creabatur: hinc puellis, si non ducerentur, nota quædam inurebatur infamiæ. Tam grauis controuersia tolli non facile poterat, nisi diuinæ bonitati placuisset ad eā rem nostros homines adhibere; qui cum parentibus persuasissent, ut eas nuptias ratas habere vellent, tum demū motus omnis perturbatioq. sedata est. Honestæ mulieri sæpe coniux minatus est mortem, eamq. domi conclusit, ut scelus nocte perficeret. conuulsis illa repagulis fugit ad nostros, à quibus & periculo exempta est, & in gratiam coniugis restituta. Atque huius generis controuersia, quæ quotidie toto fere terrarum orbe nostrorum opera componuntur, ita multæ sunt, ut eas putidum sit diligentius enumerare. Venio ad ea quæ lustrandis expiandisq. per confessionem animis parta sunt

*sunt Deo, quo ex munere si nulla alia constaret vilitas, illa certe maxima, quod multi, quos diuturnus pudor impediēbat, quo minus Sacerdoti se proderent vniuersos; tandem, quæ summa Dei misericordia est, quicquid foedum latebat in animis effuderunt. atque in his quidam, quamuis minimum octauo quoque die animi morbos confessionis medicina curaret; nūquam tamen nisi trigesimo post anno peccatorum, quæ celauerat, virus euomuit. Nemo est ex his Sacerdotibus, quin viginti minimum totius vitæ confessiones exceperit. Femina quædam primaria, ætate, nobilitate, atq. opibus florens orbata viro, ut se curis quibusdam molestijsq. liberaret, Cardinali significauit sibi esse in animo inter sacras virgines vitā agere. Cardinali res cordi fuit; itaque eius rogatu Sacerdotem, cui confiteretur, dedit e nostris; ab eo est Societatis meditationibus, ut Cardinalis iusserat, instituta; quæ ex re tantum processit ad perfectæ virtutis aditum, ut se suaq. vniuersa consecrare Deo omnino decreuerit: Et ut à rebus ordiretur externis, suas omnes fortunas Cardinalis permisit arbitrio, quas ille in pios vsus distribueret. Tantis autem eam diuini cepit ardor amoris, ut alius nullus exiret ex ore sermo, nisi de rerū humanarum despicientia. Tandem cum in coenobium sese reciperet, quicquid præ manibus habuit, vestium, amulorum, et huius generis alia, id totum in templorum, et ege-
norum vsus contulit. Nec vero suæ nos liberalitatis expertes fecit, nam præterquam quod templo nostro muliebre vestimentum magni pretij dono dedit; significauit etiam, velle se partem quamdam ex quindecim
octo-*

octodecimve aureorum millibus, quæ sibi reseruauerat; ædificationi nostræ tribuere. Atque id totum sua sponte, nemine postulante, quod eo magis Cardinalis, cognatique probarunt, quod intellexerunt, nostris hominibus nihil aliud esse propositum, præter animarum lucrum ac salutem. Atque hic rerum status in hac Domo Professa. Res temporaria satis ex sententia procedit. nã quæ nobis eleemosynæ nomine ciuium benignitas ultro detulit, ea si ad calculos reuocentur, summam efficiant aureorum trium millium supra quingentos. Nec desunt qui ad reliquam ex ædificationem templi amplas spoponderint eleemosynas.

COLLEGIVM BRERANVM.

DOmi præter ea præsidia, quæ ad bene Christianeque viuendum Gymnasii auditoribus data sunt ceterorum etiam saluti consultum est. Mulier voto se Virginitatis obstrinxerat, sed rei difficultate deterrita consilij deinde pœnituit. Cum præterita mutare non posset, Diabolum inuocabat, vt ad inferos se viuam abriperet: librum etiam protulit magicum ad euocandos carminibus dæmones, quibus id negotij daret, vt suis propinquis molirentur interitum. Iam erat in animo nefarium illud volumen euoluere, iam execranda carmina recitare, cum a Sacerdote nostro, cui solita est confiteri, a tanto scelere reuocatur. ab eo confirmata ac recreata cœpit animo meliora completi. & quæ virginitatem Deo se vouisse dolebat, Virginum in Cœ

E

no.

nobium se dicare non dubitauit. Sunt ex hoc Collegio non nulli varijs temporibus varia in loca dimissi, qui non minus strenuam operam in aliena curanda salute, quam qui domi manserant, posuerunt. Missus est sacerdos cum Borromeo Cardinali ad Ecclesias Grisonum inspiciendas, vbi tum Confessionum, tum Concionum opera, tum vero sanctissimi Cardinalis exemplo magna est ad Catholicam fidem hæreticorū facta conuersio. In his Ecclesiæ restitutus est quidā Præfectus Oppidi in Valle Vulturena, qui, quod e loco superiore paucis ante mensibus Sacerdos noster de catholica religione verba fecisset, mille aureorum multam ei dixerat. Puschiadium profecti sunt alij duo, quod ipsum Rhætorum seu Grisonum Oppidum est, sed in quo vti in libera ciuitate ius dicitur. Totum oppidum in duas diuisum est partes; alteram Catholicorum, alteram Zuinglianorum Lutheranorumque; sed Catholici numero sunt pæne altero tanto superiores. habent hæretici ministrum semper aliquem, d quo toto anno conciones audiant, singulis hebdomadis ternas. præpositus est huic muneri indoctus quidam & agrestis homo, qui ante annos duodecim questus caussa cados vinarios factitabat. huic quæ pro concione dicat, quoniam domi suæ non habet unde promat, suggerit coniunx, quæ quondam fuit Abbatissa Cænobij; tum etiam Auditores ipsi, qui cum concionanti aliquantulum dederunt operam, fessi somno totis capitibus annuunt; mox experrecti finem dicendi imperant. Quadragesimum iam annum integro & catholico concionatore carebant. In
tantis

tantis tenebris oblata lux est à Deo, qui per nostros tum nutantes catholicorum animos confirmavit, ut pro ea iam, quemadmodum ipsi dicebant, mortem non dubitarent oppetere, tum ex hæreticis nouem ad catholicam adiunxit Ecclesiam: in his Patrem quendam familias, qui ipse propediem ad eandem religionē suos omnes alliciet. cōplures vero alij hæresim eiurassent, nisi eos discessus nostrorum retardasset. eorum enim sunt illæ voces, Deseremur à vobis, & reuertemur ad pristina: quin etiam affirmavit quidam, si in ijs regionibus nostri mansissent, fore ut vniuersi catholicam fidem amplecterentur: Tanta autem erat apud eos existimatio nostrorum, ut ad eos non modo consilij causa, sed interdum etiam ut morborum peterent medicinas, vel ipsi hæretici ventitarent. Execrabantur alij diem illum, quo in eorum regionem minister ille hæreticus penetrasset. Ipse vero minister furore inflammatus domos Lutheranorum omnium concursabat, hortans vnumquemque, ut nostros homines è suis finibus pellerent. deridebatur à suis, qui dum dant homini verba, dum pollicentur quotidie, se post diē octauum, quod ille iubeat, esse facturos: ad vltimam vsq. Quadragesimam hominem extraxerunt. Habebant in eodem templo & Sacerdos noster, & Minister hæreticus concionem, sed hic apud paucissimos, ut viginti auditorum numerum non explerent; ille vero nunquam non apud multos præsertim sacris diebus. atq. hæc ipsa frequentia, quoniam multi ex longinquis etiam Oppidis concurrebant, amplificabatur in dies; tū præsertim cum & frigida tempestas esset, & peren-

nes imbres, nivesque & viarum asperitas. Præter conciones institutæ sunt supplicationes publicæ non sine magna tum catholicorum gratulatione, tum hæreticorum pudore. Habitæ etiam cum hæreticis disputationes non sine ipsorum dedecore & probro. qui cum manifestis rationibus tenerentur, cogebantur demum ijs quæ Pater diceret, assentiri. nec aliter suam excusabant inscitiam, nisi Patris accusando sapientiam; quod negarent iccirco ei posse resisti, quod ille Doctor esset insignis. Omnes fere catholici, qui mille ducenti circiter & quinquaginta numerabantur, expiatis confessione peccatis sacratissimum Christi corpus sumpsērunt. quæ res eo est habenda maior, quod in ijs locis multine nomen quidem huius audierant sacramenti. quocirca nostri in tradenda rudibus confitendi ratione satis habuere negotij. Promulgatum est etiam Iubilæum, quod summus Pontifex per id tempus indixerat: Sed quoniam quævis esset Iubilæi, ne hoc quidem quisquâ tenebat, pro concione explicandum id fuit. In digressu relicta sunt illis præcepta institutaq. salutaria, præsertim quæ ad templorum cultum & sacrorum promotionem pertinerent. adhibita præterea Parocho. cohortatio viro quidem bono, sed non admodum erudito, ut creditas sibi oves quam diligentissime curet, easque tum doctrinæ Christianæ pabulo, tum diuino verbo reficiat. idque de superiore loco, ne in posterum sermo detur hæreticis, qui in ignominiam Catholicorum iactabant, Catholicum audere neminem, nisi forte Monachum, aut Iesuitam de superiore loco differere. Denique salutaris bis hominibus fuit nostrorum aduentus,

tus,

ius, quo etiā tristior visus est discessus. Flebant enim vberium, cum à nostris diuellerentur, eosque discedentes persecuti sunt adeo multi, facile ut appareret, quam arctis officijs illorum sibi animos nostri deuinxerint. Atque hæc ex hoc Collegio præcipua.

TAVRINENSE COLLEGIVM

& Domus Probationis Aronenfis.

T*Aurini recepti sunt in Societate quatuor, totidemq; ad alios ordines coenobiaq. dimissi. Sodalitium B. Virginis è natu grandioribus institutum est, quo graues etiā viri senatoresq. conueniunt. Templum celebratur ut cum maxime diebus festis ad cæleste conuiuium mille circiter accessere. præter eos qui, quoniam loci premebantur angustijs, ad alias menses expiatis apud nos animis discedebant. Sed peccatorum expiatione complures è vitiorū sordibus emerferunt, non nulliq. ex animi & corporis sunt erepti periculis. Quidā siue alta quædam tristitia, siue desperatio animum occupasset, inedia se ipse confecerat, in eoque pertinaciter stabat, nihil ut omnino gustaret: tandem nostrorum monitis suusq. se flexit, cibumq. sumpsit. sero ille quidem, erat enim iam ad extrema deductus; sed tamen cum corporis non posset, animæ salutem prospexit. peccatum suum quod sui ipsius homicida fuisset, magno cum dolore sensuque animi confessus est, sacroque inunctus oleo, ut in extremo certamine cõstitutis mos est, excessit è vita. Reus in quaestione siue nocendi consilio, siue ut mendacio se à crua-*

ciatibus liberaret, nobilem quemdam iuuenem grauis
 cædis auctorem nominauerat. cum duceretur ad mor-
 tem, actum est diligenter à nostris ut confessionem il-
 le suam coram multitudine & coram Iudice de pati-
 bulo ipso retexeret. ita eadem opera duobus homini-
 bus dispari beneficio consultum est. alteri, ne capitis
 discrimen adiret, si innocenti vitæ falsum crimen hæ-
 sisset; alteri, ne cum corpore simul animum perderet,
 si tanti sceleris conscientia diem vltimum clauderet.
 His alijsque nostrorum officijs dum hominum saluti
 seruitur, vtitata hominum beneficentia non defuit.
 Princeps vir, Ducis affinis ad Lauretanam profectus
 Aedem, vbi comiter est exceptus à nostris, ita amare
 nos cæpit, ut cū primū huc reuertisset, ex ædificationi
 templi certam pecuniæ summam in annos singulos as-
 signarit. erat etiam in animo Societatis Collegium vel
 Probationis Domum suo quodā in oppido collocare;
 ad eamque rē ædes sane commodas, annuosque redi-
 tus satis amplios decreuit. Hanc liberalitatem alius
 imitatus est ciuis, qui idem medicus, idem theologus
 cum se suaque omnia consecrare Societati vellet, nec
 tamen iustis de causis fieret voti compos; bonorum
 omnium donationem Societati fecit. & quamquam
 nostris auctoribus vsus fructus sibi superstiti reserua-
 uit; tamen quicquid ex tenui frugaliq. eius victu cul-
 tuque superest, id totum in rem nostram benigne con-
 fert, præcipueq. in apparandam instruendamque, Col-
 legi causa, bibliothecam. Tam egregiam ciuis libera-
 litatem Deus ipse compenset.

Ex Aronensi Domo præterea quæ domi gesta
 sunt,

sunt, non exigui utilitatis fructus in proximos redundarūt. Bacchanalibus dum Catechismi specie compositum puerorum agmen per urbem ducitur, & haruarum monstra sublata, & saltantium choreæ dissipatæ sunt. Controuersia quoq. & inimicitia compressæ nō nullæ. Quidam cum à propinquo accepisset iniuriam, mortem ei vel cum animi corporisq. periculo decreuit inferre. in eoque adeo pertinax erat, vt de sententia nullius posset auctoritate deduci. vt ad nostros ventum est, Pater qui cum eo agere cœperat, durum hominem noua quadam ratione flectendum existimauit. vna templum ingreditur: valuas occludit: coram augustissimo Christi corpore precationi secum se dedat hortatur. negat ille se vel ad recitandam precationis dominicæ formulam expedire posse linguam. Tam graui morbo varia & multiplex est admotā curatio, modo quæ vreret, modo quæ dolorem leniret: precibus mistæ minæ, & acres obiurgationes blandis cohortationibus temperatæ. nullum tamen proderat medicinæ genus: respondebat sibi illa non esse noua, neque ignarum se esse discriminis sui, sed tum aduenisse tempus, cum sibi necessario pereundum esset; quoniam constructus catenis teneretur à dæmone. rogatus per confessionem absolui ne vellet; ne id quidem optare se posse dixit, & quamquam non esset nescius, quam grauius offenderet apud Deum & quantam strueret sibi ipse perniciem, nunquam tamen se commissurum, vt si iniuriæ cederet, in eo gloriaretur inimicus. Sed nimirum in curandis animis, vt in corporibus par est adhibenda constantia. Pater nunquam diuinæ bonitatis dif-

fsus denuo furem aggredditur, denuo precationi se dedat hortatur, interim ipse adhibitis deprecatoribus BB. Gratiniano, & Felino Martiribus, quorum in eo templo sita sunt corpora, magna animi contentione supplicare Deo instituit, ut discussa caligine lumen ali- quod cæcæ menti præferret. Vix precandi finem fece- rat, cum cæco dies illuxit. itaque sublatis in cælum manibus gratias ijs, quos dixi Martyribus agere cœ- pit, quod eorum meritis clarissima sibi lux esset obor- ta, ut quanto in periculo versaretur, tum demum a- perte perspiceret. itaque non prius abire è templo constituit, quam aduocato inimico reconciliatio gra- tiæ facta est.

COLLEGIVM COMENSE, & Vercellense.

E*T si paucos socios alit Comense Collegium, non ta- men in proximorum prouehenda salute postre- mas tenet. Ac dum publica valetudinaria inuisuntur ceteraq. Societatis munera obeuntur, sunt & prodi- gia animaduersa nonnunquam. Erat in valetudinario ex administris energumena quædam, quæ eo consilio ad Sacerdotem nostrum deducta est, ut per eum ma- lus demon abigeretur. Pater mulierem primo cohor- tatus est, ut id pœnarum genus immissum à Deo æquo animo acciperet, eiusque arbitrio suam causam salu- temq. committeret: Tum adhibitis de more precibus, eam die tertio Dei benignitate liberam solutamq. di- misit. Nec minore illud admiratione dignum est, cum*
ager

ager quidam magnis febris iactaretur, confessionis causa sacerdotem nostrum accersit: qui dum medetur animo, non sentit se medicinam agro corpori facere. ager enim expiatis confessione peccatis, conuersus ad Patrem, Tuus, inquit, aduentus meum expulit morbum. fidē fecit subitus ē cubili discessus. postridie enim gaudio exultans ac si iam pridem ē lectulo surrexisset ad Oratorium cum reliquis sodalibus sese contulit; stupentibus qui totius rei conscij erant. Concionū non minor opportunitas fuit quam familiaris congressus. Missus est per Quadragesimam Borromei Cardinalis rogatu concionator vnus in oppidū quoddam suae dioecesis: quod quidem oppidū iccirco ā sanctissimo pastore dissidebat, quod penes se, non penes Cardinalem esse volebat eligendi concionatoris arbitrium. Concionator tamen ille, etsi ā Cardinali dabatur, libentissimē animis exceptus est; & cum ē suis concionibus eam cepit vtilitatem, quā ā Dei bonitate sperari par est; tū gregem cum pastore coniunxit, omniumq. animos induxit, ut persuasissimum esset, nunquam ab eo in posterū dissidere. Alia non minus grauiā dissidia sublata sunt. Parens & filius mutuis odijs discordijsq. se pene consumpserant. neuter equis oculis videre alterū poterat. & praefer granissimas contumelias, quas vicissim alter in alterum intorquebat, minimum absuit, quin ad arma saepe venirent. Parens potestate patria filio se maledicturū mimitabatur: Filius negabat eum parentis numero sibi esse, ac minis subinde terreat. bis altercationibus accendebatur odium, nec qui restringeres facile inuentus est. finem discordiarum per

nostros attulit Deus. Quare nunc ambo tanta animi consensione inter se viuunt, quantam necesse est esse inter parentem & filium. Nec vero inter externos modo dissidentium animi reconciliati, sed etiam qui nostro ordini infensi erant ad amicitiam nostram consuetudinemq. traducti sunt. Cuius male in nos animatus, mentitus est palam quemdam e nostris propter grauissima scelera Venetijs infami morte multatum esse. Sed ne hominis mendacio aliqua labe nostro nomini aspergeretur, cuius quidā pro amicitia dedit operam, ut is coram ijs, apud quos famam nostram violauerat, palinodiam caneret: adduci non potuit: accessit auctoritas alterius viri grauis qui lege sibi agendum esse existimabat; nostrisq. id recusantibus dixit eā iniuriam suam ducere, sibiq. statutum esse vel nobis iniuris pro dignitate nostra pugnare. non fuit opus; prior enim ille amicus anteuerit, & hominem mendacem induxit, ut commutata voluntate orationem suam retexeret. ita multo honestius silentio res est compressa quam foro. Alius multos iam annos tantum in nos conceperat odium, ut ne nomē quidem nostrum aq̃uis auribus audiret: Immo tā scēda in nostrū ordinem suis sermonibus eructabat, ut ab eorum commemoratione vel aures ipse adhorrerent. nostrorum lenitate perfectum est, ut summum illud odium pari nunc amore compenset. Ciuitas nostra est, quod & hominum concursus indicat ad ædem nostrā, & singularis quædam in conferenda stipe benignitas. quæ ipsa multo maior foret, si nostra ipsis perspecta esset inopia. accidit, ut cum maxime laboraretur, mendicandum tota

vrbe

Urbe nostris fratribus esset; quæ res ab eis eo latioribus animis excepta est, quò efflagitata vehementius. Sed quod nostris fuit materia virtutis, id ciuitatis in nos animum declarauit. venit enim ad Collegium sollicita nobiscum querens, quod nihil sibi ea de re significatum esset: nec ita multo post mittendis muneribus domum cumulate subuenit. eadem ciuium liberalitate nonnullæ in Gymnasio exædificatæ sunt exhedræ. Turris etiam campanis sustinendis erecta; campanæque magni ponderis binæ coemptæ; & id genus alia à benefica ciuitate in nos profecta sunt.

Vercellense Collegium ut adhuc in suo ortu, nondum suis opibus auctum & confirmatum est, id tamen propediem fore speramus. Cardinalis Vercellensis cum huc venisset, significauit causam aduentus sui eam fuisse præcipuam, ut rem Collegij à se inchoati prouerberet. his ades inspexit, bis templum: urbemq. totam ipsemet obiit, ut aptissimum nobis ad ædificandum locum deligeret. in eamq. rem nummum aureorum quatuor millia decreuit. Denique noster est & ad rem nostram gerendam sua sponte propensus.

MISSIO IN SALVTIOS.

IN Salutijs noua rerum facies, ex quo in eas oras Societas penetrauit. Catholici nequaquam satis nostros homines laudare possunt, in eoq. maxime gloriatur, quod inter ipsos sit qui desperatis emolumētis & commodis Christum prædicent. Nostrorum aduentus vix dici potest quam debilitarit hereticos. quanquam

in

in his oris ea est eorum pertinacia, ut quodam in oppo-
do pœna capitis sanxerint, ad Catholicos ne quis trans-
feat. admoniti de suo ipsorum interitu, respondēt siue
salus siue interitus eos maneat, sibi esse perinde: per-
suasissimū esse viuere in instituto. Tamen & eo ipso in
loco vidua quēdā ad Catholicos se recepit, & in alio
ubi sedes Societas habet, alij decē. Apud hereticos ma-
gna erat antea existimatio Caluini. vulgo lectabatur
& terebatur assidue: nunc deniq. refrixit eius studiū,
toties iam eius confutatis erroribus. Quin heretici ipsi
ne suis quidē contenti dogmatibus incipiunt tum ē suis
non nulla explodere, tū ē nostris amplecti nonnulla. alij
qui accedere ad sacrificiū Missæ non dubitāt; alij suos
ad Ecclesiā liberos mittunt ut in baptismo renascan-
tur: quod dicant sibi iam liquere sectā suam diurnā
esse non posse. Ac si regiū aliquid interueniret edictū
nemo non, ut vel ipsi fatētur heretici, fidem Catholicā
amplecteretur. quod ipsum iccirco fit verisimile, quod
multos qui se errare non nesciunt, confiteri tamen id
pudet. huc accedit quod onera quēdam a suis imposi-
ta tolerare non possunt: & quod caput est sentiūt im-
probam eorum vitam cum disciplinæ prauitate con-
gruere. Aestas multos in hac loca morbos inuexit.
quæ res nostris fuit, dum ægris corporibus animisque
subueniunt, seges quēdam & materia virtutis. Catho-
licus vir primarius iam ætate prouectus, nullum ad-
mittebat de morte sermonem: cum incidisset in mor-
bum, nostri Patris admonitu præclare se ad omnem
euentum comparauit. labes animi confessionis sacra-
mēto deleuit ac sese Dei permisit arbitrio. duo de præ-
cipuis

et ipſis hæreticis vt eum ab inſtitutis abducerent inuiſerunt: quod ille ſentiens nihil ad eorum interrogata ſalutationeſq. reſpondit; cum tamen catholicos magna hilaritate vultus & ſermonis exciperet. itaque ingraueſcente morbo ſacramentis munitus Eccleſiæ ceſſit è vita. Cum adhuc viueret eleemoſynæ nomine aureos nummos octingentos collocandis in matrimonio virginibus; alijs ſue ſubleuādīs egenis dari iuſſit. Excuſum eſt in finitimos etiam locos, præſertim ad Vallem Mairam magna cum voluptate Catholicorum. mira in his locis à religioſis hominibus ſolitudo, tum propter regionum aſperitatem, tum propter multitudinem & feritatem hæreticorum. vigefimum iam annum Catholici illi concionatorē non viderant: maxime autem in noſtros homines propendebant. itaque communi etiā hæreticorum conſenſu, qui alias interceſſerant, decreuerunt eum ipſum Sacerdotem, quem proxima hyeme habuerant, Quadreſimæ tempore accerſendum: hæreticiq. ipſi litteras Reip. nomine rediderunt. Conceſſus eſt quem petebant exceptuſq. maxima omnium gratulatione: audituſ vero pari cum Catholicorum tum hæreticorum frequentia. Populi eum vniuerſi honoris cauſſa comitabantur. cumq. aliquando Catholicorum rogatu de ſacrificio Miſſæ concionem habuiſſet. exultabant poſtea in hæreticorum conſpectu Catholici, illud affirmantes quemadmodum Pater verbis auctoritateq. ſacrarum litterarum ſanctorumq. Patrum, ita ſe pro ſacrificio Miſſæ re armis que dimisaturos. nullum vnquam vbi vbi eſſent inter rogandi finem faciebant. Patrem frequenter adibant

vespertinis præsertim temporibus, cum eoq. quaternas senasue horas excipiendis sacræ scripturæ locis quibus hæreticorum mendacia redarguerent consume-
bant. Itaque mirum est, quam in his oris exultās quon-
dam hæreticorum superbia ac contumacia repressa
sit. In hac ipsa valle hæretici duodequadraginta Ec-
clesiæ se subiecerunt, alijque fere centum, quorum
religio nec integra nec constans erat., confirmati
in ea sunt, sic ut quidvis potius perperuros se esse con-
firment, quam ut abduci se in posterum à falsis docto-
ribus patiantur. Complures alij communem matrem
agnouissent Ecclesiam, nisi Quadragesima ineunte
hæreticorum minister sese occulte insinuasset: is dum
clandestinis colloquiis ab audiendis Catholicorū con-
cionibus & à congressu Patris unumquemque deter-
ret, valde remoratus est rem Catholicam. Id tamen
non mediocri fuit adiumento Catholicis, quod is ad
disputandum tum publice tum priuatim sæpe laceSSI-
tus (spondentibus pro eo etiam hæreticis) disputa-
tionis pugnam turpiter abnuvit. & est sane mi-
randum, congressum illi nostrum quanto-
pere fugiant. Quare magna spes est
breui complures ex his locis ab
hæresum peste liberos fore.
Quod utinam pro sua
in Catholicos pro-
uidencia, det
Deus.

PRO-

PROVINCIA

POLONIAE.



Onstat vniuersa Polonia quindecim circiter domicilijs. socij prope trecentis. In Bransbergensi modo quinquaginta, modo septuaginta fuerunt. In Pultouiensi duodetriginta. In Vilenensi sexaginta. In Postnamienfi tres & triginta. Iaroslauij fere triginta. Rigæ sex. Torpanti septem. In Lublinensi Collegio tres. Stocholmij totidem. Reliqui in ceteris. Dicarunt se in Societatem quattuor circiter & quadraginta. Octo migrarunt & vita. Quoniam autem ex hac prouincia biennio iam desideratæ sunt litteræ, ita huius anni acta commemorabimus, vt Superioris etiam ratio habeatur.

BRANSBERGENSE, & Pultouiense.

E Bransbergensi Collegio duo & viginti ad Societatem aggregati sunt. Nouitiorum in primis virtus enituit, qui dum in subleuandis ægrorū miseris operam suam collocant, miserum quemdam relictum ab omnibus totoque corpore in cæno iacentem sedulo curarunt, nec semel vniuersum suis ipsi manibus eluerunt. quæ res maxime profuit ad exemplum. In Pomeraniæ, & Prussiæ partes itum est, vbi cum bene gesta permulta, tum ad Ecclesiæ gremium reducti complures. Sunt huic adiuncta collegio Seminarium Pontifi-

*ificium ac Diœcesanum, tum etiam conuictorum con-
 subermum. Cum conuictoribus agunt quattuor è no-
 stris, duo autem in Seminario Pontificio, totidemq. in
 Diœcesano. Discipulorum numerus ad trecentos: quo-
 rum sæpe non minus ardens pietatis est studium, quã
 litterarum. Certe Põificij Seminarij Alumni ea vir-
 tutis documenta præbent, vt à religiosis cœnobitis illu-
 striora non flagites. Fuerūt qui celebrioribus quibus-
 dam diebus mendicos conuiuio exciperent, pedes ab-
 luerent, vlcera contrectarent, usq. ad naturæ superũ-
 dos horrores etiam oscula figerent. Alius pene puer
 ad tempus dimissus in patriam, quæ tota ferme con-
 stat hæreticis, hæreticos concionatores, & perexpedi-
 to latine loquendi vsu, & popularibus quibusdam ra-
 tionibus ita perstrinxit, vt in insaniam versi publice
 pro concione in eius propinquos inueherentur, ac ne
 ad nos remitterent, prohiberent. qui tamen vellent nol-
 lent remissus est clam.*

*Duos ad nostrũ numerum Pultouiense Collegiũ
 adlegit, nec minore studio ceterorum commodis salu-
 tique consuluit. Quidam cum multis annis grauissima
 peccata confiteri negligeret ob eamq. causam vna cũ
 coniuge grauiter egrotaret, ecce tibi humana specie
 daemon, qui gladio homini demonstrato, vt se suam
 que uxorem liberosq. necaret hortatus est. Ex altera
 parte vox extitit ex occulto, qua expiare scelera iube-
 batur. cui cum parere induxisset in animũ, continuo
 melius habere cœpit; nec ita multo post in pristinam
 valetudinem restitutus vniuersa apud nos peccata vt
 in animo constituerat, expiauit.*

Hære-

Hæretici quamquam rari admodum, quæ Dei benignitas est, in hac Poloniæ ora versantur, ex ijs tamē qui sunt, quindecim ad Ecclesiā redierūt. in his octogenarius quidam, alter Sacerdos, qui decimū iam annum hæreticorum minister fuerat, Tertius Anabaptista.

Habita est & vicinorum exterorumque ratio præcipueq. Liux; quod oppidum quamquam hæreticis undique cinctum sit. tamen tanti ad confessionem communionemq. fuere concursus, ut toto Paschatis triduo ne quattuor quidem Sacerdotes, assidua opera, facerent satis. Catholici autem quamvis cum Anabaptistis sine ubique permisti, & ad nefariam sectam omnibus opibus instigentur, constantissimi tamen reperiuntur: ijque nostrorum aduētus & mirifice recreati sunt, & in proposito confirmati.

Gymnasium & nobilitate floret & numero. Regis ex fratre nepos Andreas Batorius, is quem supra nominauimus, cum quadriennio amplius operam Gymnasio nostro dedisset; hoc anno euocatus à Rege cum omnes pereleganti oratione publice salutasset, magno omnium cū mærore desiderioq. discessit. Ceterorū auditorum pietas cum litterarum studio certat. ex ijs quidā magnis à fratre promissis sollicitatus, ut & scholas nostras, & catholicam religionem desereret, chariorem sibi esse salutem animi, quam fratris promissa respondit; quin si ipse in perfidia persisteret, sibi eum fratris numero non futurum. Quoniam autem ex his auditoribus non desunt, qui rei familiaris inopia & tecto careant, & rebus quæ ad vsus vitæ pertinent necessaria.

F

cessa.

cessarijs, nostri eis de habitatione commodat gratis, & per piorum hominum subsidia præsto sunt. Ad Collegij autem amplitudinem, & nostrorum habitandi commoditatem non parua accessio facta est. Templumq. ab antrore & parente collegij multis ante annis inchoatum postea deiectum magnificentius ædificari cœptum est.

V I L N E N S E.

Admisit in Societatem Vilmense collegium hoc anno tredecim: superiore, tres. quorum pleriq. philosophia & litteris perpoliti sunt. Hæc causa fuit cur Dei matris sodalitas suo sit numero diminuta: inde enim magna ex parte prodire. quanquam quæ B. Virginis tutela est, in eorum locum suffecti sunt alij viri in primis nobiles, qui pietatis & religionis ardore vniuersis sunt exemplo sodalibus. In Gymnasio conscientia casus, explicari nunc primum cœpti sunt, ad eosque tum è nostris, tum ex externis complures accedunt. De Templo hoc vniuerse dici potest, consentientiù turbæ vix, ac ne vix quidem fieri satis; sæpeq. non nullos confessionis opportunitatem totas hebdomadas aucupari. Sane pernecessaria est in his oris Sociorum opera, nec tam ad expiandos quam ad erudiendos multorum animos; in quibus mira rerum, quæ ad religionem pertinent, ignoratio est. nihil hic de Inferorum pœnis, nihil de Christianæ vitæ officio cognitum est. Atque hoc in ipsa vrbe. nam pagos vix nota vlla ab ethnicis interno scas; ita sunt crassis circumfusi tenebris. Erat consuetudo quedam Ethnicorum superstitio-

tionibus non absimilis, ut inter *Missæ sacrificium pul-*
li gallinacei iniicerentur in templum, quorum volatu
existimabant vnius cuiusq. rei exitus declarari. nam
si iniectus gallus in sublime volasset, prospera; sin' ali-
ter prænuntiabat aduersa. Sed hæc superstitio sensim
Deo opitulante minuitur, & ut alia multa prauè insti-
tuta, ita hoc, eodem adiutore Deo, funditus euellatur.
A *Luthero Caluinoque discessere triginta. A Schis-*
mate etiam octo. In his Palatina quadam, quæ qua-
dragesimum iam annum misere iacebat in tenebris.
Quidam autem nobilis adolescens adeo pertinaciter
hærebat in hæresi, ut Catholicorum vitaret aspectum
cumq. morbo oppressus inuiseretur à nostris, ægre eos
admisit, veritus ne cum fari cœpissent, mortis eum hor-
rore perfunderent: sed alios est eos ac suspicabatur, ex-
pertus; qui non modo ei non fuere terrori, sed fuere so-
latio. promisitq. Sacerdos noster pro eius incolumita-
te postridie, qua hora febris accederet, eadem se sa-
cra facturum. Tum ille, si perfeceris inquit, ne crasti-
na febris accedat, Credam sacrificio vestro vim in
esse diuinam. sacrificauit pater, nec febris, quæ me-
tuebatur, accessit. Adolescens quamquam sacrifi-
cij vim sensit; tamen in sententia perstabat. itaque
minatur Pater, fore ut consequenti sacrificio, febris
quæ recesserat, reuertatur. ille, ne faciat rogat. si-
bi certum esse de sententia desistere. itaque recrea-
tus è morbo & catholica religioni nomen dedit, & B.
Virginis sodalitis. Nobilis femina cum sæpe ante
de religione nobiscum egisset, numquam autem ut
eam susciperet, induci posset; tandem vnici morte fi-

lij percussa, Dei se punientis dextram agnouit. Vlnā itaque venit, ac de reiicienda hæreſi ſerio nobiſcum egit; ſed cum adhuc religionum ſcrupuli reſiderent, ac ceſſito Caluiniano miniſtro, placuit cum Catholicis diſputationem inſtitui. Inita à noſtris pugna, vt hæſitantem miniſtrū mulier aſpexit, continuo ſe Romanæ Eccleſiæ, renitente Senatore quodam, vnde hæreſim hauſerat, conſecrauit.

MISSIO SMODECENSIS.

SEd quæ domi geruntur nihil ad ea, quæ geſta ſunt foris. Smodeci ſuperſtitiones & errores ſublatis ſunt multi. Larem pagani colebant, quem illi, Dimſtipan, nos ſummi aut foci dominum appellare poſſumus. huic par gallorum à vicinis offerebatur. deinde pro cuiusque fortunis epulum inibatur. epularum aliquid relinquare in inſequentem diem religioni erat. quin aqua ipſa vnde lances elutæ eſſent, abſumebatur igne. Mortuis epulas anniuerſario die pro ſuis quiſque opibus miniſtrabat. miniſtrandi is erat ritus: effundebatur aqua ſub menſam, cochlearia erigebantur in patinis, cereiſq. accenſis certis quibuſdam verbis mortuum ſortilegus compellabat. quibus rite peractis tum demum accumbebatur. cibiq. primum fruſtulū deſiciebatur in terram. Nec minus illa ridicula: Die Pentecoſtes frumenti partem ſingulæ familiæ conferebant, portioneq. è frumento conſecta ſimul conueniebant: cumque vel aricte immolato, vel ad ripas fluminum boue caſo diſcumberent; ſortilegus aut alius quiſpiā
eta-

etate prouectior de carnibus prælibabat; ab eoq. omnes tempus & auram commodam precabantur. Quid singula colligam? nulla pene res superstitione vacabat. Si cuius filius ægrotaret, is sortilegum accersebat, qui iactis sortibus Deo agnum pro ægrotantis salute litabat. eo caso parentibus tantum ceterisq. filiis vesci fas erat, relicta pelle sortilego. Si serendum esset, gallus gallinaque sacrificabatur. Si quid in grege suum generosum existeret, id pater familias Deo ad augendū gregis numerum sacrificabat. De sacrificio præter liberos parentesq. gustabat nemo. Infantes qui sine baptismo decessissent, in sacra tilia reponebantur, quod vulgo dicerent nefas esse huiusmodi puerulos terræ mandari. Mos etiam fuit, ut mulieres sue, diuturno tēpore, saginata litarent. eamque postea apparatus opipare deuorarent: reliquias vero partim in horreo terræ mandarent, partim sub mola domestica. præficiebatur his sacris sponsa nouella, quæ sacra violentibus Deæ Telluris minitaretur vltionem. Hæc & alia superstitionum genera, quæ missa facimus, paria necessario uitia consequebantur. Ebrietas numerabatur in laudibus. Matrimonia ex raptu virginum inibantur; nec vnā tantum vnus, sed plures ducebat uxores. Nihil de Deo trino vniceq. nihil de humani generis Redemptione, nihil de animorum immortalitate auditū erat. Sacramentorum nullus erat vsus: tantum tractabatur aratrum, & omnis eorum cura in occatione & subigendis glebis consumebatur. Quo circa in his excolendis hominibus quantum fuerit insudandum, non est difficile existimare. Deo iuuante perfectum est, ut

F 3 quan-

quanquam initio nos illi riderent & cachinnis exciperent, postea tamen crebris mansuefacti colloquijs, & nos sæpe audire, & conuenire non dubitarint. Aliud lustratum est oppidum, quod non minus nostrorum operam stagitabat. Parochus ibi cæcus & surdus: templum male materiatum ac ruinosum: aræ altis oppletæ sordibus: mappæ plane detritæ: nullus ibi sacerdotis ornatus, qui quidem sacerdotem deceret: nullus calix nisi è stanno uetustate consumptus, isq. notatus consecrati vini vestigijs. In oppidanis ingens rerum diuinarum inscitia; mores barbari, ritus ethnici, ut qui Deam Tellurem colerent. Sed diuina ope ita desertis illis animis subuentum est, ut & fidei nostræ mysteria, & alia Christiani hominis officia paucis diebus trecenti & quadraginta didicerint, expiatq. confessione sint circiter octingenti. At sanctissimum Christi corpus initio non æque facile communicatum. nam cum ex anniuersaria illa quam diximus superstitione Telluris, reliquias quas Deius idest Deas appellabāt, suis in ædibus asseruarent; enim vero indigna visa res est, ut qui Deorum monimenta retinerent, ijs ad cælestes epulas pateret aditus. Non est passus sacerdos nosster apud eos quos Christi sanguis asperserat tam nefandi vestigia sceleris remanere. Pagos obequitando lustrauit, & ædium angulos perscrutatus, quicquid ex ijs sacris repperit, contriuit, in lutumq. proiecit. denique perfecit, ut multi qui superstitionibus impediti Eucharistiæ participes esse non poterant; iam superstitione deposita compotes fierent, numeratq. sunt quadringenti circiter & quinquaginta: nec tamen ad
 sa-

sacram mensam prius admissi, quam tridui inedia inquinatos superstitionibus animos perpurgassent, cumque aliquando Pater Christi corpus distributurus ad monuisset, videndum esse cuique, ne occultati sceleris conscientia cœlestē panem attingeret; confestim vnus in media hominum turba ad pedes comitis patris sese abiecit, clamans magnum se facinus occultasse. Quid multa? eo deducta res est, vt qui ad Christi mensam recusarint accedere, in suspicionem criminis veniant. Quid? quod cum domum nostri redirent, ecce tibi è vicino pago nonnulli vehementer instant, vt ex eo pago mulierem, quæ nec Eucharistiam sumpserat & suis sordibus delectabatur, eijciant. Qui autem superstitionibus erant addicti, ij postea ad Ecclesiæ ritus sic affici cœperunt, vt vno die tria dolia aquæ lustralis exhauserint, cogereturq. Pater magnam aquæ copiā iterum ac sepius consecrare. Plane agenda sunt gratiæ Deo, qui pulsas tenebris, veritatis in ea regione lucem paulatim reuocat. In alio item pago, qui è Ruthenis fere constat magna cum vilitate versati sunt nostri. Sunt enim & Rutheni superstitionibus pleni, & ex his ad alios omnis superstitio manauit. Mortuis epulas præbent: ipsis & candelas inter prandendum etiam tum cum maxime lucet, accendunt. Alij ad tumulum deferunt escas easq. relinquunt in vasculis, vt noctu mortuorum animi prodeuntes habeant, quo se se alant. interim ex aduerso præsto sunt Canes & quæ parata sunt deuorant: illi vero confecta putant ab animis. Nostri vt his superstitionibus mederentur sedulo laborarunt, nec omnino nihil profecerunt. dua-

decim enim ad Ecclesiam Catholicam adiunxerunt, & à Catholicis tum ad confessionis tum ad Communionis sacramenta adduxere permultos.

MISSIO AD CAVNENSES & alios.

I Tum est cum aliis, tum ad Cavnēses Lituaniae populos. Apud hos Vir nobilis Lutheranorum facile princeps habebat domi ministrum: cumq. à nostris ut sese inuiserent, postulasset, multa apud eum de religione disputata sunt: cum autem rationum momentis facile cederet, conuertitur ad Ministrum tanquam ad perfugium. Minister statim abnuere pugnam, nec ullis persuasionibus induci, ut cum Sacerdote nostro congregaretur. cum eum nostri, ut pro Luthero dimissionem susciperet, hortarentur, ne quam inscitiae subiret infamiam; ille palam Lutherum se sequi negavit. quæ res patrifamilas ceterisque ad deferendam hæresim nō mediocri fuit incitamento. In Alba Russia cuiusdam Palatini aula cum semel atque iterum in ea esset de peccatis habita concio, usque eo nocturnus spectrorum monstris terreri cœpit, ut ij etiam, quibus confitendi consilium non esset, ad confitendum animum adiecerint. Redierunt ad Ecclesiam Rutheni duo Lutherani tres, quorum vnus multos iam annos eam sectam sequebatur; alter autem libros nobis hæreticos tradidit, & Calumni scripta delatum se dixit. Iisdem in oris vnus duntaxat è nostris duos & sexaginta schismaticos cum Romana

con-

coniunxit Ecclesia. Quadragesimæ vero spatio sexcentos, qui ab incunabilis peccata repeterent, audiuit. Aeger cū per sacrā confessionē nunquā animi maculas eluisset, ac ne posset quidem propter amissam loquendi facultatem; nutibus se confiteri velle significauit. Postridie cum ad eum nostri venissent, illis præsentibus vox redit, itaque peccata confessus perceptisq. Eucharistia mysterijs postero die migravit è vita.

P O S T N A N I E N S E.

Archiepiscopus Gnesnensis cum primum in Archiepiscopi sedes venisset. Rectorem nostrū qui tum aberat, euocauit; eiq. suum de Societatis collegio deq. Seminario instituendo consilium exposuit. daturum etiam se recepit operam, ut Postnaniense Collegium inchoatum absolueret, quod consequenti anno perfecit: ad eamq. rē de consilio publicos, præter alios pecuniæ cumulos, quattuor nobis villas attribuit: donauitq. bibliothecam suam partim Postnaniensi, partim Catšbiensi collegio, atque hoc certis etiam a se ornatum iri retribus pollicetur. Postnanienses fructus non minus numero quam varietate delectāt. Vna Quadragesima tria millia amplius confitentium præter Gymnasii inuentutem numerata sunt. Qui autem ætatem omnem per confessionem expiarunt, plus minus fuere trecenti. Reconciliati sunt Ecclesiæ septem & septuaginta in usq. nobiles non pauci. Senator contaminatus hæresi præter omnium expectationem magna modestiæ humilitatisq. significatione ad nos re-

nit

uit, cumq. multa de Christiano officio ac moribus consulisset, vix auulsus à nostris, vnum à quo commodius institui posset religionis nostræ dogmatibus, euocauit. Meditationes Societatis traditæ sunt nobilibus viris. in his Abbati Tremesnensi, qui creatus est Vendenfis episcopus in Liuania. is P. Posseuini permotus epistolis, quamuis esset valetudine imbecilla, libenter tamen se patiebatur institui. vtilitas ea fuit vt affirmaret se tum primū, qualis esset, intellexisse, cū ad id tempus sese penitus ignorasset, sibi profana sordere, spirituales exercitationes demonstrationes dicere, in iisque ad perfectam virtutem plurimum inesse momenti, cūque à prouinciali, qui collegiū inspecturus aduenerat, salutaretur, Cæcus, inquit, in has meditationes ingressus sum, videns ex eo. Ad Abbatiam quandam missi sunt duo, à quibus cum alia pie christianeque sunt gesta: tum multa in eius cœnobio, quæ labente disciplina interierant, restituta; præcipue vt sacrorum ritus ceremoniarumque colantur, vt cœnobij leges institutaque seruentur, & quod caput est vt perfecte religionis vota soluantur. Hæc adeo grata fuerunt Abbati, vt nostris postea perhonorifice gratias egerit, argentumque non dubitavit offerre. quod tamen funditus repudiatum est. Apud Calisienses hæc fuere præcipua. duobus fere mensibus confessiones vitæ totius audita ductæ, expiatque centum, qui diu sordes animi non eluerant. Quidam autē, dum adulterij crimē occultat, passus est graues dies noctesque molestias, sed scelere patefacto, cereoque agno de ceruice suspensio, eas facile dispulit.

IAROSLAVIENSE.

ERuthenis hæreticisq. Iaroslauj ad Ecclesiã octo-
decim accesserunt, præter eos, quos nostri in diuer-
sa loca dimissi ad eandem religionẽ adiunxerunt. Sed
è nostrorũ profectiõibus, ij maxime fructus constãt.
Castellana Præmislensis illustris vidua sanctitatis cũ
Ruthenos sibi subiectos ad obedientiam Ecclesiæ Rom.
reuocare vellet, a summo Pont. impetrauit, vt per eũ
sibi liceret ad Catholicorum vsus Ruthenorũ templa
trasferre. Nostros præterea accersijt, conuocatisque
Ruthenorum Sacerdotibus, quos Popos appellant, co-
ram multitudine ciuiliq. plebe Ruthenorum errores
confutari cœpti sunt. Res ita processit, vt Popi ipsi, qui
sex omnino numerantur, fateri cogerentur, apud suum
Vuladicam (is inter eos episcopi locum obinet) non ha-
bere se quid ad ea, quæ à nostris obiecta essent, respon-
dere possent. Et quamquam res magnis videbatur non
carere difficultatibus; eo tamen deducta est, vt præter
alios quosdam hæreticos tres è Ruthenorum synago-
ga ad verum Religionis cultum traducti sint: tanta
cum Catholicorum voluptate fructuq. vt pro gratijs
Deo agendis ab vniuersis se vitæ masculis expiarint.
Alterâ fuit in Pocuciam profectio, vnde alias etiam
excurrebatur in oras. Coloniæ vero quæ princeps Po-
cocia ciuitas est, triduum in audiendis confessionibus,
quæ fere omnes, iam inde à vitæ primordijs incobabã-
tur, consumptum est. inductusq. præcipuæ Curia Pa-
rochus, vt id munus, cui ipse nõ satis erat idoneus, pro-
do-

doctq. Sacerdoti concederet. Nec minorem utilitatem reditus habuit. Est in Volhinia huius Regni provincia illustris quidam Ruthenus Ostrogensis dux Palatinusq. Kiouiensis, cuius patrocínio tota Ruthenorum secta maxime nititur. hic ut vidit ex duobus filiis suis alterum factum esse Catholicum; ne alter fieret, & beneficij eum sibi deuinxit & iure iurando uxoremque ei dedit, quæ matrem haberet Ruthenicam. sed ut non est consilium contra dominum, hanc Deus filio uxoriq. mentem iniecit, ut matrem coniugis, salutis suæ gratia relinquerent. quod dum secum ipsi meditantur, admonitus noster ille, quæ in Pocucia versari diximus, ad eos diuertit in reditu, ut quæ Catholicorum partes sunt, docerentur. inde ab eis in Lituaniam deducitur eo consilio, ut & magis confirmarentur in fide, & eorum refellerentur aduersarij. Parens interim Dux Ostrogensis filio vehementer irascitur, neque eum in conspectum suum venire patitur. Vxor tamen Mater mitiorem se præbet in filiam, etsi nititur illa quidem quantum in se est, ut eam ab institutis abducatur. At filia ea religionis fundamēta iecit, ut multo facilius alios in suam sententiam perducatur, quam ut deducatur ipsa de sua.

C L A V D I P O L I T A N V M

CLaudiopoli quæ duobus annis proximis gesta sunt breuiter perstringemus. Christophorus Batorius Transyluania Princeps pro ea, qua fuit pietate studioque aduersus catholicam religionem, filium quem

quem habebat vnum, ne hæreticorum educatione deprauaretur, in disciplinam Societati tradidit, inuita coniuge ac reclamante. Idem moriens Sacerdotem nostrum præsto sibi esse voluit, eumq. de diuinis rebus audire loquentem. qua in re maxime enituit charitas & sedulitas patris, qui eius causa toto triduo somnum non vidit. Funus principis in templo nostro curatū est: noluit enim Rex Catholicus catholici fratris corpus hæreticorum cadaueribus inquinari, quamuis eorum templum & magnificum sit, & sepulchris procerum nobilitatum. Mortem Principis difficillima consecuta sunt tempora, bonis inimica, & religioni maxime aduersa. omnis hæreticorum diu collecta vis tacito cōpressa odio, simul ac temporis oportunitatem nata est subito in nos erupit. violabatur templi nostri sanctitas & fœdis ossibus multoq. lapide complebatur. petebantur fores lapidibus, introeuntes vero conuijs ac maledictis: optimus quisque ab ingressione templi propulsabatur. Sed nimirum Catholica religionis gloriā non modo non imminuit calamitas, verum etiam bone stat. Deductus à Proceribus Princeps puer, is quem nostris traditum in disciplinam diximus, is inquam nostram deductus in ædem, visus est hæreticorum insolentiam paulisper comprimere. Quare mox tempesta te sedata a fundamentis restauratum est templum, altaribus exornatum, subsellijs instructum, & contra improborum petulantiam extrinsecus tectum atque munitum. cumq. antea non ita celebraretur à multis postea duplicata celebritas est. Et cum Proceres ægre ferrent, à Societate Principem educari, postea ita eis pro-

probari educatio pueri cœpta est, ut eius quoque institutorem suis in rebus ipsi consulerent. Auxit magistri auctoritatem auctoritas Regis, qui Polonos tres nobili genere natos, ut eadem disciplina instituerentur huc misit. ex ijsq. duo cum essent hæretici inuitis parentibus ad Catholicorum numerum accesserunt. Auctus est progrediente tempore condiscipulorum numerus ad octo; qui ipsi, etsi nati & alii erant in hæresi, nunc tamen nostræ Fidei propugnatores acerrimi magnam spem præbent rei Catholicæ adiuuandæ. Iam hæreticorum ad Ecclesiam Catholicam crebra conuersio, quos nec cessat Deus interdum vel miraculis excitare. Energumena duæ in tēplo nostro à malo dæmone liberatæ, integris hæreticorū familijs magno incitamento fuerunt, ut Ecclesiam Rom. agnoscerent. Energumena præsertim quædam, quæ cum marito Calvinianæ sectæ maxime addicta, cum animaduertet, nullam sibi opem à suis ministris afferri potuisse, à Catholicis vere potuisse, nullam sibi aliam intellexit colendam esse religionem, præter eam quæ à Romano Pontifice, catholicisq. præscribitur. Hoc eodem anno seminarium Pontificium P. Posseuini opera institutum est, eique mille taleros ac sexcētos, hoc est aureos mille trecentos ac sexaginta Pontifex, totidemq. Rex Polonus attribuit.

P O L O C E N S E.

Polocium ciuitas Russiæ est finitima Moscis, constatq. fere tota Ruthenis. Hæresibus plena sunt omnia, & tamen permittunt suis famulis domini, sc
Ca-

Catholici sint, suo vt arbitrato viuant. quod dicant Ruthenorum quidem religionem commodā esse, sed famulorum longe optimam. facileq. patiuntur, imo etiam postulant, vt filij sui à nostris & moribus instituuntur & litteris. In Anni restituti ratione multū nobis tribuunt: nec dubitant quin Catholici firmissimis nitantur rationibus, idque hoc potissimum argumento sibi persuadent, quod & numero præstant & sapientia, ideoq. Catholicos in ea se malle sequi, quam suos ineptos numeroq. perpaucos. Nec tamen nullus omnino sacramentorum est vsus. Nobilis quidam vir ad confitēda peccata venit, qui duodeuiginti annis ante declinarat ad hæresim, in eaque ob eam causam tam pertinaciter se hæsisse dicebat, quod cum sæpius ad confessionem accessisset, operam sibi non dedisset Sacerdos. Ruthena insignis vt confiteretur, Sacerdotem nostrum accersit, quod negaret velle se sua Popis indicare peccata, quæ illi ira incitati enuntiare non dubitant. Parentes ipsi quamuis à nobis in religione dissentiant, suos tamen liberos in templum nostrum deducunt: fatenturque quantum demum inter sua & nostra sacramenta interiectum sit interuallū, quin eorum quidam affirmasse dicitur, ideo se ad Latinorum templum non libenter accedere, quod dum ibi rebus diuinis intersit, perpetuo lacrimam non contineat. Alius item nobilis vir ab hæresi conuersus ad fidem, cum schismaticam haberet vxorē, vehementer contendit, vt iterum à Sacerdote nostro copularetur. quod cum dissuaderent amici, Non possum, inquit, salua religione, saluo pudore cum hac esse diuitius.

etus. quærenti enim ex me ministro an ad nuptias consentirem, scio me ut sutori vel lanioni cuiquam non ut Dei administro ac diuinarum rerum dispensatori respondisse. Aeger quoque nobilis cum hæresim eiurasset, patriq. nostro confessus esset, non ita multo post è morbo conualuit. is deinde mira se vidisse narrabat, in amplissimo se versari palatio diuersis linguis nationibusq. referto, in eoq. sella posita, iudicem cum comitatu nobilissimo sessum venisse, statimq. extitisse tumultum, & quorsum tam seuerus Iudex pro tribunali sedisset, exclamatum, responsumq. esse, ut & causam tumultus cognosceret, & qua de re tanta inter se nationum diuersitas discreparet. cumq. repertum esset omnem discordiam e religionis dissensione profectam, nulla interposita mora alios morti, alios exilio, nonnullos etiam virgis fuisse addictos: cum vero ipsemet aeger ante iudicem sisteretur, tum omnes illos capitali sententia damnatos in eum conuersos existimasse multo seuerius punitum iri, quod Iesuitarum dogmatibus adhæsisset. at hoc ipso nomine absolutum à iudice cum honore dimissum.

COLLEGIVM RIGENSE.

Nouum & recens est Rigense collegium, cuius constituendi ratio ea fuit. Rex Poloniæ pace cum Moscho confecta, ac Liuania recuperata, cum Rigam quæ Liuoniæ metropolis est peruenisset, nihil prius habuit, quam ut à ciuibus templum quoque B. Iacobo sacrum & Monasterium S. Magdalene recuperaret. cumq. alios Sacerdotes Catholicos non haberet, voluit

luit illic vnus e nostris tantisper hæreret, donec litteris ad Generalem datis, plures ad hanc vineã operas euocaret. Scripsit & ad Summum Pont. postulans è Societate quamplurimos. ei tamen duodecim circiter promissi sunt, 44. è varijs collecti provincijs die cinerum vna cum Prouinciali Rigam venerunt.

Reliquit hic Prouincialis Sacerdotes quattuor duosque fratres, decimoque post die cum socijs totidem ad alteram quasi Coloniam deducendam Torpatum se contulit. de qua posterius dicemus. Rigæ autem sedulo curatur, vt hæresibus inquinata ciuitas concionũ præsidys pristino religionis splendori reddatur. officiant hæreticorum ministri decem, qui quotidianis concionum zizanijs, diuini verbi triticum pene suffocant. effectũ tamen aliquid est, & ab hæresibus erepti complures. Sacerdos meditationum nostrarum beneficio cum è medijs stupris atque hæresibus emerisset, & hæresim in templo nostro publice einrauit, & à mulierum familiaritate discessit. In Ruthenis ea sæpe suppleuimus in baptismo, quæ in huiuscemodi schismaticis desiderari solent: cumque in hac ciuitate sit nemo, qui sacramenta catholico ritu ministret, Parochi munus obeundum nobis fuit baptizandi. nonnulli. Interdum autem & prodigijs miraculisq. Deus, quantis in erroribus hæretici versentur ostendit. Rigæ Ruthenus quidam cum sæpe admoneretur à catholicis vt cum Romana ecclesia rediret in gratiam, semper autem obsurdesceret, sine pœnitentia decessit. Ex eo die varia in eius adibus spectra se domesticis offerebant. assidentibus auferebantur mensæ, nemine comparen-

te. cubiculorum fores non modo pessulis, sed etiam serrata pensili obfirmatae totis cardinibus euerdebantur. è summis ædibus lapides iaciebantur ingentes, pice facti, quos se tractasse perhibet Sacerdos è nostris. Qui dam autem Polonus, quem Pater idem se vidisse affirmat, adeo grauitè est vulneratus in vertice, ut dies aliquot iacuerit semiuivus. in eadem domo cum multum straminis esset, id totum in minutissimas partes comminutum est. denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris, quæ non obscure quantum sibi ius in ijs ædibus sumpisset Sathanas indicabāt. ingressus in eas is, quem dixi Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureq. adhibitis, expiauit. quo exorcismo omnis tumultus dæmonum conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium domini testati sunt. Obiitæ sunt de more finitima loca, quæ quantis ad christiane viuendum sint destituta præsijs, vix credibile, nisi perspexeris, videatur. Cum B. Magdalena Monasterium, de quo supra diximus multos habeat sibi subiectos pagos, faciendum sibi nostri putarunt, quoniam eius loci cura ad eos pertinet, ut acceptis à Monasterio litteris, quæ procurationis sibi traditæ fidem facerent, eos pagos, qui septem numerantur, obirent. tanta est autem in ijs religionis inscitia, ut in vno pago, qui precationis dominicæ formulam teneret, duntaxat vnus; qui vero crucis imprimendæ sibi rationē, inuentus sit nemo. in alio vero pago tanta item rerum diuinarum ignoratio, tanta vero ingeniorum tarditas atque hebetudo, vix ut aliquid summo labore studioque percipiant. Lothau finitimi populi Parocho de
stitu-

stituti pastorem aliquem requirebant: cumq. illis concionator accersiretur hæreticus; nostri vt tanto incommodo obuiam irent, eius Ecclesiæ procuracionē dum aliquem reperiant idoneum, sibi deposcūt. quod cum à Gubernatore Episcopoq. impetratum esset; vix eo Sacerdos noster peruenerat, cum illuc extēplo Lutheranus minister aduolat. Nostrium autem quid illic rerū ageret percunctanti, nihil est, inquit noster, quod tibi indicem: hoc tantum dico me, & Catholicum Sacerdotem esse, & Gubernatoris iussu, vt sacrificem & concioner, huc missum. Tum ille frustra igitur hic ego. expeditoq. curru celeriter auolauit. Hæc sunt huius anni præcipua. vt autem pollicentur initia spes est fore, vt Liuania intelligat vniuersa, quam salutaris fuerit Societatis aduētus: hoc præsertim Episcopo & Gubernatore, quo vtimur sane propitio. est autem idē Episcopus, idem Gubernator Georgius Radziuilus, is quem postea sua virtus in Cardinalium collegium cooptauit. qui quam bene de nobis meritis sit longum esset hisce litteris persequi. Vult tota spectante ciuitate (id quod ante annum quinquagesimum nemo fortasse fecerat) sacros ordines in æde nostra suscipere ante vero quam suas Deo primitias offerret, ab administratione se paulisper abducens, in nostras aedes ad excolendam nostris meditationibus animum sese abdidit. Dies autem, quo primum operatus est sacris, totus est nobiscum traductus. Biduo triduoque post graui magistratus edicto cavit, ne quis vel nobis vel nostris molestiæ aliquid exhiberet. id edictum & pro templi curiæq. foribus propositū est, & à concionatoribus pro

mulgatum; acciditq. periucunde, ut tum mitteretur ad suggestum, cum forte quidam tota concione debacchatus esset in nos: itaque vno eodemque tempore calidum vomuit & frigidum bonus videlicet minister. Alius vero concionator hæreticus cum audacius in nostrum ordinem inuectus esset, statim mandauit Episcopus, ut vel corrigeretur à Senatu, vel ante suum Tribunal sisteretur: cohibitaq. hominis insolentia ceteris obrectatoribus silentium indixit. Quare nemo iam in Catholicos inuehi audet. Sed non id agimus, ut huius Episcopi virtutē, cui nulla par oratio reperi potest, ornemus. satis est hoc dixisse nec Liwoniam tueri partem ullam catholicæ religionis, nec Societatem nostram sese tutari ab improborum incursum sine eiusope præsidioq. potuisse. Nos enim premimur aduersarijs, & ut pauca de multis attingam, quæ inuidia causa de nobis illi confingunt, sæda cantica in nos componunt, dentatisq. chartis in publicum propositis mordent: quibus non aliter respondetur, nisi æquitate animi ac patientia. E pagis Leonardus Rubenus is quem supra significavi, redibat, cum ecce tibi ad Cæmeterij templiq. valuas pagella maledica, cum hac inscriptione, Lungenbardo mentienti. eademq. scheda ipsæ referta maledictis affixa erat pro foribus adium: quā quidem non est passus Pater vllō modo refigi: nam alteram ad templi cæmeterium boni refixerant: nec aliter frangendos putauit improborum impetus nisi silentio & tolerantia. ea res magis auctores sceleris irritauit, qui dedecori se fore arbitrati sunt, cui fuerunt bonori. ciues enim multi cum infamem schedulam le-

Etias-

Attaſſent, in eaq. patris nomē corruptū animaduerte-
rent, Pater inquit Leonardus Leonardus erit inui-
tis improbis & maledicis; illi vero ſemper ſui ſimiles
nebulones. Itaque victi illi confuſiq. pudore nocte in-
tempeſta ſuis ipſi manibus ſua maledicta reſcindunt.
cumq. in cubiculo Pater quieſceret, illi de publica via
cubiculi fenestris effraſtis lapideos ad deuorandum
panes offerebant. ter eadem nocte coniectu lapidum
fregero fenestras. qua re commotus Senatus publicis
ante curiam ſchedulis ei, qui auctores indicaffet, pluri-
mum ſpōpondis argenti. Pater pro concione dixit, no-
ſtros quidem vt lapidibus peterentur commeruiſſe,
quia nequaquam ſatis eſſent populum ad pœnitentiã
ſuis concionibus cohortati: fieri tamen ipſis iniuriam
quod non eo nomine peterentur: valuas autem tem-
plorum ac fenestras priuatarum adium nihil tale cõ-
meruiſſe: ſe paratos mori, ſe nullo niſi aut ſūmi Pont,
aut Regis imperio ciuitate ceſſuros. Senatus non deſti-
tit in auctores inquirere, coniectiq. ſunt nonnulli in
carcerem, qui tamen noſtris deprecantibus, quoniam
ſe abeſſe pernegabant à crimine, eduſti ſunt. Nõbis
itaque gratiæ ſunt agenda Deo, qui vt amicos nos in-
terdum exercet, nec patitur ſine laborum difficultate
præclaras res gerere, quo maiore poſtea mercede
compenſet.

TORPATENSE DOMICILIVM.

TOrpatum vrbs eſt in extrema fere Liuania, Rigæ
amplitudine par, loco plano, & aperto, Suetiſ

Moscisq. finitima. Ea postquam ad nefaria Lutheranorum dogmata ab auita religione defecit, non sine diuino consilio sepe calamitates experta, sepe bello vastata, dum ad extremum salutis anno 1557. in dedicationem à Moscho redacta est. Sed ubi eam Poloniae Rex Stephanus anno 1581. cum maiore Liuoniae parte recuperasset, nihil habuit antiquius, quam ut eam ad fidem Catholicam reuocaret. ad eam rem de Societate complures à Summo Pont. & P. Generali uti supra significauimus petijt, non tamen plures duodecim impetrauit; qui ipsi in duas quasi diuisi colonias, eiusdem rogatu Regis, partim Rigæ, partim Torpatimorantur. Torpatum autem Sacerdotes quinque fratresq. duo à Prouinciali deducti sunt decimoquarto, Kal. Apr. Eorum aduentum grauitertulerunt heretici, ac pro concione Lutheranus quidam, cum promiscue inter auditores, nostri laterent, Iesuitas miris modis depinxit, spurios aiebat in urbem aduectos, scoratatores, dignos omni cõtumelia, homines denique, qui matrimonia instituta diuinitus, prohiberent. Prouincialis non minus de Societatis fama, quam de animorum salute sollicitus, rem ad Polonos gubernatores deferit; nec ita multo post adducitur ad nos reconciliandi causa Lutheranus ille minister. cui Prouincialis mira quadam dexteritate quæcumque in nos uoluisset, obiecit. Negauit ille ea de nobis à se dicta esse, sed alios se ijs uerbis uoluisse describere. Pater hominem benigne admonitum eo deduxit, ut quoniam hominibus à Rege missis inferre conatus esset infamiam, ea quæ proxime in nos dixisset, consequenti concione re-

retexeret. fecit, & accurate fecit, ut plane ea nobis contumelia emenda fuisse videretur. Redditum est postea regiae Maiestatis œconomo diploma regium quo rex templum nobis decernebat & ades: ille vero tum benigne nos excepit ut solet, tum omnia nobis templa patefieri iussit, ut quod commodissimum nostris rationibus foret, eligeremus. Delectum est templum B. Catharinae sacrum, cui amplum adiunctum est Monasterium, quod septuaginta olim feminarum fuisse dicitur; atque ob eam causam nostris rationibus muneribusq. percommodum. Eum locum cum suo concionatore Estones occupabant. sunt autem Estones rustici paganiq. qui lingua utuntur Estonica: quibus visum est sine dubitatione gravissimum è suis sedibus pelli. Ergo ad Senatum continuo querelæ. Prouincialis habito ad Senatum colloquio docet non esse, quod quisquam nostris iure sucenseat, cum quod daretur acciperent. Interim Regiæ Maiestatis œconomus per internuncium mandat, ne quid nostris exhiberetur in ea re negotij, quibus templum esset Regio iussu decretum, eaque ratione dirempta. lis est. Sed quanquam locus ut dixi satis est ille quidem ad vitæ nostræ rationes accomodatus; non defuit tamen virtutis exercendæ materia: nam non modo lectis, stragulis, mappis, mensis, omni denique domestica suppellectili carendum fuit; sed artificibus quoque ipsis & materia vnde illa confici possent. Itaque illud restabat vnum, ut sua quisque vita commodisq. contemptis, totus animorum saluti commodisq. seruiret. Quattuor autem videtur Deus So-

cietati nostræ genera hominum commisisse. Germanos Polonos, Estonas, & Moschos siue Ruthenos, quorum sua quisque vititur lingua, Germana ciuis, Polonica miles, Rusticus Estonica, Moschouitica seu Ruthenica Moschus. Germani, cum lutherani sint omnes partim inscitia quadam, partim hominum metu abducti, à nostro templo congressuq. refugiunt. Estonas licet in tanta rerum vicissitudine integræ religionis semina retinuerint; tamen & linguæ ignoratione & interpretum idoneorum penuria iuuari non possunt. Concurrunt illi quidem ad nos quasi impulsî diuinitus, etiam eorû prohibente ministro, quem de Lutheri schola esse diximus; sed nimirum quod à nobis datur accipiunt. Defecerunt ad baptizandum infantes, baptizatique sunt multi, & more maiorum Apostolum aliquem sibi dari volunt, quem patroni numero colant. Sal, candelas, pomaque recentia, prout anni tempus tulit, ad nos afferunt, eisq. vt benedicatur efflagitant. Nam quantum his benedictionibus tribuant vix credi potest. & merito. nam vel aqua ipsa cui nostri rite benedixerint, miracula nonnumquam edidit & prodigia; vt iam vulgo hæc de nostris fama peruasit, eis à Deo vim tributam esse curandi, quanquam id ipsum aliter interpretantur hæretici, qui magicis artificijs adscribunt omnia. Mulier cantionibus prope & veneficijs eneclata, aquam benedictam cum perpotasset, multum virus euomuit. Alius eiusdem aspersione aquæ, tum etiam cereis diuini agni simulacris fœda spectra à sese repulit. iisdemq. curationibus, comitiali morbo liberatus est puer. Rusticus octauum

iam

iam annum cum mouere se loco non posset, eadē aqua ad eum missa (aberat enim à nostris multa millia passuum) postridie suis pedibus, ut pro incolumitate sua gratias ageret, eo contendit. Quidam vero cum & multos in itinere amisisset equos, & ille ipse in quo sedebat grauiter ægrotaret, hac ipsa aqua a nostris accepta, & sibi medicinam fecit & equo. Erant & lacus aliqui spectris infesti, quos ut quietos accolæ redderēt in eos vel pecudes iaciebant, vel sanguinem fundebant humanū. nostri, hac superstitione damnata, lacus illos lustrali aqua perspergunt, & Christi crucem prope designant. ita omnis sedatus est terror: omnia depulsa sunt spectra. Germani quoniam ex ea natione de Societate sunt quattuor, & priuatis sermonibus adiuuantur, & publicis. quanquam ad conciones ob eam quam dixi causam ventitat rari. Polonica concio frequentior. eaq. festis diebus horis matutinis ac pomeridianis habetur. ita effectum est ut Poloni multi, non nulliq. etiā Estonēs communicarint. Quod ad Gymnasium pertinet, quoniam nunc primum patefactum est, auditor es numerat fere triginta, & quamquam plerique Germani liberos suos, ne Catholici fiant, mittere verentur ad nos; tres tamen ex ijs missi sunt: reliqui, Poloni omnes: in ijsque nobiles ac primarij. Hactenus de rebus urbanis. nunc tantisper ex vrbe migrandum. Duo Sacerdotes assidue animarum causa peregrinantur, eorumq. opera multa præclare constituta sunt. Præfectus quidam arcis omnes amicos militum abegit ex arce. Duo item ab hæresi, quinque autem a schismate reuocati. Nec tantum cum dominis aut militibus actum sed

sed etiam cum Estonibus rusticis, qui partim ad ipsas pertinent arces, partim itineri occurrebant. Missæ sacrum vel sub dio cum umbraculis, vel domesticos intra parietes (decerant enim templa) celebrabatur. idq. eo maiore gratulatione, quo longiore interuallo peractum non erat. Infantes expiati baptismo tam in æde nostra, quam in villis circiter mille. Vno die vnus è nostris centum & sexaginta lustrauit. Sed quod maxime admiratione dignum est; cum tam multæ tamq. desertæ regiones obirentur à nostris, nullo vnquam dicuntur eguisse viatico, tum quia arcium domini ijs, qui suo parent imperio, dederant in mandatis, nostros vt honorifice humaniterq. tractarent; tum quia rustici ipsi beneficij loco numerant, si apud ipsos vel ad horam nostri diuertant. Vbi autem nostros quopiam concessisse compererint, eo subinde quamuis longe positi ipsi conuolant, vt vel ritu Catholico baptizent infantes, vel cæremonias in baptismo præteritas suppleant; vel denique Apostolos de more distribuant. neminem enim apud se patiuntur, quatumque sit ætate vel sexu, quin Apostolum à nobis aliquem patroni loco suscipiat. quem morem traditum à maioribus cum ministri Lutherani contemnant, facile deseruntur.

COLLEGIVM LVBLINENSE & Nesuiiense.

Lublinense vero Collegium nuper est à duobus nobilibus viris, & primaria femina inchoatum, maximoq. tum populi tum Senatus gratulatione Augu-
sto

*Hoc mense superioris anni recepti sunt nostri. Aedes à Palatino Cracouiensi tributæ, ad easq. resarciendas argentum. Nec vero Regis desiderata liberalitas est. nam & ad fabricam multum nobis decreuit æris; & ædificium ipsum ultra mœnia produci facile passus est. fauet etiam in ea re senatus. isque tum aream quandam Collegio obtulit, tum suum in rebus omnibus patrocinium pollicetur. Dum res constituuntur, in alienis templis conciones habentur, & quidem non sine concursu hominum ac frequentia: pomeridianis autem temporibus explanatur rudibus catechismus contra Ebionitarum, qui in eodem loco grassantur, insanias. Nec vero tam exiguo tempore exigui percepti sunt fructus. Virgo in primis nobilis supremi senatoris neptis in Regno Poloniae ab hæresi Calviniana, in qua nata & educata erat, ad Ecclesiam Catholicam tradita est. Alius vir item nobilis honestissima familia iã septuagenarius, cum trigesimum in hæresi vixisset annum, urgente morbo priusquam decederet, ad ouile Christi reuertit. Alij viri feminaq. complures ex honestis orti familijs ad eandem redierunt ecclesiam. Sed vnus reditus in primis illustris. Hic medicinæ laude præstans, nobilitate pari iam inde ab incunabulis quadragesimum annum versabatur in hæresi. Itaque inter præcipuos numerabatur Anabaptistas, & ut plurimum ab eorum synagoga ad disputandum cum Catholicis mittebatur. placuit summæ Dei bonitati, ut qui tam diu iacebat in tenebris, lucem veritatis aspiceret. Igitur in ade frequenti cum campanarum atque organorum cantu, psallente clero canticum Augusti-
ni, in*

ni, in sinu nostro magna cum Catholicorum voluptate hæresim eiuravit. mox Vilnam profectus, Meditationibus Societatis imbutus librum contra Anabaptistarum atque Ebionitarum synagogas edidit, ubi dum suæ ad Ecclesiam conuersionis rationes colligit, valde scilicet cruentat hæreticos. Principē etiam Lublinensis synagogæ doctorem ad disputationem provocauit. Sed egregius doctor forsitan non ignarus, quantas vires veritas habeat, pugnam disputationemq. defugit. Hæc sunt Collegij Lublinensis initia, quæ si pares, ut speramus, habebunt exitus, tum demum Societati nostræ operis fructus extabit.

Niesuisium anno superiore tertio Kal. sept. nostri venerunt. qua in vrbe cum pene nulli colerent templū & sacramentis animos expiarent, tam multi sensim veniunt cœperunt, & animorum sumere medicinas, ut eos iam ædes ipsa vix capiat. Ab hæresi sunt absoluti viginti, à schismate supra triginta. nec minor è vicinis oppidis fructus allatus. Nouogrodecum vrbs est Albæ Rusiæ præcipua, in ea perpauci catholici sunt. cumque ibi schismaticorum templa sint septem, Catholicorum duntaxat est vnum. quod ipsum decimum iam annum certum Sacerdotem non habet. nam Parochus Lutheranus factus modo templi commodis & redditibus gaudeat, de templo ipso non multum laborat. Si quem Sacerdotem Catholicum nactus est minimo contentum stipendio, huic sane delegat templi curam; sin minus, templum relinquit inane & à Sacerdotibus spoliatum. Huc profecti sunt nostri, ut eos Catholicos confirmarent. nec inanis fuit illa profectio:

Die

Die qui Christi corpori festus est. Zuuingliani complures suo cum ministro ad concionem nostram venerunt. sed bonus ille vir dominico, qui consecutus est die, duas amplius horas auditores suos, ne per tempus ad nos liceret, remoratus est. nec tamen defuerunt ex eo ipso numero, qui venirent. Duo præterea sese nobis è schismaticis adiunxerunt, aliaque huiusmodi in rem Catholicorum facta sunt.

M I S S I O S V E T I C A.

STocholmiū vrbs est in Suetia, Suetici regni sedes, ac domicilium, cuius Regina cum esset Catholica & aliquos de Societate vehementer expeteret, interposita sororis auctoritate (ea est Polonia Regina) quattuor circiter impetrauit. In ea regione septenniū se sociorum labor exercuit. verū dum in eo toti sunt, vt rem Catholicam prouebeant, tam pijs conatibus grauis quædam est aduersata tempestas. Nam Regina mortua, qua catholici nitebantur, hæreticorum continuo in nos erupit inuidia; vt difficile iam sit, nisi cœleste nūmen adsit, tam preclarum munus insistere. Obijt Regina xvi. Kal. Octob. cuius singularis virtus, quoniā ea orbis videbatur indignus, citius etiā euolauit in cælum, quam res catholica pateretur: fuit ea femina propagandæ Catholicæ religionis admodum studiosa nec quisquam dubitat, quin ea superstitè, magna incrementa Religio ipsa cœpisset. Tolerantia & patientia, cuius & plurima documenta dedit & diuturna, fuit insignis. immiserat ei Dominus ante septennium acer-

bissi.

bissimos articulorum dolores, quos illa in beneficii loco numerans ita ferebat, ut ad maiores etiam compararet animum cruciatus. Hominum congressus consueitudinesque vitabat, speciosos titulos aliaque honoris vocabula, quæ cæteri tam studiose colligunt, respuebat. Laudes non minus illa ferebat grauiter, quam ceteri contumelias, eosque qui se collaudassent admonebat, eas partes diuino iudici reseruandas, qui intima pectoris acutissime perspicit. Cum iam supremum tempus adesset, seseque contra humani generis hostem Ecclesiæ sacramētis armasset, multis cum lacrymis queri cœpit, quod nequaquam satis, diuinæ gratiæ muneribus respondisset; nec verita est Regina veniam ab ijs qui aderant, si qua in re quenquam offenderat postulare. Sacerdos noster apud eam sedulus fuit. nec enim eum ea patiebatur abesse, quem de rebus audire diuinis, præcipueque de patientiæ bono perpetuo voluit. Hic fuit Regine exitus & potissimus fructus Sueticiæ profectio nis. Ex oculis sublata Regina tum demum hæreticorū ut dixi erupit improbitas: Præcipuus in aula Senator minitatus est, Iesuitas omnes naui impositos, se procul amandaturum, effecturumque cum alijs, ut Papatu apud Suecos ne vestigium quidem ullum remaneret. Alius qui apud ipsos pro Episcopo est, testabatur se suo muneri renunciaturum, si quempiam è Societate docentem vel in Scholis deprehenderet vel in templis. Sed is, quamquam tum quidem ab auditoribus collaudatus est, mox tamen diuino consilio exerceri à malo Dæmone cœpit. Mitto quam terre hæretici illi in Pontificem maximum debaccebantur. quidā pro

pro concione clamabat qui hoc tempore inter Christi fideles numerari vellet, dubitare eū nō oportere, quin Romanus Pontifex perditionis sit filius, cumq. in Pontificem impudentius inueheretur, desinere à Rege iussus confestim de suggestu abreptus est in custodiam. Filia tamen Regis suæ parentis dissimillima ab hæreticorum ministris in fraudem inducta liberum dimittendum curavit. Solatur nos dissimile fratris ingenium qui nouissima matris monita memoria tenens Catholicam religionem tuetur in primis, spoponditq. præsentibus arbitris in proposito se mansurum: cumq. Iubileū à summo Pontifice indictum esset, in eo suscipiendo nō dubitauit se Catholicum profiteri, expiatisq. confessione peccatis sacratissimum Christi corpus multitudi ne inspectante percipere. insigne profecto facinus tanto ceteris admirabilius, quāto illustrius & in omnium oculis conspectuq. perfectum. Soror obstrepit, sed eā ne responso quidem dignam iudicat frater. Illud omnino est in adolescente mirabile, quod cum magistro antea sit vsus hæretico ad audendum proiecto & ad iaciendas in Catholicos contumelias prompto, nihil tamen æque ac mores huiusmodi detestatur. maximū incommodum, eum viris bonis egere, abundare malis. Is cum ad diuina prodit officia, pene solus egreditur, vix quisquam eum sequitur præter vnum aut alterū puerum; cum tamen sororem suam ad synagogas hæreticorum prodeuntem magno ancillarum puerorum que grege comitatam animaduertat, acre ad deferendam religionem incitamentum: nisi Dei beneficio bonus adolescens iam pridem ista rideret. actum est cū illo

illo sum de ritu sacrorum, tū de ministris; consiliumq.
datum, ut sacerdotes aliquos Suecos mature aduocet,
ne, si reuertendum nobis sit in Poloniam, omni præsidi-
dio penitus careat; interim nostris illum concionibus
ac sermonibus distinemus. Hæc in aula. In ciuitate
spes est fore ut Sacerdotes (si qui hic postea futuri
sunt orthodoxi) laxius domicilium in posterum ha-
beant. Quanquam Princeps & si nostræ causæ vnus
omnium maxime fauet, subuereri tamen videbatur,
ne ea possit ipse perficere, quæ pia mater animo con-
stituerat; idq. propter aliquorum senatorum temulen-
tiam & turbulentas factiones. Tota res pendet à Bel-
ga quodam mercatore regio, qui domum, quam sibi
ipse ædificabat, vna cum sumptu operisq. nobis nec opi-
nantibus obtulit; curaturumq. se recepit, ut pusilli Col-
legij instar ædificetur. Ceterum ad Ecclesiam sunt ad-
ducti nonnulli. in his vnus animi tumore & insolentia,
inter suos facile princeps, qui cum militiam exerce-
ret, nihil se Deo gratius facere existimabat, quàm
si quotidie quam plurimos Papiſtas (sic
enim loquuntur apostatæ) trucidaret.
Is igitur abiecta hæresi tantaq. im-
pietate, ut ad Catholicorū par-
tes sese adiunxit ex imma-
nitate illa & feritate
extitit repente
mitissimus.



PRO-

113

P R O V I N C I A A V S T R I A E.



Egunt in quinque *Austriae* Collegijs socij ducenti circiter & quattuordecim. In *Viennensi* Collegio sex & quinquaginta. In *Pragensi* novem & triginta: In *Olumucensi* quattuor & quadraginta. In *Gracensi* sex circiter & triginta. *Brunæ* vnde quadraginta. Ad Societatem accessere triginta. Decessere duo.

COLLEGIVM VIENNENSE.

Fuit hic *Viennæ* annus pestilentia scdus, sed quæ diuina prouidentia fuit, quamquam *Gymnasio* nõ nihil attulit cladis, è socijs tamen neminem abstulit. Vigent in templo religionis studia. Vno *Paschatis* tempore quattuor amplius hominum millia ad mysteriorum communionem accesserunt. E varijs hæresibus quattuor & septuaginta ad catholicos transierunt. in his vnus qui apud *Lutheranos* viginti annos concionatoris partes egerat, familiaq. præterea integra, cuius paterfamilias diu se Catholicum simulauerat. Gratiarum reconciliationes tum inter coniuges & propinquos, tum inter alienos multæ sunt factæ, quæ quoniã nihil præcipui continent, attingendæ potius quam commemorandæ fuerunt. sed in nonnullis, & si res ipsa vulgaris, ratio tamen reconciliandi non omnino vulgaris: duo cum mutuis inter se inimicitijs odiq. flagrant.

H gra-

grarent; nec ullius auctoritate ad lenitatem pacemque traduci possent; Sacerdos è Societate rem tentans his alterum verbis aggressus est. Quid si Christus, qui ut ab æternis te vindicaret incendijs, acerbissime in cruce necari non recusauit, si is inquam, ut huic ignosceres & te peteret supplex, tu ne quo minus ignosceres, recusares? Hic ille quasi hæsitans cum subsisteret, Pater pro uoluitus ad genua, Atqui ego, inquit, Christi nomine ut huic veniam des, supplex oro. hoc ille facto usque eo emollitus est, ut ad omnia quæ pater iuberet paratissimum se esse diceret. ita positis utrinque armis firmata pax est. Sed non minus in uiuandis animis, quos in fraudem humani generis hostis inducit, quam in corporibus, quæ ille sæpe exagitat laboradum fuit. Quo de genere illud accidit non minus auditu horrendum, quam visu. Nam Dæmonū duodecim millia sexcenti ac quinquaginta ex infirmissimo puellæ corpore pulsi sunt. Atque ut paulo altius tota res repetatur. In pago quod Vienna distat passuum millibus octo, Virgo erat Anna nomine, hæretica illa quidem, & ab hæreticis alta parentibus, sed tamen simplex & recta & suorum imperio valde obsequens. Huic auia venefica erat, quæ se malo Dæmoni multis iam annis ante deuouerat. hæc neptem suam Annam ut adoleuit, eidem humani generis hosti pro veteri sua coniunctione despondit. Eo non contenta, poma ad aspectum pulchra, plena tamen cantionibus ac veneficijs puellæ offert, simulque astanti cuidam, ut fidem daret (dæmon is erat) hortatur; cum illa initio recusaret, diris eam verberibus ad id cōpulit. Haustis ijs, quas dixi rebus, vniuersum
puel-

puellæ corpus intumuit . hinc vehemens orta suspicio
 puellâ dæmonis obsidione teneri, id quod postea decla-
 rauit euētus. distorquebat dæmon ora puellæ, oculorū
 inuertebat aspectum , cumq. aqua benedicta oris tu-
 moribus aspergeretur, in alias partes corporis emigra-
 bat. cum caput occupauerat, lumen rationis sic obscu-
 rabat, vt ea redderetur insana; cum in oculis sedem ce-
 perat, nouo illi fulgore lucis ardebant ; vbi hos & la-
 bra obsederant, nigræ aut rubicundæ sabæ instar appa-
 rebant. Venitur ad fugandos dæmones, venitur ad ex-
 orcismos: qui cum initio nihil proficerēt, permotus pa-
 rentis precibus Imperator filiam Viennam iubet ad-
 duci, Episcopi q. curæ committi. Episcopus cum litte-
 ris Imperatorij ad Collegij Rectorē venit, egitq. non
 modo precibus verum etiam imperio, vt id oneris no-
 stri susciperent : felicem enim rei exitum se sperare.
 nostri & si egre admodum rem tantam suis humeris
 imparem susceperunt; Episcopi tamen precibus aucto-
 ritateq. compulsi. xv. Kal. Iulij ad expiandum spiri-
 tus sancti templum aggrediuntur . Initio cum paucis
 acta res est. placuit postea diuinæ sapientiæ, vt ad au-
 res oculosq. multitudinis perueniret. nam dæmonum
 ululatibus & inconditis vocibus , quibus modo porco-
 rum grunnitus, modo ranarum coaxationes, modo vi-
 tulorum boatus, modo alias aliarum bestiarum voces
 imitabantur, est factum, vt res diutius latere non pos-
 set. itaque tantus fuit repente concursus , quantus ad
 celeberrima quæque spectacula, vt necesse fuerit sa-
 celli fores ad arcendam vim multitudinis obsidere. Hic
 cum dæmonum turba confligitur , hic ad infirmandas

callidi hostis vires Christi cruce, alijsq. Ecclesiæ Catholicæ armis incumbitur. Inuidus hostis abstinere maledictis non poterat, ac præter cetera maledicta, quibus nostros homines onerabat, eos murium capita & nigros arietes appellabat, querebaturq. quod ubi ubi nostri essent, suis conatibus artibusq. resisterent, ideoque nihil sibi fore gratius, quàm si Iesuitas omnes, quot quot terrarum orbe dispersi sunt, ex vno patibulo pendentes aspiceret. Tuebatur crucē osculari puella, frementibus hostibus atque horrendum in modum rugientibus. ea ratione fugabantur quotidie multi; vt certis signis coactus exorcismis diabolus indicabat. Interim Auiā in urbem aduecta atque in custodiam inclusa, suis noctu carminibus alios in puellam demones putabatur immittere; obijciebat enim sese ei per tenebras: interdumq. auis quædam teterrima in eius cubiculo exaudita est alarum plausu lucernæ lumen extinguere. Sed cum diem nullum cessaretur ab exorcismis semperq. plurimi vt dixi spiritus abigeretur; tandē vi diuinorū verborū coactus malus demon, quot adhuc in eo corpore reliqui essent, indicare; duos tantū superesse dixit. Magna erat omnium hominum expectatio, quorsum res euaderet, hæreticorum præsertim, qui, si res aliter ac cecidit, cecidisset, hoc vno contenti fore videbantur vt de catholicis triumpharent. Nostri tamen nec ieiunijs nec precibus cessarunt vnquam ab eo implorare opem, qui quemadmodum id genus demonum eijciatur, ostendit. Pridie itaque eius dici, qui assumptæ in cælum Deiparæ festus est, post horrendos clamores & horribiles eiulatus, tandem dux ipse legionis excessit:

fit: puellamq. ita reliquit afflictam atque exanimatā, vulgo vt mortua putaretur. iacuit enim vitæ vsibus destituta horas circiter quattuor. consequenti vero nocte recreata, postridie, qui dies fuit B. Mariæ sacer d̃ suis expiata peccatis, ab Episcopo Viennensi, qui in eade nostra vniuerso populo rem omnem exposuit, Christi corpus accepit. Narrauit postea puella pulcherrimum se uidisse virum nouo quodam splendore lucis amictum, se se bono animo esse iubentem, fore enim vt mox se ab omnium obsidione hostium liberaret. Quare postea reuocatis pristinis viribus, tum vota quædam Dei matri pro sua liberatione persoluit, tum Deo dicatis virginibus se adiunxit. Dum manifestus hostis imbecillo fugatur è corpore, ille ipse obscurus atque ignotus oculis corporis ex animorum sedibus pulsus est. Vir quidam honestus cum exorcismis interesset, demones inusitatis quibusdam mugitibus exsultantes, hominem in occipitio leuiter verberarūt. exterritus ille, ac ne quis se demon inuaderet pertimescens; confestim in eadem nostram ad confitenda peccata se proripit: deinde biduo triduoque sumpto ad recolenda peccata vitæ superioris, ea omnia diligenter exposuit. Alius eodem modo ferebatur faciem leniter tactus à stupris flagitijsque destitisse. denique vt paucis multa complectar; ea res vna, vt multis fuit occasio Catholicis bene Christianeq. viuendi, ita non paucas permonuit hæreticos, vt de alia vitæ ratione, aliq. amplectenda religione sedulo cogitarint. Puella Anna totius fons sceleris & origo, quanquam Diaboli erat illa quidem, & peccati iure, & sponsione vo-

ti mancipium, tamen quæ infinita Dei bonitas est in extrema senectute respicit, & dæmoni nuncio hæresiq. remisso, atrox ignis supplicium æquo & constanti animo tolerauit. Antequam ad supplicium raperetur, quo tempore nostri de dæmonis rescindenda pactione deq. mutatione religionis agebant; grauiter cum ea conquestus est Dæmon, quod eius causa exorcismis misere torqueretur; postea etiam tam dire in eam verberibus plagisque desæuît, ut vibicibus foedata facies miserationem spectantibus commoueret. Illud etiam è re Catholica gestum. hæretici cum ad Constantinopolitanum Patriarcham, quem à Summo Pont. alienum esse nouerant, præcipua suæ sectæ capita dedissent, isq. non modo ea non approbasset, verum etiam singula refutasset; nostri ad deterrendos hæreticos in linguam translata germanicam, ut confutata erant, in vulgus ediderunt. itaque ea nunc magno cum hæreticorum dedecore, tum Catholicorum bono teruntur. Auctæ præterea sunt Dei munere ac beneficentia Viennensis Collegij fortunæ. nam B. Annæ Monasterium, quod cuidam à consilijs Maximilianus dederat Imperator; hoc anno ad nos, quibus reliqua eius bona Rodolphus possidenda concesserat, quasi post liminio rediit. Id Monasterium cum, & amplum, & pluribus instructum sit ædibus, Societati opportunissimum est. Is qui eo cænobio ab Imperatore donatus est sponte ad nos venit, nobisq. suum de Monasterio cedendo consilium exposuit; modo quædam ei resarcirentur impensæ, fieretq. ab Imperatore potestas. Supplices Imperatori libelli dati sunt, ab eoq. nō modo potestas

pestas facta libenter, verum etiam vi in perpetuos collegij vsus referretur, tributum.

PRAGENSE ET OLVMVCENSE

PRaga duo & viginti ad Ecclesiae redierunt obedientiam. Scholae post acceptam superiorem pestilentiae cladem, auditores tamen numerat trecentos circiter & sexaginta, in ijsq. nobiles multos. Praelectiones adiectae sunt tres, Casuum, Controuersarum questionum, & Mathematicorum. Sub ferias B. Vincislai data est tragœdia sane quâ apparatissima de Achab, & Iezabelis interitu. Conuictorum contubernium, & Seminariû Pontificium alumni & conuictoribus auditum est. in altero septem & septuaginta, viginti in altero numerantur. Ad excipiendos litterarum studiosos, qui rei familiaris inopia domicilio carent, certae sunt aedes. in eis adoleſcētes sexaginta versantur tam incenso religionis amplificandae studio, vt neminem in suo numero patiatur, quem non ad idem catholicae religionis studium suis colloquijs altercationibusq. conuertant. Quattuordecim ex ijs, qui in heresi vixerant catholicorum ritu viuunt. Duo in ordinem Cisterciensium, tres in nostrum adsciti sunt. denique magnam de se illi opinionem apud omnes Regni proceres concitarunt. In Ciuitate Pilsnensi duo de nostris multis mensibus versati sunt, eorumq. opera duodecim sese ad catholicos receperunt. In alio Bohemiae oppido totidem fuerunt è nostris. abegerunt ex eo Calvinianum ministrum, qui septemdecim iam annos rudes suis concio-

nibus deprauabat. Ex alijs quoq. pagis duo alij pseudo-
ministri magna incolarum gratulatione eiekti sunt. te-
stabantur seniores, cum primum catholica religio re-
uocata est, se omnes illas ceremonias ac religiones, quæ
adhibebantur à nostris, ante annum quinquagesimum
coluisse. eoq. nomine Deo immortalī gratulabantur.
Ex his senibus ætate iam affecta nonnulli intra sex ho-
ras è vita migrarunt. Quidam qui centesimum annum
exegerat curru vectus ad templum, ubi diuina myste-
ria percepit, clara voce Deo Opti. Max. coram multi-
tudine gratias egit, quod eius beneficio ad id tempus
reseruatus esset, cum Catholicorum more communica-
re liceret. ea res qui præsentes aderant eo usque
permonuit ut lacrimas non tenerent.

In Olumecensi Collegio eorum, qui Sacramen-
tis animos expiant, non exiguus est numerus. præter
auditores Gymnasij vno die Paschatis numerata sunt
consistentium tria circiter millia. communicantium duo
millia & quingenti. In Gymnasio nostro dant operã
fere sexcenti, pluresque darent, nisi metum attulisset
proxima pestilentia. Sodalitium Dei Matris nume-
rat plus minus ducentos, ex eis nobiles principesque
complures. Medicus quidã cum visa cederet condi-
to testamento omnes fere fortunas suas, unde paupe-
res perpetuo alantur, sodalitati legauit. E inuētute,
quæ à nostris eruditur quattuor ad nos transferunt.
Acta sunt cum delectatione plausuq. de Iouimano
Imp. comœdiæ, quas lectissima spectatorum nobilita-
uit corona. Matrona quædã deserta ante annũ quin-
tum & vigesimum, religione catholica, ad eam nostris
adiu-

adiutoribus se reduxit. Princeps etiã vir, qui septuaginta circiter natus annos sub utraque semper specie communicarat, tandem superioris vitæ peccata confessus, sub vna tantum specie communicauit. Ad auiam religionem renocatus est alius, qui annum quadagesimum perstabat in hæresi. Is postea per id tempus, quo acerbissimam Christi necem communis parens Ecclesia recolit, totum illud spatium, quod à Parasceue ad gloriosam Christi Anastasim interiectum est, sine cibo traduxit, monentiq. id nimium esse homini in religione tiromi, respondebat, cum demonis causa cibus se se multas hebdomadas fraudasset, nequaquam nimium videri debuisse, si id pusillum tempus Dei causa per inediam ieiuniumque transigeret. præsertim quod iam animo fixum esset, benefacta, certa à Deo compensari mercede.

GRÆCENSE COLLEGIVM, ET Domus probationis.

PRæter ea, quæ in Græcensi Collegio domi sunt gesta, foris plurimis administrata sunt Sacramenta ereptiq. ab hæresibus multi: in his decem adolescentes insignes. Alij item duo præclare indolis adolescentes in Græcensi hæreticorum schola instituti, cum ad Societatis Gymnasium se transtulissent, non ita multo post religionem Catholicam tanto studio complexi sunt, ut ab ea minis precibusue diuelli non possent. eorum alter natus minor cum sæpe à suis, ut à Catholicis discisceret, tentaretur, ingressaque balneum vesti.

stimenta ne ad nos rediret erepta essent, seminudus ad Collegium profugit; quod cum domestici animaduertent, re desperata vestimenta remittunt, atque ita exagitandi iuuenis finem faciunt. Nec vero natu maior minus egregie restitit suis. saepe cum pater sollicitus ad reditum, & ut liberius ageret, domi conclusum per hæreticum doctorem, quem ad eam rem aliunde euocauerat, conatus est disputatione conuellere. Sed eorum argumenta cum diu filius eluderet, ut primum data est fugiendi facultas, clam sine pallio per posticum ædium euolat ad Collegium. Alium, ubi diu blanditijs terroribusve Lutheranus parens vrsisset tandem per fraudem in Turcarum fines amandat. ibi adolescens cum mensium aliquot spatio in famulatu fuisset, grauißimum in morbum incidit. erat apud eum Lutheranus minister, qui ut parenti persuaderet, ut ad se filium reuocaret, scripsit ad eum, Lutheranum esse factum: eo nuncio parens maxime delectatus filiũ reuocat: filius inscio patre clam de rerum suarum statu nostros consulit. retardabat à patre discessũ matris subita valetudo, ne sua fuga morbi vim augeret. interim filius ad simulandum instructus, nequaquam à domesticis propinquisq. discessit. pater plane credere à Luthero filium esse, sed quo magis in sententia confirmetur, cum hæreticorum doctore agit, ut in eorum synagoga, filius papißticam, ut ille aiebat, perfidiã eiuret. assentiri se parenti simulat filius, sed ubi dicta dies aduenit, materq. è morbo illo decessit, nihil cunctandum ratus ad Conuictorum Collegium parente inuito transfugit, ibi furentis patris minis precibusque con-

contemptis in Catholica religione magna cum progressione virtutum perseverat. De Gracensi Collegio hactenus: reliqua sunt communia.

Brunæ autē & si magna ex parte Catholica religio labefactata est: tamen quæ Dei bonitas est, nō desunt qui ad eluendas confessione maculas venissent: numeratq. sunt paschalibus ferijs amplius mille. Scholis præcipua religionis & pietatis est cura. Filij duo primarij cuiusdam viri, & si in hæresi erant admodum confirmati, tamē cum a nostris magistris audissent, nefarium esse pridie eius diei, qui sanctis omnibus festus est carnes attingere, domum reuersi nulla ratione a parentibus adduci potuerunt; vt eo die carnibus vescerentur. eorum exemplo reliqua permota familia ab iisdem epulis temperauit. Mater pudore victa daturam operam se recepit, vt in posterum, cum huiusce modi ieiuniorum dies inciderint, pisces pro carnibus apponantur. De Nouitijs præter vsitata ipsorum munera ardensque studium despiciendi sui nihil est quod litteris memoriarq. mandetur.



PROVINCIA RHENI.



Omplectitur Rheni provincia domicilia decem, socios amplius trecentos, Colonia quattuor & triginta. Moguntia tres & quinquaginta. Herbipoli quinque & quadraginta. Spira septēdecim. Fulda triginta. Molshenij tres & viginti. Paderbonæ septē. In Treuerensi collegio sexaginta quattuor. In reliquis idem, qui superiore anno numerus. Societas aucta socijs triginta quattuor, sex autem obitu diminuta.

COLONIENSE COLLEGIVM.

Valde laboravit hoc anno Coloniensis Ecclesia propter subitum Pastoris à Romana Ecclesia dissidium, sed quoniam ea res nos fere nihil attingit; ideo quæ nostra sunt, ea tantum breuiter perstringemus. Inchoatum tēpli opus persequabatur Societas, cum in ijs motibus contra Iesuitas conclamatum est, eos peropportune templum alijs, non sibi construere: breui enim fore, ut è suis sedibus pellerentur. Amici ut ab ædificatione cessaretur, magnopere suadebant, quod dicerent satius esse tumultibus paulisper cedere, quam salutem nostram cum multorum salute coniunctam in discrimen offerre. Tamen Dei sanctorumq. patrocinio depulsis, quæ impendere videbantur periculis, omnia cessere felicius, tantum enim abest ut ab ope

re

re cessaretur, ut etiam in medijs fluctibus sit perfectū. Id postea sedata tempestate ab Episcopo Vercellensi, quem ad res componendas Romanus Pont. huc legauerat, v̄sitatis ecclesiæ ritibus consecratum est. emittit in ea re singularis Præsulis virtus, qui post habitis ceteris rebus, ut cum splendore omnia accurateq. perficeret; pridie nobiscum, & cibus abstinere, & pernoctare in precibus voluit. Vbi dies illuxit amictu Pontificio ceteraq. pompa processit in templum: ibi ritus consecrationis exorsus septem ipsas horas in ea religione magna cum voluptate consumpsit. Non minore pietate, quam hilaritate celebrata res est. frequentia hominum tanta, ut quanquam aedes satis illa quidem sit laxa, multos tamē adhuc propter angustias excluderet. Quin hæretici quoque mixti catholicis attoniti rei novitate confluxerant, ut qui nunquam sua memoria aliquid tale conspexerant. Nec vero in perturbata civitate benemerendi de proximis occasio defuit. nunquā magis visa est vigere religio, quam cum ab improbis petebatur. Ad sedandos, quos dixi motus non tam humana quam diuina sunt quæsitæ præsidia. Decreta est horarum quadraginta supplicatio, quæ ut in ea civitate nova res fuit, ita maxime catholicorum animos excitavit. Et quia res diuinis nitebatur opibus non humanis. eos quoque exitus habuit, quos a Deo sperari par erat. nam Gebardo Truchse Archiepiscopatus munere spoliato, novus Archiepiscopus Ernestus Bavariæ Dux renuntiatur. Tum demum Colonia respirare visa est, & tanquam ex luctu caput extollere. Ergo pro tā diuino munere sacra solennia in æde nostra peracta sunt,

sunt, proposita peccatorum venia indulgentiaq. ijs omnibus qui adessent. sed quanquam domi firmata pax vi debatur, foris tamen hostium vires opeq. crescebant. Id rursus ad diuina poscenda suffragia catholicos incitauit. itaque ad certum tempus continens supplicatio decreta est, eaq. pluribus dispersita templis, vt suis cuique templo supplicationis dies statueretur. De celebri Mysteriorum vsu nihil attinet dicere. ingens obuentium numerus fuit, vt etiam memoriam præteriti temporis superaret. Par propemodum animorum fructus. Ad pœnitentiam adductus est quidam, qui nullũ flagitij genus reliquum fecerat: & quod grauissimum est, nõ modo sibi ipse oberat quod corrumpebatur, sed alios etiam plurimos corrumpebat. is deinde apud nos vniuersis uitæ sceleribus expiatis, & multa quæ nefarie abstulerat vniuersa restituit, & sollicito cœpit animo, esse, quo pacto ad frugẽ reduceret eos, quos impura sua cõsuetudine congressuq. peruerterat. Venit ad confitenda peccata puella quædã, quæ rebus suis desperatis cum se præcipitem egisset in Rhenum, diuinæ providentiæ consilio semiuiua à nauta, qui per tenebras strepitum cadentis acceperat, extracta est. Vir nobilis studio novæ religionis adductus, sic enim hæresim appellabat, multas adolescẽs peragrauerat regiones, multisq. cum hæreticorũ ducibus, in Gallia, Polonia, Moravia, Silesia, Geneuæ quoque cum Beza vitam egerat; cumque modo se ad hos, modo ad illos hæreticos inclinaret, anceps dubiusq. quos nam potissimum sequeretur; tandem diuino consilio in apertum vitæ discrimen adductus, supplex Deo vouit se ad Ecclesiam

fiam Catholicam, si præsens periculum effugeret, rediturum: effugit, venitq. Coloniam; ibi graui morbo vehementer afflictus nostros accersit, peccataq. iam inde a prima pueritia repetens, tanta vi lacrimarum confessus est, ut vocem frequens singultus includeret. paucis interpositis diebus valetudini redditus, post annum fere trigessimum Ecclesiæ sacramenta percepit. Sed ab hæresi partim Calviniana, partim Lutherana abducti sunt quinquaginta. & quanquam ex Anabaptistis rari admodum resipiscunt, non desuerunt tamen ex eo numero, qui cum Catholicis se coniungerent. Collegium conuictorum in tantis vrbis periculis non est ad modum diminutum: fuerunt in eo perpetuo contubernales septuaginta. Qui vero scholas nostras in vniuersum frequentant, circiter octingenti. Litteræ & pietas pari cum laude iunguntur. Quidam ex his adolescentibus cum in publica platea mendicorum misere abiectum offendisset, prehensa manu in valetudinariū multitudine inspectate deduxit: & apud eum reliquit argentum. Taceo precandi studium, sacramentorum usurpationem, pœnas vltro susceptas ieiuniaq. quæ huic iuuentuti cum ceteris huiusmodi contubernijs communia sunt. In Societatem duo & viginti, in ijsq. artiū Magistri quattuordecim sunt adlecti. Societas à ciuibus, quæ illorum humanitas est, valde amatur, à principibus præsertim viris ac Senatorijs. quod tum maxime declaratū est, cum in ea perturbatione motuq. ciuitatis templo nostro illata vis est. habitus est enim cum primum potuit ea de re Senatus, delectiq. duo, qui rebus diligēter inspectis ad Senatum omnia referrent.

rent. Non minore nos beneuolentia ciues catholici
 prosequuntur. indicat illorum aduersus hæreticos
 præclara defensio. Parochus è Iudæo Christianus
 factus, venerationem sanctarum imaginum, vt seditio
 sam multitudinem sæpius iam compressam ad noua fa-
 cinora inflammaret, varijs modis insectabatur. Ad
 Archiepiscopum re delata continuo ei sacris omnibus
 interdicitur: id vbi hæreticorum vulgus accepit ad pa-
 ræciam conuolat frequens, pastoremq. suū qui concio-
 ne prohibebatur, valetudinem excusantem vi ferroq.
 ad concionem adigit. Sed conatu depulsi, omni impetu
 ad templum nostrum feruntur, in eoq. armati trucu-
 lento vultu diuina perturbant. Catholici susce-
 pto nostri nominis patrocinio, vim vi repellere, prio-
 resq. in hostes dum conantur inuadere, eos cum igno-
 minia & dedecore fugant.

TREVERENSE COLLEGIVM.

VIta excessit in hoc Collegio Gulielmus Lymbur-
 gus pietate eximia Sacerdos, qui Romæ olim cū
 familiæ nostræ parente atq. auctore vixit, annum ege-
 rat in Societate sextum & trigesimum. Is ante quam
 decederet, quamuis afflictissima valetudine esset, no-
 xas animi vt expiaret è cubili surrexit, prædixitq. ei,
 apud quem se expiauerat, horam illam sibi esse supre-
 mam atque ita contigit: mox enim nec opinantibus so-
 cijs in Domino conquieuit. Tentata est adolescentiæ
 quorundam constantia, qui vel Societate recepti iam
 erant, vel consilium de Societate susceperant. Adole-
 scens

scens patre diuite & Senatore natus, cū ad nos animū adiecisset, admonitus ea de re pater ab amicis, misit qui filium de sententia deijceret. Adolescens virum semper se præbuit, nec ullis terroribus lacrimisq. flecti, nullis dolis insidusq. decipi potuit. Ad senatum delata res est, qui cum Rectorem accerferet, Sacerdotes ad eum missi sunt duo. ij ex prudentia & etate iuuenis facile probarunt senatui, d se illum, vt domestici criminabantur, nō esse deceptū. Senatus eorū oratione victus decernit, quam potissimum, ad consequendam salutem, viam adolescens inire velit, id eius arbitrio relinquendum: extra limites suos prodire Senatū, si in ijs rebus, quæ ipsum nihil attingunt, suam interponat auctoritatem. ita is exitus rei contigit, quem adolescens optabat. Nec minori admirationi fuit cuiusdam fortitudo Pistoris, qui sex ipsos menses pugna matris propinquorumq. sustinuit. cumq. illa eiulatibus lacrimisq. quotidianis, hi spe decoræ coniugis rudem animum sollicitaret, is tamen adeo fortiter insidiosis vel promissis vel precibus restitit, vt non ex humili atque abiecta, sed ex generosa ac nobili videretur stirpe profectus. Gymnasium auditoribus constat circiter mille. Conuictorum vero numerus, propter pestilentia suspicionem non nihil est imminutus. Ab his præclarum spectaculum editum de restituta B. Io. Damasceno manu: quæ res tantum pietatis & admirationis habuit, vt fletum spectatoribus concitavit. Templum confitentibus sæpe refertum. Communisantium multa millia fuerunt. Puella quædam, quæ ad nos Sacramentorum causa ventitare consueuerat cum auiis

defunctæ specie terreretur, quam malum dæmonem suspicabatur, monita est à Sacerdote nostro, ut aqua se benedicta, & Crucis signo muniret. ea res spectri vires non modo non imminuit, sed etiam auxit. nimirum noxium non erat id spectrum: itaque mulier ut à Sacerdote erat edocta, quid imperet, rogat, paratam se esse opem, quam possit asferre. tum Aulia, ut certi, inquit, agri prataq. à quibus sunt ablata reddantur. nam eorum duntaxat usum habebat in vita, sed hæredes inter se diuisi possidebant ut sua. addiditque ea, quam dixi, Aulia, ut votiuas quasdam peregrinationes puella susciperet, quas suscipere ex voto ipsa non potuit. quæ cum hæc fecisset, omni illa terrore molestiaque liberata est. Ab hoc Collegio mendicorum more peregrinati sunt multi. quæ in re occasio nostris fratribus est oblata aliquid ferendi pro Christo. Tres in hæreticos milites inciderunt, à quibus spoliati palliis & pecuniola domum inanes dimittuntur. Duo alij fame & itinerum labore confecti ad pagum vesperi diuertebant: sed veriti ne ipsi quoque militibus obuiam fierent, per agros ac dumeta ad alium pagum cursu celerant. eo intempesta nocte cum peruenissent, singulorum adium fores feriunt, ut vel tanquam inopes exciperentur hospitio, vel de itinere docerentur. Sed quia paganorum vulgus ob excursions militum erat in metu, aperire fores ausus est nemo: tamen ab una tandem in suas sedes admissi, aqua fessas vires oberibusq. reficiunt. Vix quieti se dederant, cum vniuersus pagus clamoribus personat, hostes adesse, intus esse prædones. Rustici timore exterriti alij alio in vicinam syl-

syluam cum pecore se se abdunt. nostri quoque ad alios pagos auis & occultis itineribus auolant. cumq. vulgo pro hostibus haberentur, pulsantibus adium fores, qui responderet, inuentus est nemo. iam dies illuxerat cum omni destituti solatio, porcorum haram fessi succedunt. Sed iterum tumultus exoritur, iterum clamor, hostem adesse. nostri ignari sua causa tumultum exortum, ipsi quoque suis rebus valde metuere, pauidique ex bara prodire. Sed pro hostibus comprehensi deducuntur in Arcem. Hic à custodibus vnde veniat, quo tendant, quidue noctu vagentur interrogati, agre tandem & à suspicione, & e custodum manibus sese liberant. Ex hoc eodem Collegio rogatu Parmensis principis, & cōsiliij Regis catholici, missi sunt aliqui, vbi noui collegij fundamenta iacerent, Luitzenburgum. ei Collegio Prioratum quemdam Vnseldungensem Rex Catholicus assignauit. Duo ibi sunt Sacerdotes, qui & Societatis & Catholicorum Sacerdotum munera obeunt. Habent conciones, præter dies festos, singulis hebdomadis ternas. Sic autem amantur, vt cum eps Regior per litteras reuocaret, Gubernator ciuitatis occlusis subito portis, negaret se, vti discederent, permisurum: iccirco enim eos Luitzenburgum vocatos, vt illic tamdiu sint, quamdiu recens Collegium constitutur, iccirco & ædes & annuos illis reditus ex eo, quæ dixi Prioratu, decretos: simulq. ad Visitatorem & Rectorem Treuirenssem de ijs retinendis litteras dedit. Nec dubium est, quin si ibi sedes Societas locet, magnum è suis laboribus captura sit fructum: est enim genus hominum maxime ad pietatem virtutemque.

propensum, catholicam religionem caste colit, Deū
verbum auide arripit. & cum sit Lutzenburgum Du-
catus vniuersi caput, eo adiuto de reliqua tuenda in-
mandaq. ditione magna spes est.

M O G V N T I N V M E T

Herbipolense.

IN hæreticis abducendis non inutilis consumptus
est labor. duodeuiginti sunt abducti. in his quidam
affirmauit, se simulac quemdam aspexisset è nostris,
multis molestisq. curis cœpisse animo conflictari, ac
tum primum de deferenda hæresi cogitare, nec vero
ante animo fuisse tranquillo quam sua apud nos pec-
cata confessus est. Alius quinquagenarius cum in ex-
tremo vitæ periculo amicorum rogatu Sacerdotē ad-
misisset è nostris, cum eoq. multa de sacro eucharistiæ
mysterio contulisset: tandem post duarum certamen
horarum manus dedit, & antea actæ vitæ peccata dete-
xit: Eucharistiam vero ipsam non prius à nostris acce-
pit, quam se hæresim erroresq. omnes depositarum
polliceretur. Alius Senatus hæretici metu occulte
catholicus quadraginta prope annos hæreticorū com-
munionē vsus erat; Sed cum Moguntiam ad expianda
crimina se contulisset, libens ad catholicorum commu-
nionem reuertit. rogatus quid eum in catholica veri-
tate in medio nationis prauæ tot annis hærentem reti-
nuisset, Quia, inquit, cum semel clandestino catholico-
rum sacrificio interesssem, cruentam hostiam inter sa-
crificantis manus asposxi. Quidam dant intestinorum
dolo

doloribus torqueretur, Sacerdotem nostrum de nocte
euocavit, eiq. peccata rite confessus, vovuit si dolores
remitterent curaturum, vt in honorem B. Erasmi sa-
crificiũ Missæ, vbi dies illucesceret, offerretur. vix vo-
ta fecerat, cum dolor omnis resedit. Hac de Mogun-
tino, nam cetera cum ceteris sunt communia, Duo au-
tem ex hoc Coll. in Societatem nostram se dicarunt.
Herbipoli diem obiit Ioannes Philenius excellēti vir-
tute Sacerdos, is quam charus esset non modo domesti-
cis sed etiam externis, mæror funeris declaravit. Mu-
lier cum abortum sæpe fecisset, iterumq. grauida hor-
reret abortum, ad Patrem supplex adiit, sui partus in-
felicitatem misere deflens. Pater bono animo esse ius-
sit, fore enim vt filium omnino pareret. quod mirifico
cum re congruisse ipsa nobis mulier vaticiniĩ memor
exposuit. Præsto etiam fuit nostrorũ opera moribun-
dis. Herbipolēsis episcopi suffraganeus eo semper fuit
in Societatem amore, vt cum animam ageret, ne tum
quidē obliuisci posset nostri: aliquos è Societate dies no-
tēsque sibi semper adesse voluit, Et quamuis ille quidē
è B. Dominici familia esset, haberetq. in suo cœnobio
satis nobile monumentum, maluit tamen humili apud
nos, quam nobili apud suos sepulchro mandari. Hic
quamquam multi sunt, qui nostrum ordinem vehemē-
ter expetant, vnus duntaxat, isq. magister artium im-
petrauit. alij vero ad alios sese ordines contulerunt.
Multorũ domi forisq. confessiones exceptæ sunt: quin-
genti amplius iam inde à primis annis suorum scelerũ
memoriam replicantes, animum expiarunt. Triginta
ab heresi renocati sunt, quorum tres inter suos fuere

ministri, vnus autem regressus in patriā, vbi minister fuerat, maximam omnibus admirationem attulit, cū & constantem se in religione præberet, & opes suas pauperibus erogaret. Illud autem contigit admirabile, in quo pene de hæresi triumphatum est. Aedes erant cuidam Parocho non procul ab vrbe, siue malo dæmonis, siue hominum præstigijs infectæ, narrabat ipse Parochus, domesticiq. propinqui, quicquid erat in ædibus magno impetu ad terram affligi; ardentes præterea faces easq. plurimas in conclauī, quo nulla aspirabat aura conclusas, anhelitu vno restingui; lectos cubatibus, puluinos ceruicibus vi summa subtrahi; plerisque domesticorum sic includi fauces, vt præfocari viderentur; denique multa & aspectu, & auditu terribra in ea domo fieri solita. Parochus tristis consitiūque inops, nostros adiit, commemoratisq. quas pateretur iniurijs, Sacerdotem aliquem, cuius præsidio tueri se posset, à Rectore poposcit. Datum est Vni negotium, qui cum ieiunus sub vesperam eo se contulisset, vix intra limen pedem intulerat, cum ea ipsa quæ audierat, intueretur. ipso cum comite inspectante parieti est impacta scutella tanta vi tantoq. impetu iaculantis, vt eos qui aderant metu propemodum exanimarit. Pater omnes bono animo esse iussit, hortatusq. Parochū, vt ad expiandum animum se compararet, ipse suppellecteo stolaq. indutus in superiorem ædium partem, vbi plerumque tumultuari consueuerat dæmon, ascendit. Hic vsitatis ecclesiæ religionibus ad dæmones fugandos adhibitis, cum responsum daretur nullum, nemoq. Sacerdotis voce pronocatus adesset, redit ad cohortandos

dos domesticos, præcipueq. tum ad hæresim abijciendam, tum ad expianda confessione peccata lustratisq. rite sedibus ad collegium non sine magno animorum lucro reuertit : constat enim multos ab hæresi restitutos Ecclesiæ, & ades illas omni superiore molestia, ut testatus est postea Parochus, liberatas.

SPIRENSE, ET FVLDENSE.

Spiræ confessionum perutilis opera fuit, auditq. sunt hæretici quattuor & viginti. Auditorū è Gymnasio numerus non magnus ille quidem est; Senatus enim seuerissima lege cauit, ne quis quemquam e nostris auditoribus tecto recipiat. nec tamen defuere, qui cum educarentur in hæresi contemptis præceptoribus suis ad nos confugerint. Religiosi etiam quidam Senatus iussu de habitatione depulsi maluerunt pernoctare sub dio, quam disciplina nostra carere. Est Spiræ domus quedam ad sustentandam discipulorum inopiam à maioribus constituta : sed eius contubernij disciplina labefactata. cum Spirensi Capitulo Episcopus egit, ut in Seminarij formam redactum nostrorū curæ fideiq. committeretur. Itaque litteris ad P. Generalem datis duos, quos ei seminario præficeret, impetrauit. Aluntur in eo huius Diœcesis adolescentes duodecim. ij quanquam sacris non alligantur, eo tamen fere propendent omnes, ut profanis rebus curisq. posthabitis vni Deo famulentur & vacēt. Data sunt hoc anno spectacula duo. alterum Christi corporis ferijs. alterū in amniuersaria instauratione Gym-

nasij . Nam cum ad hanc renouati Gymnasij celebratatem tum Ecclesiastici, tum iuris consulti Societatis amantissimi accedere soliti sint; ut virisque consulere tur, permouendi fuerunt B. Luonis spectaculo, qui & civiles tractauit causas, & Deo se præcipuo quodam pietatis studio dicauit. Itaque huius Beati liberalitate permoti complures largas in egenos discipulos elemosynas contulerunt. Prior actio eo spectabat, ut fides, quam de Eucharistia catholici profitentur, à vetustissimis Ecclesiæ doctoribus sanciretur. Auxit rei celebritatem frequentissimus Spire conuentus ex omnibus Romani imperij legatis . Hic mirum quam disrumperentur hæretici, ut etiam pro concionibus contempere se non possent, quin præclaram de Eucharistia opinionem, è suorum mentibus quantum in ipsis esset, euellerent, admonerentq. magno tum verborum apparatu, tum dicendi studio, ut hominum, qui Iesuitis adhærerent relicta doctrina, purum ipsi Dei verbum amplecterentur . Sed ab hæreticis non semel exagitati sumus. Alius præcipuus hæreticorum minister dederat viro graui sibi que familiari quæstiones aliquot, quas expediendas obijceret nostris: eas nostri facili negotio cum dissoluissent, & ille iterum ac sepius nostrorum responsa conaretur infringere, demum quâ in arte differendi peregrinus esset, ostendit. nam ut cætera taceam, ingentem argumentorum numerum ex libro quodam Patris Gregorij de Valètia, quæ ille confutandi gratia collegit, descripsit ad verbum, eaq. ad nos homo minime malus mittere non dubitauit, vel quia eo nos forte carere libro, vel quia quæ esset eius libri

libri sententia fugere existimabat. Sed ei in hanc se-
re sententiam responsum est: nos argumentorum vel
copiam vel subtilitatem, quando ea è Gregorij nostri
scriptis appareret esse translata, minime admiratos
nec dubitare, quin apud eundem, quemadmodum
ea conuelleret, reperiret: Quod si eo forte libro care-
ret, à nobis eius copiam libentissime factum iri. his ille
perlectis quasi de cælo tactus animo sic concidit, vt
perpetuo hiscere iam non audeat. Spiræ duo ad Socie-
tatem se aggregarunt. Tres autem Fuldæ. Sed in Ful-
densi collegio ad cetera benefacta illud accessit. quod
coactis ineunte anno mendicis, tum est habita cohorta-
tio, tum eleemosyna per pios homines distributa. Ab
hæresi sunt absoluti complures, institutæq. Eucharis-
tiæ nomine supplicationes ad confirmandos contra hæ-
reticorum perfidiam Catholicos. Gymnasij nomen a-
pud Luthicanos quoque est in honore. addita est sex-
ta quædam schola, vbi præter litterarum doctrinam
ipsis etiam hæreticorum filijs christiana traditur disci-
plina, aliq. Lutherani parentes ex alijs scholis huc
suos liberos mittunt. Auxit existimationem Gymna-
sii auditorum in fide constantia, quorum exemplo fa-
ctum est, vt religio catholica ipsis quoque probare cœ-
perit aduersarijs: vident enim adolescentes solo inter-
dum pane contentos ab omni obsonio temperare po-
tius, quam cōtra religionis imperium carnibus vesci.
Puer decimum agens annum cum minis blanditijsue
nullis adduci posset, vt vetitas per Quadragesimam da-
pes attingeret, effecit vt eius quoque Lutherani parē-
tes ab adipatis mensis carnibusque discederent. In
soda-

fodalitate Dei Matris par exercitatio virtutū. Cum ē sodalibus quis effertur, eius funus magno pietatis exēplo reliqui curant. Quidā ex his, qui vita excefferant, adeo rerum omnium inops & nudus erat, vt eius matrine ad inuoluendum quidem cadauer suppeteret linteum. Sodales quicquid ad honestatem funeris pertinebat, id omne curarunt. inter ducendum funus illud accidit per iucunde, quod cum hic, vt dixi, per honorifice efferreretur, celebri comitatu facibusq. permultis: commodum efferebatur hæreticus nulla funeris pompa, nulla Cruce, nulla denique ceremonia, quasi canem diceret pecudemue efferrī non hominem. id dum Lutherani conspiciunt, repente suo abiecto funere ad sodalis funus cū reliqua multitudine conuolant. ea res plerisque risum, non nullis etiam stomachum mouit, sed tamen facile indicauit Catholicæ veritatis quanta sit vis, cum ipsos quoque aduersarios suæ vitæ perfidiæq. iam pigeat.

HEILIGENSTADIENSE ET Molsheimense.

Heiligenstadij tres se Deo in Societate dicarunt. Crebra hoc anno fuit Sacramentorum administratio. Eucharistia tribus amplius millibus distributa est, qui numerus in tanta hæreticorum multitudine non est exiguus. Nec minor Confitentium numerus, qui vel e vicinis pagis oppidisque, vt nobis potissimū confiterentur, aduenerant. inter quos integræ fuere familiae, quæ se suis Parochis credere non audebant. Ex
be-

hæreticis quattuor supra viginti ad Ecclesiam Catholicam redierunt. quorum vnus sexagesimum iam annum sua dogmata pertinaciter defendebat. Actæ sunt comedie duæ, altera de filio prodigo, altera De B. Magdalena Pœnitentia; vtraque lacrimas ihs, qui spectabant; expressit. Ad Magdalena pœnitentis actionem non modo frequens ciuitas, sed è vicinis etiã pagis confluxere permulti. Hic illud admiratione non caruit, quod cum pridie ingens aquarum vis decidisset, & inter agendum præcipientes imbres singulorum capitibus immineret; ab omni tamen iniuria actores fuerunt immunes, vt diuino consilio factum videatur, vt quoniam ad reuocandam auitam religionem hæc spectacula referuntur, eorum celebritatem pluuia nō fœdarent. Miles dum ea, quæ ad Lazari sepulchrum gerebantur, irridet; repente animo viribusq. deficiens in terram misere lapsus est, tandemq. vix rediens ad se se spectaculo excessit. Femina multis inquinata peccatis desperatione veniæ sæpe se in amnem præcipitare constituit. at dum præclaram Magdalena pœnitentiam tacita spectat, ipsa quoque spe concepta veniæ ad Pœnitentiam adducta est. Crebò in vicinos pagos excursus est non sine multorum salute fructuque. Multæ auditæ sunt Confessiones, præsertim vbi vel rarus fuerat audiendi vsus vel perperam audiebantur à Parochis. nam cum superioribus temporibus Parochi binos ternosue simul sua quemque peccata confitentes audirent, admirabantur postea nostrorum audiendi rationem, qui non vno pluribus singillatim operam dabant. Sed quæ sit apud hæreticos Societatis opinio

nie

nō facile illa declarant. Non longe distat Molhusse oppidū, vbi concionatores hæretici quasdam suis præcationum formulas præscribebant, quibus triplicem à se hostem propellerent, Turcam, Romanum Pont. & maxime omnium Iesuitas. Alius eodem in oppido de grege ministrorum scriptum quoddam germanicis contextum rythmis in vulgus dedit, quo probare conabatur, se reliquosq. Lutheranos veros esse Iesuitas, non autem eos qui ab Ignatio Loiola orti dicerentur: nosque nominatim perstringens mirifice sibi alijsq. Lutheranis de hoc nouo nomine gratulabatur. aucupatus est ille quidem alieno nomine gloriolam aliquam, sed ignominiam reportauit: notata est enim à sapientibus hæreticorum leuitas, quod cum varijs se ante nominibus appellassent, ad extremum nomen nostrum quod paulo ante probris maledictisq. prosciderant, vt honorificum & gloriosum sibi vendicarunt: vt iure optimo quicquid in Iesuitas ante dixerant, scripserant, ne, id totum in eos nouos Iesuitas quadrare aptissime videretur. E Molsheimensi Collegio quattuor sese adiunxerunt ad nos nostris vsibus satis apti. Scholæ & si proximo anno propter pestilentiam dilapsæ iā erant: hoc anno, impari quidem numero, sed tamen non exiguo restitutæ sunt.

CONFLVENTINVM COLLEGIVM & Residentia Paderbornensis.

Confluentia instituta est nostris auctoribus in præcipua ad Christianæ explanatio doctrinæ: quam-

quamuis inusitata esset & noua; habuit tamē progressus opinione maiores; ad ea tam multi ventitare ceperunt; ut eos locus quantumuis amplius excludat. Sacerdotio excepti sunt bis mille amplius, numero duplo maiore, quam anno proximo; & quidem è nobilibus diuitibusq. Scholas quamquam & bellici tumultus, & amonæ difficultas, & pestilentia grassantis insolentia retardare poterant; ea tamen celebrata sunt auditoribus supra ducētib; singulari autē beneficio Dei factum est, ut cum integras pestilentia familias easq. multas absumpserit, ad nos tamen non pertinuerit. Iā communia & quotidiana ne ab huius quidem Collegij socijs prætermittenda sunt. Cuius criminis nescio cuius notatus infamia, idq. iniuria in animum induxerat eam notam ferro delere: sed à Sacerdote nostro placatus & ulciscendi cogitationem abiicit, & peccata rite confessus Christi corpus accepit. Matrona bonam partē suarum fortunarum Collegio legauit. Alij alijs donis muneribusq. templum nostrum locupletarunt.

Paderbonam missi sunt aliqui. quorum fructus is est potissimus, ut in ijs oris catholica stet religio, & à reliqua diœcesi hæresis arceatur. Vbi verò barbariem hanc veteris Saxonie populus exuat, & Lutherana purgetur ab hæresi, tum demum spes omnis erit religionis catholice prorogandæ: sic enim ædis maximæ clerus nostrorum aduentu & concionibus excitatus est, ut quamuis prouinciæ caput sanum non sit; quiduis tamen perpeti malit, quam ijs assentiri, qui noua dogmata nouasque religiones inducunt. Nupcr noui Canonici cum in comitijs prouincialibus Fidem eiura-

re Catholicam viderentur, non modo tantam maculam in se suscipere noluerunt; sed etiam à pseudo Episcopo, vi concionatores hæreticos eiectionum se ex verbe reciperet, extorserunt. Fuerunt Paderbonæ sex, Sacerdotes duo, Magistri totidem, qui laico, quidem & populari, non tamen indosoro decent ornatu, eodem scilicet quo reliqui praeceptores externi. Hi cū à docendo destiterint, in eorum locum nostri succedent. quamquam etiā nunc docēdi potestas facta est.



PROVINCIA SUPERIORIS

GERMANIAE.



Vnt huic Provinciae collegia octo, Domus Probationis vna, socij fere centum ac nonaginta. Ingolstadij quadraginta duo. Dilingae sex & viginti. Monachij vno minus. Austae duo & viginti. Landspergae fere viginti. Oeniponti Lucernaeq, in singulis collegijs quindeni, in reliquis item duodeceni. Societati nomina dederunt vndecim. Obiere tres. Dilinganum Gymnasium cum alio auditorum genere nobilitatur, tum cœnobitis compluribus. ab eis non minor ad virtutem, quam ad litteras fit progressio. Domum cum reuertuntur cœnobiticam disciplinam, quæ propemodũ iam interijt, suo exemplo studioq. restau- rant. Confessiones vt in tali loco non infrequẽtes duode triginta ab hæresi reuocati sunt. Exercitationibus spiritalibus operam dedere cum alijs, tum cuiusdã cœnobij Abbas, aliq. cœnobitæ nonnulli. Duo harum meditationum beneficio ad Societatem se transtulerunt. Ingolstadij duodeviginti ab hæresi recesserunt. Consistentium numerus pro loci ciuiumq. natura satis magnus. E sodalitate Dei Matris vberes interdũ fructus colliguntur. Sodalium admonitionibus quattuor hæresim eiurarunt. Monachij vero septem & viginti. Mulier in ea vrbe cum propter pariendi labores in discrimen vitæ vocaretur, nostris confessa, sacrisq. agnis communita cereis liberata est. Tres sedis Apostolicæ

Nun-

Nunciij Collegium cum perhumaniter inuississent, vnus ex ijs, vt ab aula strepitu liber esset, dies aliquot apud nos fuit. Bauariæ dux cum rebus nostris semper fauetum nuper templum nobis opere magnifico extruendum curauit, ad eamq. rem multis scutatorum millibus ædes emit. Aprili mense Felicianus Episcopus Sedis Apostolicæ nuncius solenni ritu, ceremoniaq. presentibus Bauariæ principibus, nobilitateq. permulta, primum lapidem iecit. Adolescens Iudæus duos & viginti natus annos communi omnium gratulatione in ipsa Gymnasii aula baptizatus est. Huic miras sæpe Demon struxit insidias: & quo magis vrgebat ille baptismum, eo hic impugnabat vehemētius: nudum pene de nocte eiecit ex ædibus; interdum etiam fauces illi premere, non nunquam visis eum spectrisq. terrere, vt de mente illa deiiceret, consuevit. vultus demonis adeo fædi, vt negaret adolescēs, parem vllum sibi videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptismate lustrandus erat, quoniam eo demum die de victoria demonis agebatur, multo eum vehementius inuidus hostis exercuit, ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco posset. Vt autem vi baptismatis Christi membrum effectum est, continuo fractus & debilitatus est demon. Oenipanti nouē ad Catholicos reuerterunt. Matrona dū concionibus interest armillam multi pretij sibi ipsa detractam Christo temploq. dicauit. Lucerna ab heresi sunt abducti non pauci, in ijsq. vnus, qui viginti amplius annos populum Zuingliana peste cōtaminarat. Illud etiam in ea vrbe præclare gestum. Cappucinatorum familia cum suas ædes hoc anno pri-

mum.

num *Luceana* locasset, multaq. illi propter nouum in his locis & insolens viuendi genus perpessi essent; nostri dederunt operam, vt nihil illi ad sustentandam vitam desiderarent; actumque postea cum ditioribus, vt pro suis quisque opibus eorum sustentent inopiam.

Landspergæ Virgo quedam erat dicata Deo, nostrisq. peccata confiteri solita, ea desperationis stimulis agitata, à malo demone putabatur obfessa, cuius etiam vi non nunquam aliqua diuinabat: quo in genere contigit aliquando, vt cum aliqui de nostris absissent venientes biduo ante prædiceret. qua magis eorum appropinquabat aduentus, eo magis furebat: Nostri nihil sibi prius faciendum rati, quam vt ad confessionem virginem hortarentur, ægre tandem impetrarunt, vt confiteretur: Confessionem subita tranquillitas consecuta est.

In *Friburgensi* Collegio vix initio sex septemue, ipsis quoq. natalitijs Domini ferijs sacra mysteria capiebant: Nunc Dei munere sexcenti circiter numerati sunt. Vna hebdomada sacra duo millia amplius hominum per confessionem animū expiarunt. hæretici ad catholicos aggregati sunt sex & quinquaginta. A Senatu porro nostris concionibus impetratum, vt sacrosancta Eucharistia maiore cum veneratione posthac deferatur ad egros. *Augustæ* collegij opus vna cum templo quantumuis ingens & amplum, perfectum est. Quam in re maleuolorum conatus, qui propter inuidiam impedimentum ac moram conabantur inferre, Deus irritos fecit. Annum à Romano Pontifice restitutum incredibile est quam indigne ferant hæretici, eiusq. rei

K

aucto-

auctores nos potissimum dicunt. excitavit ea res stre-
 pitus insanientis vulgi affixæq. sunt ante Curiam li-
 teræ minaces, quarum ea erat sententia, nisi nostri ex-
 turbarentur ex vrbe, nouumq. Calendarium à Magi-
 stratu promulgatum antiquaretur, pacem in ciuitate
 fore nullam: verum Dei ope illorum artes & consilia
 ad nihilum reciderunt. nam catholica religio Christo
 iuuante contra hæreticorum perfidiam sese tutatur
 egregie: Ab hæresi autem aliquos sibi semper adiun-
 git. Hæreticus concionator cum contra supplicatio-
 nes, quæ ad sacra loca pie à catholicis instituuntur, ver-
 ba fecisset; Sacerdos noster, dum in æde maxima con-
 cionatur, populum ad retinendam supplicationū con-
 suetudinem adhortatus, in supplicatium reditu
 certo se cōcionaturū dixit in loco, factum-
 que est, vt magno cum hæreticorū
 dolore, septem amplius homi-
 num millia in supplicā-
 tium speciem cū
 vexillis can-
 tific-
 que reduce-
 ret.

PRO.

PROVINCIA

147

FRANCIAE.



Vnt in hac Prouincia domicilia septē, socij. ducenti circiter ac viginti In Professa domo Parisiensi duodeviginti. In collegio vero duo & sexaginta. In Mussipontano quattuor & quinquaginta. In Verdunēsi, cui probationis domus adiuncta, est duodequadraginta. In Bituricensi viginti duo. In Niuernensi quattuordecim. In Augensi duodecim. Ad Societatem venere viginti obiere quattuor.

Auctus est Auditorum numerus in Parisiēsi Gymnasio ē nobilitate prācipua: venit ita tum Caroli Regis ix. naturalis Filius, tum comitis cuiusdam liberi, qui quondam primos inter haereticos familiam ducebat. Præclare autem à Deo comparatū est, ut qui multos iam annos omni ope Societatem exturbare tentant, nuper dimissis ob pestilentiam scholis valde doluerint, cum Gymnasio nostro dissoluto, reliqua etiam Collegia suis auditoribus caruerunt: neq. prius instaurata sunt illa, quā hoc quasi signo dato intermissa studia reuocauit. quo tempore tanta auditorum frequentia subito fuit, ut nullum intermissionis vestigium appareret, itaque numerantur in praesentia auditores mille circiter ac ducenti.

Mussiponti dum in administrandis sacramentis opera ponitur, quidam ex capitis dolore cum amisset

K 2 aspe-

aspectum peccatorum confessione (quod unum suo malo putabat esse remedium) pristinam lucem reuocauit. Ex prima nobilitate vir potens una cum familia vniuersa sese item apud nostros per confessionem expiauit, spondiditq. nullos se hæreticos in sua dirione laturum, nisi ad fidem sanitatemq. redierint. Vnus qui ex hoc collegio missus est opera, sexaginta circiter patres familias hæresim eiurarunt. Vxor hæretica, quæ cum viro sextum iam & vigesimum vivebat annum, cum à Dæmone torqueretur, quod de relinquenda hæresi cogitaret, nostrorum suasu palam damnatis erroribus liberatur.

In Probationis domo, quam cum Verdanensi Collegio diximus esse coniunctam, ad omnem virtutis laudem nauiter incumbitur. Nec desuere, qui multis difficultatibus obstructum Societatis aditum magna animi constantia sibi patefecerint. In his vnus cum ad Societatem contenderet, domum à parente retractus, duosq. menses tanquam in custodiam inclusus, clam inscijs omnibus nullo comite, nullo viatico, mendici ritu victum queritans se dedit itineri; cuius incommodis octo dierum curriculo superatis, pallioliq. erepti à milite iactura facta, tandem ad ad hanc domum, vt in optatum portum peruenit.

E Bituricensi collegio vicinū ad oppidum, quod ex omni pene hæreticorum fece constat missi sunt multi, in eoq. complures in fide nutantes confirmati. Niuerni pestilentia grassante destinatus est vnus, qui agrotantium animos vitasq. curaret; is tanta diligentia ac charitate eo functus est munere, vt non solum Eccle-

sia

fiæ sacramenta contaminatis pestilentia hominibus ministravit, aut eos concionibus privatisq. colloquijs confirmavit; sed multa etiam instituerit salutaria, quibus & diuinum numen placaret, & in eorum animis studium pietatis accenderet. multas furandi expilandiq. causas ademit, discordias sedauit, ac ne quid agrorum curationi deesset, omni ope prouidit. Quæ quidem dum gereret diuinam erga se benignitatem nō obscuris sensit indicijs; nam quamuis in eo munere multos iam menses quotidianis periculis vitam obijceret, numquam tamen eum attigit pestilentia. Repertiq. sunt, qui eius admoniti, signo crucis quaqua pestis tetigisset, expresso, leuationem morbi subito senserint.

Augi magna vis confitentium est. Mulier quæ ex mortuæ filie dolore in morbum ac phrenesim inciderat, à nostro Sacerdote primum obiurgata; deinde confessione expiata, nec non cœlesti cibo refecta ad sanitatem corporis mentisq. reducta est. iisdem curationibus sanata mulier, quam cum malo demoni iratus parens deuouisset, ab eo grauissime vexabatur.

Diepa maritimum oppidum Augo distat passuum millia sex. Hic catholicorū pueri vi à Sacerdote nostro docti sunt, Catechismum publice cantant, quibus & paruuli hæreticorum filij vel inuitis parentibus se interdum aggregant. quo in oppido illud etiam memoria dignum accidit, Infans adhuc mammas appetens clara voce clamitasse dicitur, Missam, Missam eamq. re admirata mater hæretica, puerum ad catholicorum templum detulisse, concioniq. quæ tū forte habebatur interfuisse, mox reiecta hæresi fidem Catholicam su-

scepisse. Restitutum est Augi sodalitium vetus eorum, qui, quos pestilentia confecisset, efferrent. ex eoque numero peculiari quadam Dei providentia (id ceteris admirantibus) infectus est nemo. Discipulorum numerus, quāquam eadem morbi lue diminutus erat; mox tamen restitutus, auctus est ad trecentos, adiecta que quarta quaedam in Gymnasio schola. Exceptus est Dux Guisius, is qui Collegium in hac vrbe constituit, tum versibus, tum dialogo: quæ res humanissimi Principis animum satis sua sponte propensum mirifice erga nos inflammavit: Miratus autem nostram in ædificando sedulitatem, quicquid ad eam rem necessarium suis liberaliter impertivit. Aedificij vero prospe-

ctu tum ipse, tum Borbonius adeo sunt dele-

cti, ut hic paucis post diebus Rhoma-

tomagum ad iacienda funda-

menta contenderit.



PRO.

PROVINCIA

AQUITANIAE.



*H*abet in Aquitania Societas Collegia quattuor, socios centum & sex. Burdegala quidem quattuor & triginta. Rhutene septemdecim. Octo Mauriaci. Tolosæ reliqui. Quinque migrunt è vita. Recepi sex & viginti.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

CEpit & hic Societas è suis laboribus satis vberes fructus. Recepit hoc anno tredecim, quorum in plerisq. constantia satis indicat, quantum virium bonitas diuina suppeditet ijs, quos ipsa vocarit. Quidam parentibus natus hæreticis cum esset admissus, pater rigente hyeme Tolosam venit, & ad oppidum proximum, quo filius contionatoris comes missus erat, excurrit: quem vi è concione redeuntem offendit, multis eum modis a proposito reuocare conatur; matrem narrat contracto eius causa morbo iacere in lecto moribundam, hortatur ne se tanto parricidio inquinet, se matrem, quam sua præsentia releuare possit, sui desiderio confici pariat. hæc & id genus alia ad molliendum adolescentis pectus versutus pater excogitabat. Sed cum ita nihil proficeret, à lenocinijs conuersus ad minas, quem deterreri potuisse putat, multo magis in suscepto consilio confirmat. Quamobrem Tolosam re-

R 4 gressus

gressus supplicem libellum dat senatui, ubi & nostros
 & nutritium adolescentis accusat, quod ab hoc filius
 catholica religione institutus, ab illis etiam esset ere-
 ptus. Senatori mandata res est, qui adolescentis explo-
 rata constantia, cognitaq. Patris impietate, indignum
 tali filio talem parentem iudicauit. Itaq. nunc in So-
 cietate dat operam, ut tanto digniorē cœlesti patrē se
 reddat, quanto is est dignior, cui vniuersa deseruiant.
 Nec minus se præbuit virum alius quidam adolescēs
 qui cum de nostrorum consilio significasset parentibus
 nihil sibi ad Societatis aditum præter ipsorum volun-
 tatem desiderari; parentes cum continuo in Collegiū
 quoddam, cui externi præsumt abreptum, eius loci mo-
 deratori tradunt, ut de sententia deducat. Adolescēs
 diu multumq. quæ euaderet, commentatus; tandē post
 dies aliquot euolauit. quo eius factō delectati paren-
 tes tanto eum Societati dedere libentius. Alius cum
 potestatem à suis vitæ in Societate degendæ extorque-
 re non posset, consilium cepit discedendi Burdegalam,
 sed retractum ex itinere milites reducunt in urbem
 & in Collegium Squillanum intrudunt. Mater quæ
 sæpe filium ob hanc causam execrari solita erat, mal-
 leq. se aiebat non genuisse, quam Iesuitam aspicere, dñe
 e villa reuertitur, equo in terram excussa, crura con-
 fregit. quo casu non ita multo post exanimata, in om-
 nium sermone reliquit, quam merito plecteretur à
 Deo, quæ à religione filium conaretur auertere. Tem-
 plum pœnitentibus satis frequens. Duodecies mille
 & sexcentæ confessiones dicuntur exceptæ, vniuersæ
 vitæ septem & nonaginta. Hæretici etiam ad sanam
 Chri-

Christi doctrinam traducti, in usq. vnus in eade nostra
 haeresim abiurauit. idemq. fecere sexdecim latrones
 insignes, & duces haeticorum coram circumfusa
 multitudine cum capite plecterentur. & quidem ea
 pietatis dolorisq. significatione, vt non paruam sibi
 ex eo beneuolentiam & exultationem nostri colle-
 gerint. Miraculi instar fuit, vt qui innumeros pene
 Monachos & Sacerdotes necassent, Sacerdotem no-
 strum cui confitebantur, tam subito tanto amore com-
 plecterentur. Inter eos quidam, cuius erat prater ca-
 teros nobilitata crudelitas, non modo viatoribus sed
 etiam vrhibus, vt qui iam castra inuaserat, formidini
 erat. Huic quanquam pro scelerum magnitudine mi-
 nutatim concisa sunt membra; tanta tamen aequitate
 animi atq. constantia eos pertulit. cruciatus, vt nul-
 lum prorsus doloris signum proderet indecore.

B V R D E G A L E N S E.

Burdegala, vt a domesticis ordiamur, vndecim in
 Societatem cooptati sunt. Obijt magna cum lau-
 de Carolus Erronius, qui e Burdegalenfibus primus
 ad nostrum numerum se adiunxit, cuius cum vita om-
 nis in Societate laudabiliter acta, tum vero extrema
 vitae clausula ad exemplum maxime profuit: qui ne-
 tum quidem cum lento quodam morbo tabesceret, & la-
 boribus conquieuit, nec prius ad cubile cōcessit, quam
 vires cum animaq. deficeret. Cū vero proptius acces-
 sisset ad mortem, integris semper sensibus de diuinis
 differens rebus inter pia colloquia placide obdormi-
 uit.

uit. Celebre fuit hoc anno Gymnasium auditoribus mille ducentis, quorum sæpe non minor est ad litteras quam ad virtutem pietatemq. progressio. Mulier egestatis impatiens suum necabat infantem, cum ab uno de discipulis nostris eoq. pene puero minis & increpationibus ne id faceret, deterrita est. Alius ex eodem numero adolescens venientem ad se intempesta nocte mulierem, ne pudicitiam eriperet, inclamato IESU nomine, illico eam ut immane monstrum abegit. Nec vero minus frequens est templum. Confessionum autem non vulgaris utilitas fuit. Cuius diu noctuq. vel inter cœnandum atq. in ipso vicinorum conspectu agitabatur à Demone, & quanquam intra domesticos parietes oclusis ianuis se contineret, proiectis intro lapidibus terrebatur, nemine comparente. rem ille eum detulisset ad nostros, expiatis una cum familia peccatis, caelestiq. panem suscepto, omni superiorum dierum molestia liberatus est. Quadrima cuidam rustico filia erat, quam vnicam vnice diligebat, ea cum in morbum incidisset macieq. in dies conficeretur; parens omnibus ante remedijs frustra tentatis Ariolum consulit. Is ad certam diem reuerſi iubet: parei ille, & ut adsit ad conditum diem iter ingressus; ecce tibi intersylvam & patentes campos tanto horrore perfunditur, ut sui met miraretur: Sed salutaris crucis signo fit repente. tranquillior. cum longius progredèretur ecce nouus horror antecedente maior, ebulliensq. ciere cum vellet vocem amisit. ergo institutum iter deserens, domum redit: in reditu dum pontem transiit ea denuo consecuta est animi corporisq. turbatio, ut nec

vocem ullam edere, nec signum Crucis sibi posset imprimere, humoq. excitatus, suspensus sibi videbatur in aere. cum ad sese redisset domumq. reuertisset, omnia, quæqua se verteret, formidabat; ac subinde à sinistro latere, vnde ei spectra quædam obijciebantur, retorquebat aspectum; nec ante terroribus factus est finis, quam suum apud nos animum confessione purgaret. Eadem ratione mulier è terroribus vmbra cuiusdam, quæ priorem se dicebat esse maritum, quæque eam deicere volebat è lecto liberata est. Ne noxiæ quidem morteq. mulctandis nostrorum opera defuit. In his scribæ quattuor ob corruptas tabulas morti ad dicti vnum è nostris euocarunt: quidam autem ex ijs caluinianam tænam cum poposcisset, iussus est à patre prius prandere, quam tænam sumere; erat enim instructum paratumque prandium. Prandiij finem cohortatio Patris excepit, quæ ad expianda per confessionem facinora tres induxit. quartus, vi æquiorè animo socios post confessionem vidit, tum etiam ad ferendam mortem alacriores, ipse quoque, & sociorum & Patris hortatu, confessionem suam instituit, eamdemq. quoniam quædã illi exciderant, iterauit. Venio ad ea, quæ palam cum hæreticis gesta sunt, & vè pauca de multis commemorentur; in concionibus omnes hæreticorum latent insidiæ, hoc potissimum vtuntur præsidio ad capiendos simplices. cum in pago proximo infra urbem concionatorem suum haberent, nequaquam eo vno contenti, alterum supra urbem in alio pago extorserunt à Rege, vi nimirum propter accessum & recessum maris octauo quoque die ad alterum

rum pagum mane transire, & a prandio redire. commode possent. Missus est igitur eo frequens Sacerdos magno scilicet rusticorum rogatu, ut quoniam Catholici in eo pago sunt omnes, ad conservandam religionis integritatem id saltem haberent præsidij. Et est sane mirandum plebs illa agrestis ac plane rudis, quanto odio infectetur hæreticos. Iesuita ut ferebatur esse venturus, tanta illuc e diversis locis hominum multitudo confluit ut eam vix templum ac cæmeterium caperet. Ex eo tempore de re catholica visum est quoties eo concessissent hæretici, toties unus mitteretur e nostris. Disrumpuntur quod ne unum quidem ad suas hæreses pertrahant, eiusque rei causam in nos conferunt, queriturque saepe minister pro concione de suorum paucitate fidelium; sic enim sese appellat, nec dubitant nos palam orationis libertate perstringere. Burdegala domum emerat Hæreticus quidam, quam extrinsecus elegans Dei matris nobilitabat effigies. Quid non tentavit ut eam amoveret? modo monachis quibus cum convenerat dicebat esse donandam, modo certo templo dicendam, denique parietem uaser homo deturbat, ut novum construat; non quidem parietis ducendi sed signi reuellendi consilio: Catholici apud quos unus e Societate concionabatur, rem deferunt ad senatum; actaque sedulo causa, publico iudicio effigies illa multo quam antea restituitur elegantior. Ex hæresiqui emerferunt dum pristinum statum cum præsentibus conferunt, prædicant se vel ipsa tranquillitate animi quæ e sacramentorum usurpatione consequitur, tanto magis in religione firmari. Vnius præcipue fuit ab hæresi

rest discessus illustris, qui antequam sanus esse cœpisset, quoniam doctrina & eruditione pollebat, omnem Calvinianorum insaniam facile superabat. is & philosophum se profitebatur & Theologū; fuerat in germania, fuerat Gebennæ in hæreticorū cœno atq. colluuię; nec satis habuit animū suū prauis opinionibus infecisse, nisi hac profectus alios quoq. multos inficeret. fuit ille quidem Calvinianus, sed multis capitibus egregius discipulus à magistro suo Caluino dissentiebat. quod ubi senserunt hæretici, nefandorum scelerum reum faciunt; comprehenditur, in carceremq. coniicitur: sed suam ipse causam in senatu sic egit, ut se eximeret à calumnia. Nostros autem sibi in carcere ante negatos accersit, ijsq. quattuor de præcipua religione quæstiones ad expediendum proponit. disputat ipse principio aliquantulum, sed patris se manentis rationes ut audiuit, vix fletu temperans ad detestandam hæresim se se parat, nostrorum apud Deum suffragationes postulat. ac ne multa, diuinitus factum est, ut iam suorū peccatorum memor, & anteaactæ vitæ dolore saucius, reiectis hæreticorum machinis, qui clam palamq. hominem impedire conabantur coram Archiepiscopo ante aram maximam maximi templi eleganti oratione hæresim eiurarit, fidemq. ex præscripta a Tridentino concilio formula solenni ritu professus sit.

RHVTENENSE, ET MAVRIACENSE.

Rhtenensis Collegij scholæ septingentis circiter auditoribus constant, & cum multi de Societa-

te iam cogitant, tum duo tantum in præsentia recepti, ceteri in aliud tempus reiecti sunt. Milliaceses pueri (est autem Milliacum hæreticorum vrbs) hæreticis or ti parentibus discendi causa quam primum ad nos se conferunt. A parētum religione semel auulsi, non modo vt sint Catholici enitūtur, sed etiam vt Christi confilia in cœnobijs sequantur vehementer optant vocati in suorum ministrorum concilium parentes, publiceque correpti, quod suos ad nos liberos mittant, audacter libereque professi sunt, nolle se committere vt liberam filiorum voluntatem in eis rebus, quæ ad religionem pertinent cogant, si eos Catholicorum disciplina delectet, eam sane sequantur, liberum esse cuique religionē quam optimam putet, amplecti. Quodam autem in opido cum quidam noster conciones haberet, confluxerunt illico Milliaceses ciues, factumque est vt in ipsa Milliacesi vrbe, libere Missæ sacrificium offerretur; cum quidem diuino quodā numine afflati pueri, hæreticis (vt dixi) nati parentibus cateruatim ventitarent ad Missam, tanta cum pietate ac studio, vt è parentū domibus sese inuicem euocarent. Et quamuis interdū ob eam causam ministrorum iussu plectantur; constanti tamen animo negant se ab audiendis sacris abesse posse, neque ullis terroribus minisq. cedunt.

Mauriaci non modo domi habitæ sunt, sed etiam in hæreticorū finitimis oppidis cōciones, ex quibus is consequutus est fructus, vt hæresim multi reiecerint. Sed etæ sunt etiā iræ discordiæque per sepe. quārū vna tāto cū odio duos inter nobiles extitit, vt nulla alia ratione nisi duello sedari posse videretur. iamque ex vtriusque parte fami-

familiarium facta manu veniebat ad arma, cum pater è nostris alterum inimicum alloquutus docuit quam nefarium esset id genus pugnae, quamq. à Christianis institutis abhorrens. ea cohortatione rem, Deo iuvante, cōposuit. Gymnasii auditores tribus distincti classibus fuere quingenti. Cum autē studia litterarum anniuersaria consuetudine reuocarentur, proposito in finitimis vrbibus librorum indice, qui explanandi essent, hæreticus cōcionator, vel rei veritate vel suorum auditorum in nos beneuolentia adductus, instituti nostri rationem frequenti populo commēdauit, hortatusq. est parentes, ut suos quisque liberos in disciplinam nobis tradere non dubitarent. Ex hac prouincia Aduentus Quadragesimæq. temporibus in agrū Santonicum missi de nostris, cum multa fecerūt, quæ cum superioribus annis fere consentiunt, tum prauam eorū consuetudinem sustulerunt, qui generali peccatorum confessione contenti, qualem in sacrificio missæ præsumur, de sacramentali singulorum confessione non laborabant. Quædam autem honesta mulier passuū milia viginti hac vna de causa ad nos contendit, quæ animo quidem Catholica, multa palam indigne fecerat, ut coniugi ceterisque hæreticis conuictoribus satisfacere: annosque iam octo sacramentorum. fru-

Et caruerat.



PRO-

PROVINCIA

LVGDVNENSIS.



Epitem hæc prouincia sedibus contine-
tur, socijs centum amplius ac sexa-
ginta. Lugdunensis tres numerat &
viginti. Turnonensis quinque & tri-
ginta. Anemonensis duodequadra-
draginta. Billomæa quattuor & vi-
ginti. Camberiacensis trdecim. Diuionensis vnde uigin-
ti. Decem minus Dolana. Vita functi sunt duo, ad Socie-
tatem se aggregauere viginti.

COLLEGIVM LVGDVNENSE.

Illuſtris fuit erga Lugdunensis Collegij ſocios di-
uinæ prouidentia cura: qui cum in apertiſ peſtilen-
tiæ periculis verſarentur quippe quæ continētes iam
ædes inuaſerat, ſemper tamen fuerūt incolumes. Nec
ſine cauſa; voluit enim Dominus opis aliquid afferri
ijs, qui non minus animo quam corpore laborabant. nā
cum tertium iam annum quos peſtis teneret omni ſa-
lutari præſidio carerent, noſtri ciuium rogatu hoc one-
ris ſuſceperunt, vt apud eos & cohortationes haberēt,
& bis terue in hebdomada rē diuinam facerent. pluri-
miq. noſtrorum monitiſ pro ſua incolumitate vota fa-
cientes ſpoponderunt B. Mariæ dicata templa ſe lu-
ſtratuſ, quod & frequentiffimi poſtea cum Sacerdo-
te noſtro fecerunt. Per idem tempus cum peſtis vitan-
da

de causa nonnulli è nostris vrbe cessissent, locosq. propinquos obüssent, rudes populos ea, quæ ad animi salutem pertinent docuerūt. Pagus quidam hæreticus est, quo ex alijs pagis ad audiendum Ministrum plurimè confluxebant: nostri quanquam garriente & oblectante ministro suis concionibus perfecerunt, vt multi eo relicto sese transferrent ad nostrum, præsertim quod inaudierant, eum & congressum vitare nostrorum, & de religione certamen. Itaq. Deo bene iuuante hæresim eiurauere complures. Scholæ multis iam mensibus intermissæ, octobre ineunte, reuocata sunt. Ex ijs prodeunt adolescētes non minus pietate quam doctrina præstantes. Vnus parentibus natus hæreticis, non raro male acceptus à patre, quod & Geneuam proficisci nollit, & Catholicorum more viueret, non modo constanter in suscepta religione permansit; verum etiā postea, mortuo parente cum ipse quoque grauitæ egrotaret, multis precibus à matre contendit, vt quando iam supremus dies adesset, aduocaretur de Societate Sacerdos: negauitq. se quicquā è præscriptis phar-
 macis hausturum, nisi prius animum confessione purgasset. Ergo Sacerdotem quem quærebat accitum, expiatisq. rite peccatis morientem ne se defereret obserabat: verebatur enim æger, ne si pater abiret, simulato religiosi viri ornatu, id quod in parentis obitu factū est, minister induceretur hæreticus. Quare tamdiu apud eum Sacerdos ille fuit, quamdiu animam Deo redderet. Frater autē natus maior peccata Patri confessus, cum ad id tempus fuisset hæreticus, factus est repente Catholicus.

T U R N O N E N S E.

E Turnonensi Collegio ad varias de more regiones itum est. In oppido, ubi vigesimum iam annum dominabatur hæretici, multæ sunt confessiones exceptæ, eorum præsertim, qui numquam erant ante confessi. Multi ad Ecclesiam Catholicam reuerterunt, effectūque, ut quod templum ab hæreticis esset euersum, interposita Domini Turnonij auctoritate, eorundem etiam instauraretur expensis. Supplicationes toto Delphinatu cum insigni celebritate decreta, ut interdum octo hominum millia, sublato conditionis ætatisq. discrimine, nudis pedibus, frequentibus imbribus ad longinqua loca prodierint. Abest Turnone vrbs quedam, quam Romonum vocant, passuum millia nouem. in ea exitit repente tanta vis erucarum, ut etiam priuatarum ædium parietes, mensas, lectos, pauimenta contererent. Ciues rei nouitate perculsi, petere ab eo opem qui quondam simili pœna affecisset Aegiptum; decretisq. nostrorum hortatu supplicationibus, omnis illa erucarum vis depulsa est: quin ipsi quoque ciues solito meliores effecti, concionatorem summis precibus postularunt. libros hæreticos protulerunt, templum diu iam neglectum, ac prope dirutum restituerunt:

Aliæ porro Prouinciæ Decreto Regis lustratæ sunt. in his Vinariensis Diœcesis. cuius nobilitas tam virorū quam seminarum Ecclesiæ Sacerdotia vi occupat. ex qua re multæ iam cædes extiterant, digladiantibus inter se nobilibus, qui primi in Ecclesiæ redditus inuolarent.

vent. Ad Regem delata res est, ut provincia statu per
 specto, ei quoad fieri potest occurrat. Oppidum est in
 Delphinatu quadraginta amplius millia passuum Tur
 none distans, quod bellis civilibus erat veluti quoddā
 hæreticorum asylum; in eoq. rerum positur opulen
 tus quidam hæreticus. Catholici, qui cū hæreticis pro
 miscue versantur, certum hominem, qui concionatorē
 postularēt, ad Rectorem collegi legarunt. Is cum pro
 pter penuriam hominum negaretur, nuncius aduolu
 tus ad genua, Rectorem cum lacrimis obsecrauit, ne
 Christi oues omni præsidio spoliatas inter lupos versa
 ri pateretur. eius lacrimis precibusq. dati sunt duo,
 qui duodecim ibi dies tanto hominum concursu concio
 nati sunt, quantum diu ante nemo meminerat: & quod
 magis mirandum est, ipsis quoque profestis diebus cum
 suo quisque munere occupatur. cum vero opifices, ne
 matutinam concionem amitterēt, tardius mane reuer
 tentur ad opus, vehementerq. qui eos mercede condu
 xerant, quererentur, respondebant malle se pecunia,
 quam concione carere.

Fons est ad quintum lapidem recens inuentus, præ
 ruptis montibus ita conclusus, ut nisi quis deorsum se
 ex alto demittat, eo penetrare non possit. Quoniam ve
 ro aqua illa tanquam optimum medicamentum habe
 tur, magna illuc ex omni hominum genere turba con
 fluit. Venerat & minister hæreticus, ut apud suos con
 cionaretur, & Calvinianam cœnā obtruderet, quod
 ubi nostri senserunt; eo ipsi quoque, ut illam pestem a
 uerterent, contenderūt; hominemq. cum conuenissent,
 theologiæ thesibus, quæ in Collegio propugnandæ es

sens,oblatis,ad disputationes inuitāt.ille certamen ab-
nuit,quod latine nesciret. tū maximo suorū pudore re-
pēte dilapsus,nusquā amplius comparuit:ita peste illa
sublata facilior patefactus est aditus ad catholicos
institucndos.Principio Venerande crucis insignia non
procul à fonte cum lacrimis canticisq. defixa sunt. ad
eamque sepe diuina res facta, sepe scelera expiata
multorum.Bibliopola ibi erat hæreticus, qui libros i-
sem vendebat hæreticos:nostri, vt ei incommodo me-
derentur, alium Catholicum, qui Catholicos è regio-
ne proponeret,enocarunt. Visum est Catholicis quasi
quoddam de cælo robur allatum; hæretici vero perin-
de animo consternati,ac si graui aliqua tēpestate per-
culsi essent. Superiore anno propositis tum philoso-
phie tum theologiae thesibus,Nemansenses ministri li-
bello in eas edito nescio quid calumniati sunt. nostri
hoc anno iisdem repositis thesibus,epistolaq. qua facti
ratio continebatur,adiecta,hæreticos illos ad disputa-
tionem inuitarunt. Vbi disputationum dies affuerunt,
quæ diebus quinq. habitæ sunt,sella semper ijs in are-
na seruata est,sed semper inanis. cumq. de superiore
loco theologus ministros illos, antequam quemquā a-
lium ad disputandum admitterent,inuitasset,nemo vn-
quam comparuit. Affuit tantum Doctor quidam hæ-
reticus,qui vt certamē iniret, peramice rogatus,nun-
quam tamen adduci potuit.Ita mirum silentium inter
hæreticos consecutum.quibus cum etsi cominus agi nō
potuit, eminus certe agetur. excuditur enim liber in
eos, vt ei,quo theses nostras exagitarunt, respondeat-
ur.cui si vicissim respondere velint, nā illi prius theo-
logiam

A V E N I O N E N S E.

AVenionensi Collegio Probationis domus adiun-
cta est. ea complures hoc anno adolescentes ad-
misit, qui egregie cum parentibus decertarunt. Vnus
matrem hæreticam suspirijs & lachrimis prope con-
fectam, quæq. ad eius pedes, ne se desereret, supplex
abiecerat, fortiter repulit. Alij è privatis parentum
custodijs elapsi, magno sibi paupertatem Societatis e-
merunt; præter eos qui etiam num custodia tenentur
inclusi: quorum cum perspectus erit euentus, tum de-
mum de illorum pugna & victoria dicetur. Extra Vr-
bem cum alij alio missi, tum ad Nemansenses præci-
puo cum fructu. Est Nemansum Galliae ciuitas Nar-
bonensis, propugnaculum hæreticorum. Hic diu nostri
non sine aperto vitæ discrimine commorati septingen-
tos amplius ad Ecclesiam Catholicam reuocarunt. Et
consistentes cum de ciuitate per multos, tum è vicinis
oppidis audierunt. in ijs senem octogenarium, cuius cū
& domestici, & oppidani omnes essent hæretici; num-
quam tamen aut prauis eorum opinionibus assentiri,
aut conciones audire, aut eorum inire canam voluit;
ac ne ijsdem quidem precationibus interesse. Is igitur
triginta amplius millia passuum ad nos profectus, tan-
ta animi pietate, mæroreque confessus est; vt ne ab ho-
mine quidem vrbanò & catholicis moribus expolito,
ne dum à rustico atque impolito expectare tam mul-
ta potuisses. Discipulus quidam tredecim circiter

natus annos ab hæretica matre Turnonem ad Collegium missus, ad auitam religionem se transiit. quo cognito hæreticorum ministri, dum anathematis metu territant matrem, fecerunt, ut ea Nemansum puerum reuocaret. quo cum venisset, & Patrem nostrum offendisset, usque adeo confirmatus est in sententia, ut ministrum totius Galliae Narbonensis facile principem sibi insidiantem, minitantemque reiecerit. cumque res progrediente tempore, si à nostris puer abesset, non carere periculo videretur, fugæ ille consilium cepit, Auenionemque venit, ubi victum potius sibi quæreret mendicando, quam ut susceptam semel religionem desereret. Sed mater miseratione commota non est passa quicquam à filio desiderari.

B I L L O M A E V M.

Frequens est in hoc Collegio Gymnasium, & quamquam grauis hoc biennio pestilentia ciuitatem occupauerat, mille tamen supra quingentos discipulos numerauit. Confessiones sunt auditæ complures, sed vninex vitæ ab vno & eodem Sacerdote trecetæ, ab alio ducetæ, aliæque item ab alijs, quæ nullo certo numero finiuntur. Mulier quædam apud nos Sacramentorum usu ita profecit, ut acceptam in re domestica cladem non solum ipsa moderate ferret, sed ad eandem animi æquitatem Generum hortaretur. Plenum horreum ignis inuaserat, nec tamen tristior effecta, aut tritici cepit angi iactura, aut diuinis desperare præsidjs; sed æquo animo ad incendijs locum profecta, fufis

ad

ad Deum precibus, quasi quibusdam aquis ignem extinxit. Lites præterea multæ diremptæ in his una quæ inter principes viros extiterat, quæ res eo gratior & admirabilior est visa, quo sæpius ante tentata nunquā successerat. Foris non minore fortassis utilitate, quam domi versati sunt nostri. prauæ consuetudines de tēplis sublatae sunt. tabernæ, & Cauponæ, quæ festis diebus à multitudine celebrabantur, exinanitæ, proposita graui multa, si quis in posterum ad eas diuenteret. Ad Ecclesiæ fidem reducti complures: à superstitionibus magicisq. artibus, quæ in hisce Auerniæ montibus plurimum vigent, auocati non pauci. rustici, quorum agri ante annos aliquot grandine tacti erant, cum magum qui eam calamitatem auertere se posse iactabat, accipere vellent; nostri fecere, vt ab ea cogitatione desisterēt denique hæc & alia de genere eodem domi forisque sunt gesta. Camberiaci multum incrementi diuina res cepit. nam cum antea vix pauci aliqui sæpius, quā quotannis semel. confiterentur, nunc primo cuiusque mensis dominico die tam multi ad eluendas animi labe, tum sumendum Christi corpus accedunt, vix vt Sacerdotes quinque satisfacere æque omnibus possint. Quidam Gebennensis hæreticus auditus est, qui morbo pressus, cum ne tum quidem, vt eiuraret hæresim, adduci posset, nostris adhibitis ita diuinitus est per motus, vt Ecclesiæ Rom. imperio se sponte subiecerit: nec ita multo post, sacramentis omnibus expiatus vita migrarit. Quidam toto capite intumescens aspectum penitus amiserat, vitam etiam propemodū amissurus, nisi peccatorum confessione, & valetudinem

recuperasset & lucem. Disidia etiam sublata duorum fratrum è prima nobilitate. quorum alter cum duodecimum iam annum, nullos liberos ex uxore susceperet, quoniam nostris auctoribus in gratiam cum fratre redijt: filium mox suscepit, eumque à Deo datum tanquam reconciliatæ pacis pignus agnouit.

Dolæ, quæ Vrbis est in comitatu Burgundiæ, hoc anno primum Societatis Collegium institutum est. à tribus magistris initium docendi factum est. Nostra autem instituendæ iuventutis ratio valde probatur, acciditque ut cum publico in hospitio quidam verbis vteretur obscænis, à puero Gymnasii admoneretur, ea christianum hominem non decere. cumq. ille puerum, unde ea didicisset interrogasset, respondissetque puer à Iesuitis, tum & admonitionem æquo animo tulit, & suos ad nos liberos, unde bene viuendi præcepta peterent, missurum se dixit.

MISSIO EBREDVNENSIS, & Sedenensis.

EBreduni, quæ superioris Delphinatus metropolis est duo de nostris sane quàm utiliter commorati sunt. nam & schola, quo quadringenti circiter auditores ventitant, aperta est, & confessiones excepta multorum, præsertim cuiusdam inter hæreticos ducis, qui Nigrorum indutus ornatu (sic enim genus quoddam sodalium appellant) sacratissimum Christi corpus non sine magna omnium admiratione suscepit: & quod maius est suos omnes ad eandem Ecclesiæ religionem.

gionem adiunxit. Idem à femina factum genere non obscuro; quæ hæreticis nata parentibus, & in Biblijs vulgari idiomate Gebennæ editis diu multumq. versata, tandem concionibus permota nostris ad Ecclesiam Catholicam se decrevit adiungere. cumq. iam inde à prima ætate susceptas animi labe elueret, tanta viglacrimarum oborta est, vt præ doloris magnitudine institutam non semel confessionem abrumperet. Nunc non ipsa modo magna cum laude in instituto permanet, sed de reducendis ad ouile Christi domesticis vehementer agit. Itum est & Sedenā, quæ in Allobrogum finibus sita est, tuiissimum hæreticorum hac tempestate perfugium. Eo igitur nostri profecti Gubernatorem vrbs quāuis hæreticum impulerunt, vt Missæ sacrificium nonum iam annum interinissum reuocaretur. ea re impetrata, quattuor circiter mēsum spatio, tantū illi quotidianis concionibus profecerunt, vt homines bis mille ac sexcentos à peccatis absoluerint. ac principio quidē id modo factitabatur à pueris: sed puerorū tantū valuit exemplum, vt viri deinceps femineque primariæ eorum sequi vestigia nō dubitarint. Sed pœnitentium is numerus fuit, vt ratio facile non putetur. Calvinistæ tredecim ad sanam sunt reuocati doctrinam: eorum vero, qui hæreticorum accepta cena in fide Catholica fluctuabant, confirmati quingenti. Non numquam autem & cum ministris vtiliter dimicatum est non sine magno hæreticorum dedecore ac probro, qui vel è pugna discedebant inferiores, vel pugnam ipsam disputationemq. defugiebant. Et quoniam inter hæreticos agebatur, distribuenda fuisse Catholi-

tholicis, quæ Catholicorum sunt propria. Itaque cerea cœlestis agni simulacra tributa tanto in honore & Catholicis habebantur, ut eorum beneficio multa diuinitus exorarent. Religiosa mulier ex his ceris particulam duntaxat quamdam in ora vestis cuiusdam deſcendentis feminae conſuit. ea fuit tum ſacræ illius cereæ viſ, tum incenſæ mulieris fidei, ut continuo facta ſit ſana. Alia cum viros haberent immites & feros, eoſdemq. hæreticos, clam in eorum thoracibus caligiſue hac eadem cera conſuta, leniſſimos ſibi & mitiſſimos reddiderunt. quo factum eſt ut in pietatis officijs nullo iam ſuis coniugibus impedimento ſint viri. Ancilla item dæmonem, cui ſe deuouerat, aduenientem, ſe ſequē horrendis vociferationibus territantem ſacris agnorum cerſis, quas collo geſtabat, abegit. Mulier alia ſic agitabatur à dæmone, ut varijs corporis partibus intumeſceret; ſed noſtris ſuadētibus aqua luſtrali, Euchariftiaque adhibitis magno cum Catholicorum, tum hæreticorum ſtupore liberata eſt. ea poſtea cum rogaretur, cur Patris digitum ſibi in os iniectum non momordiſſet, Quia, inquit, violari Sacerdos nullo modo poteſt. Gratiarum reconciliationes factæ non nullæ, præſertim inter matrem & filios ex honeſta nobilique familia; qui cum mutuis odijs ita flagrarent ut ne Gubernatoris quidem auctoritate mitigari poſſent, expiatis confeſſione animis, Chriſtiſque corpore apud nos ſumpto, tantum illis Chriſtus attulit virium ut propinquorum omnium celebrato conuiuio communis gratulationis indicio, mutuis ſe ſe complecterentur amplexibus: cumque Eccleſiaſticum Sacerdotium multos

multis iam annos nefarie possiderent, continuo id
 eius loci Sacerdoti reliquerint. Alia Mater cuius filia
 hæretico nupserat, cum ab utroque grauiter dis-
 sideret; nostri conciliatis animis impetra-
 runt, ut filia, quæ hæresim iam hau-
 serat, vna cū parente confessa
 communicarit: Gener au-
 tem magnam resi-
 piscendi spem
 dederit.



PROVINCIA TOLETANA.



*Alia peragrata Hispaniarum Pro-
vincias ingredimur. in quibus, ut in
multis Italiae locis fecimus, aliisque
nonnullis, praecipua huius anni acta,
summa breuitate complectar. non
enim haec Praevincia eas habent re-
rum gerendarum occasiones, quibus abundans alia
quaedam, ubi tam haereticorum crebra conuersio, tum
prodigiorum magnitudo saepe contingit. Nobis autem,
ut initio significauimus, propositum est, quae eminent,
ea duntaxat afferre: ordinaria vero & quotidiano iam
usu contrita relinquere; ut admirationi nemini esse
debeat inaequalitas narrationis, quam ipsa locorum
fecunditas moderatur. ipsa enim soli bonitas, quae non
ita magna cultura indiget, nec tam latum campum ad
res gerendas aperit, ea ieiuniorum efficit narrationem.
Quod si frequens mysteriorum usurpationis, si concionum
utilitas, si hominum corona atque concursus, si omnes
gratiarum reconciliationes, omnis morum mutatio,
omnis animorum conuersio, omnia denique officiorum
studia in singulis sunt notanda Collegijs, nemo non vi-
det, quantam satietatem allatura sit tam molesta &
tam crebro earundem rerum inculcata narratio. nul-
lum est enim fere Collegium ubi non haec gerantur. ita
que consultius fore visum est, & vero laudabilius uni-
cuique Collegio, si de ipso quotidiana ut dixi ac trita
mis-*

mittantur, quam si hac ipsa propter rerum inopiam studiosius undique conquirantur. Versantur igitur in Toletana provincia, ut ab hac ordiamur, socij fere quingenti ac sexaginta. Sedes quindecim. In Toletana domo sexaginta. totidem in Madritano Collegio, atq. in Probationis Domo Villaregenſi. In Complutenſi centum ac decem. In Toletano vnde viginti. In Murciano quadraginta. In Occaniensi & Talabricensi in singulis viceni. In Placentino duodeviginti. Totidem in Huetensi. In Belmontensi quinque & viginti. In Conebenſi vnde viginti. In Sicuritano sex & viginti. In Caranacensi vnde viginti. In Naualcarnetano septemdecim. Auctus Sociorum numerus plus minus septemdecim. Septem vero obitu imminutus.

Ineunte anno Kal. Ian. qui dies Societati nostræ festus est, habuit in Toletana domo concionē Iacensis Episcopus celeberrimo hominum conuentu, præsentibus Toletanæ synodi Episcopis, Principibusq. permultis. Miſſæ Sacrificium Conchenſis fecit Episcopus. Eodem ferme apparatu celebritateq. festus dies actus est B. Ilephonso Urbis Patrono, qui in his ipsis noſtrorum ædibus natus dicitur. Sacrificauit Cordubensis Episcopus. concionem Siguntinus habuit. quanquā reliquis anni temporibus maxime celebratur hoc templum, celebritatique respondet fructus vberrimus. Toleti hoc anno primum à Toletano Cardinali Societatis Collegium constitutū est ciuitati per vtile. Apersum est Gymnasium v. Kal. Nouemb. habita à nostris oratione coram nobilitate præcipua. auditoresq. iam septingenti scholis quinque distincti numerantur. Access-

cessit & B. Virg. sodalitiū, quod ut se dant initia frūgē pollicetur vberriamā. In Madritano Collegio diē obiit Io. Harleminus Flander spectata virtutis & doctrinæ Sacerdos, qui cum in morbum incidisset, quanquam spem ei salutis Rector afferret, prædixisse dicitur eo sibi morbo pereundum esse: cum Medicus certo illi die tēpus mortis definiuisset, ipsum dixisse pridie eius diei, qui dicebatur à Medico, sibi esse moriēdum: quod comprobauit euentus. cum vero Ecclesiæ ritu pro moribundo preces funderentur, ventumq. esset ad eas preces, quibus migranti animæ pericula deprecamur, ad Rectorem conuersum (is enim agenti animam præsto erat) ita dixisse, satis est Pater, actum est: atq. ita spiritū edidisse; ut ipsē pene verbis vitæ clauderet seruus, quibus olim clauferat Dominus. Magna est Madridij tum nobilium virorum, tum Imperatricis aliorumq. è regia familia pietas, studiumq. erga Societatem. Consiētium vero vis tanta, ut ne triginta quidam Sacerdotes, quotquot hic degunt satisfacere queant. Curatū est in his locis, ut flagitiosæ mulieres, quæ ad bonestatem reuocabantur, tum in certis sedibus collocarentur, tum piorum liberalitate sustentarentur. nam cum antea nullas haberent huiusmodi sedes, sæpe fiebat, ut ad suas sordes, vnde paulo ante emerferant reuoluerentur: nunc peccādi materia subtrahēta in officio se continent. Gymnasij numerus idem, qui superiore anno, ex eoque prodeunt cænobia per multi ea probitate ac virtute, ut cænobia ipsa testentur eos, qui hinc prodierint tirocinij subsidio non egere. vnum & idem cænobium annuo ferme spatio de nostris auditoribus

ribus dñnos accepit, facile ut appareat B. Virginis so-
 dalitatis quanti sint fructus, quæ ipsa quotidie magis
 augetur & confirmatur. E Complutenſi Collegio
 cum alij multi collecti sunt fructus; tū ex eo duodecim
 virtute atq; ingenio præſtantes adoleſcententes in So-
 cietatem adſcripti ſunt. Ea eſt autem apud hos ciues,
 Societatis exiſtimatio: ut mirum videri non debeat, ſi
 tanti fiant ad ſcholas noſtras concurſus, & tam copio-
 ſa percipiatur vtilitas. Murciaꝝ philoſophia tradi-
 cæpta eſt. In Occanenſi oppido primarij quidam viri
 qui multos iam annos inteſtinas alebant inimicitias, in
 mutuam gratiam redierunt, eademq; noſtrorum ope-
 ra totum ferme oppidum, quod in diuerſa ſtudia di-
 ſtrahebatur, ad pacem concordiamq; reuocatum eſt.
 E Placētino duo ad nos tranſierunt, E Belmōtenſi
 tum ad Societatem nonnulli, tū alij ad alias familias.
 & quidem cum Franciſcanorum familia ſuos de mo-
 re conuentus ageret, plurimi in ea reperti ſunt alum-
 ni diſciplinæ noſtræ, qui ipſi quantum his ſcholiſ de-
 beant & agnoſcunt & prædicant. Carauacæ & ſi id
 oppidum non magnum eſt, frequens eſt ſacramentorū
 uſus: communicantium capita tredecim millia circiter
 cenſa ſunt, plura etiam fuiſſent, niſi Sacerdotum penu-
 ria, qui pænitentibus operam darent, laboratum eſ-
 ſet. Sunt Carauacæ, qui noſtrum vitæ genus ve-
 hementer expetunt, duo tantum impetra-
 runt. Inſtituta eſt Roſarij ſodali-
 tas, vnde inſignis expectatur
 vtilitas. Reliqua eun-
 dē tenet curſum.

PRO.

PROVINCIA CASTELLANA.



*V*ingenti in hac provincia & 60. socij duodeviginti sedibus continentur. In domo Professa Vallisoletana duo de quadraginta numerantur. In Medinensi probationis Domo quadraginta. In Domo probationis Villagarsie quattuor & triginta. In Salmanticensi Collegio septuaginta. In Vallisoletana quattuor & triginta. In Burgenensi tres & quadraginta. Vno minus in Abulensi. In Segobiensi triginta. In Palentino duodeviginta. In Collegio montis Regalis tres & viginti, qui tamen numerus auctus est ad triginta quinque. In Omnateni decem. In Lucroniensi triginta. Totidem in Legionensi. Viginti circiter in Numantino. In Ouetensi sexdecim. In Compostellano quattuor & viginti. In Bellimariensi sexdecim. In Pompeiopolitano non plures novem. Decem ex vniuersa Prouincia mors abstulit. Pro his à Deo redditii quattuor & triginta.

VALLISOLETANA DOMVS. & alia collegia.

*Q*uae nostrorum laboribus in Professorum Domo sunt parua, multa quidem ac praeclara sunt sed persequi singula non est necesse. Quidam, ut inimicum vlcisceretur praeprato veneno, non modo ab ea
cogi-

cogitatione deterritus est, verum etiam cum inimico reductus in gratiam. Sacerdos, qui sibi vim decreuit inferre, ab insania illa reuocatus est. Alijs vero, quos sua scelera ad supplicium moriēq. damnarant, saepe consultū. Sed illud non minore laude dignū, quod cum morbus hoc anno plurimos occupasset, multiq. propter egestatem in vijs publicis interirent, nostrorum industria nouū quoddam Nosocomium perfectum est ad fouendos eos, qui communis valetudinarij excluderentur angustijs. Septemdecim ex hac Domo alij alio ad animarū lucra profecti sunt: impositusq. finis discordijs perniciosiss, atque in his infestum partibus oppidum ad pacem & concordiam reuocatum. Medinensis Domus duodecim ad Societatem adscripsit. Data est opera, ut ijs qui rei familiaris inopia in peccatorum cæno deliter sciebant, pecuniarum inde subsidijs extraherentur. Res accidit in hac ciuitate sane grauis, quæ omnium iudicio armorum causa putabatur. sed Dei ope, irarum fonte sublato, nascenti malo celeriter est occursum. Alius item è nostris duos populos veteri inter se odio dissidentes reconciliauit. In domo Villagarsie solitudo ipsa lociq. recessus multos, eosq. de principibus viris ad contemplationem piarum rerum more institutoq. Societatis allexit. Matrona nobilissima Magdalena, huius domus Fundatrix insignis sex aureorum millia & eo amplius ad ædificandum dono dedit. In Salmanticensi Collegio præter ceteros laborū fructus ad Christum adiunctus est Turca: atque hic moriens mille scutatos Collegio reliquit.

Burgense domicilium cum ante Professorum vsu-

M bus

bus deferuisset, hoc anno ad domesticam litterarum disciplinam ut olim fuerat, translatum est. Nam Civitas, quæ quondam florebat opibus, propter commercium, quod cum Flandris, Anglis, ceterisque negotiatoribus ei erat, postea eo sublato in eas fortunarum angustias venerat, ut sustentari in ea Professorum Domus civium liberalitate vix posset. Ex altera parte ad constituendum, fundandumque Collegium redditus quotannis offerebantur idonei, nullo conditionum onere, nullo Fundatoris nomine postulato. Quod cum recusari sine graui tum Archiepiscopi, tum civium offensione, qui ultro nobis, ut acciperetur, instabant, minime posset; visum est R. P. Generali (approbantibus etiam ferentibusque per litteras suffragium Prouinciali, duobusque Professis antiquissimis, quemadmodum constitutiones nostræ præscribunt) Professorum donum, quæ retineri una cum Collegio per opes civitatis minus commode poterat, in Collegij formam sedemque redigere. Itaque in eo iam Gymnasium quaternis distinctum scholis expositum est celebri auditorum conuentu, eiusque patrocinium Archiepiscopus ipse suscepit. Franciscus vero Sarmentus Iaensis Episcopus pro ea, quæ est in nostrum ordinem voluntate, ac singulari benevolentia, dedit in eam rem aureorum milia quatuordecim. quare Deo fauente ex animi sententia cadunt omnia. Nec vero quæ ad litteras pertinent, ea tantum studiose curantur, sed reliqua etiam Societatis munera cum laude obeuntur. Duo qui annos quadraginta secus, quam decuit vixerunt, ad officium ope auxilioque nostrorum se retulerunt. Fratres

item

item, inter quos inimicitiae veteres & quae ad mutuam eadem spectare videbantur, exarserant, placati inter se sunt. quibus conciliatis, irae aliae odiaq. multa posita sunt. In hoc Collegio praeter eum sociorum numerum, quem supra descripsi, Archiepiscopi rogatu resident alij duodecim; quorum ipse opera in lustranda sua diocesi, quae longe lateq. patet, ad arbitrium suum uti possit. cum Archiepiscopo aliquando profectus, mensium spatium circiter quinque una fuerunt, cumque ex ijs ille modo in hanc, modo in illam Oram pro cuiusque Orae necessitate dimitteret, semper tamē apud se quattuor habere voluit, qui eorum confessiones, quos ad id pro concione cohortabatur, exciperent. Res ad laetitiam & exemplum erat insignis, cum oppida uniuersa a suis expiata peccatis de eiusdem pastoris manu pabulum caeleste susciperent. Non multo post cum Sacerdotibus octo rursus alias suae ditionis partes Pastor obiuit. cumq. in tam pijs laboribus quemdam ē nostris vita defecisset, velletque Rector ad Collegium transferri cadaver; ea fuit populi pietas in eius corpore retinendo, ut à se distrahi, diuelliq. non pateretur. cum autem eius Ecclesiae loci ea de re vnaquaeq. contenderet, litem dirimens Archiepiscopus in ade maxima condi iussit, ubi celebri pompa concursuque populi curatum est funus, habitaq. ab Archiepiscopo concio. In Palentino Collegio traditae sunt Societatis meditationes viris multis de praecipuis. Quattuor autem nostrorum opera ad varia se contulere cœnobia. Ad opus templi complures comparatae sunt aedes ad eamque rem via quadam publica à ciuitate con-

cessa, quod postea munus suo decreto Rex sanxit.

COLLEGIVM MONTIS

Regalis & reliqua Collegia.

Collegium Montis Regalis duodecim hoc anno fratribus auctum est. ij philosophiæ, quæ nunc primum explicari cœpta est, operam dant, Magisterq. qui huic muneri præsit adiectus. Singulis Quadragesimæ ferijs diuerberatio celebris in templo nostro fuit. in Gymnasij classes distributa res erat, ut suis cuique dies daretur ad verberandum. id exemplum ad eandem poenam ultro subeundam alios nobiles excitauit. ac sane ipsa iuuentutis institutio ad reliquam regni disciplinam non minimo momento est. profuit huic quoque rei Collegium quoddam nostro proximum, ubi litterarum studiosi numerantur vnde viginti. ij nostra disciplinæ & institutis obtemperant, ita ut eorum quoque. leges immutare, condere, interpretari in potestate sit nostra. ex eo contubernio prodire cœnobita duo. E Gymnasio vero vnus omnium aptissimus in Societatem adscriptus est. Quod ad B. Virginis sodalitatem pertinet, vnum ad declarandum eius in suos clientes patrocinium non prætermittam. Discipuli quidam quibusdam simul in ædibus tanquam in contubernio vivebant. inter eos erat è sodalibus vnus. sæua tempestate coorta, tanta vis imbrium accidit ut noctu quieti se dare præformidine nemo auderet. Is quem è sodalitia Dei Matris esse diximus ad precandum Deum, implorandamq. eius Matris operam

cete-

ceteros adhortatus litanias magna animi consensione
 ut recitarent induxit: tum quieti se dant. Sed cum tē-
 pestatis atque imbrium vis increbresceret, adium do-
 minus intempesta nocte consurgens, contubernales cla-
 moribus excitat, & e suis sedibus iubet excedere. illi
 somno arctissimo consopiti, vix tandē experrecti semi-
 nudi profugiunt: vix e tecto pedem extulerant, cum re-
 pente concidit domus, ut iam nemini dubitandi locus
 relinqueretur, quin eos è præsentissimo periculo Dei
 mater eripisset. Ne illud quidem silentio præteri-
 bo. infirmissima ætate puella finitimo in oppido cum fa-
 ri cœpisset, multa de superioribus tēporibus, multa de
 futuris disseruit, sed in Societatis laudem tam multa
 ut quotquot adessent studio Societatis incenderet. ea
 res multos huic Collegio beneuolos & fautores adiun-
 xit. & quoties in eo, quod dixi, oppido quisquam de So-
 cietate comparet, repente hominum multitudo cōcur-
 rit, ut ea, quæ ad animi salutem pertinet, sciscitentur.
 Sed ad finitimas regiones dimissi alij præter alios pe-
 regrinationis suæ fructus valetudinaria in ijs locis,
 quæ interierant, renouarunt: sodalitatesq. instituerunt
 eorum, qui misericordia adducti, vel curandos susci-
 piant ægros, vel egenorum sustentent inopiam. Cum
 ad villam Baionæ oram maritimam peruenissent, non
 vulgare ijs hominibus vtilitatem attulerunt; & ut reli-
 qua omittam, institutum est inter milites conceptæ Dei
 Matris nomine sodalitiū (est enim ibi cohors militū
 in præsijs) conditæq. leges institutaq. nonnulla, præ-
 sertim quæ ad euellendam prauam illam, tum iurandi,
 tum maledicendi consuetudinem pertinebant. Alio in

loco non magno illo quidem, sed qui tamen ad alia loca tritum est iter, data est à nostris opera, ut quoniam viatores, qui frequenter ibi pernoctant, diebus festis sacrificij opportunitate carebant; Sacerdos aliquis, certo sacerdotio præditus aduocetur, isque diluculo, antequam viatores abscedant, diuinam rem faciat: edicto quoque graui cautum est, ne hospitiorum domini abire eos, qui ad se diuerterint, patiantur, priusquam ex Ecclesiæ præscripto sacris interfuerint. In Omnatenſi Collegio duo in Societatem recepti sunt. E Lucronienſi in vicina oppida aliquot excurrerunt, duasque in oppido quodam familias antiquis ardentes odijs reconciliarunt. Catherina Enciſenſis matrona nobilis & nostri ordinis studiosa, cum hæreditatem quandam adisset, Societatem in hæreditatis partem vocauit. Eius summa erit septem circiter aureorum millium. Ad Numantinum Collegium cum quidam è nostris iter faceret, non sine diuino consilio aberrauit à via; nam cum multa passuum millia in eo errore peragrasset, & ad quoddam oppidum peruenisset, vix de equo descenderat, cum in eius conspectu miles vulneratur ad necem. Pater confestim tamquam à Deo missus moribundi confessionem excipit. qua absoluta ille quoque finem viuendi fecit. Medicus, qui nec e Numantina Ciuitate erat, nec vnquam familiam nostram nouerat, nisi quantum fama & auditione acceperat, moriens testamento Societati legauit nummos aureos septingentos. dissuadetibus id amicis respondit, Se, quid ageret, non ignorare, multo minus, quam qui incolumes & valentes ad essent. In Ouetensi ciuitate maximè cuidam flagitio quod

quod cum offensione in omnium oculis versabatur, occursum est, eademq. opera multa alia sublata sunt vitia. Qui foras de more missi sunt, strenue in audiendis pagorum confessionibus versati sunt, ut nonnullis biduum triduum ve expectandum esset, dum consentientium turba deflueret: alijs vero etiam in ipso itinere confitenda peccata. Est in hac quoque urbe ad tollendam iurisiurandi consuetudinē instituta sodalitas. quæ res vehemens medicina fuit ad sanandum hunc morbum. Compostellæ erecta item sodalitas est eorum, qui misericordiæ nomine eis, quos vel pudor vel nobilitas à mendicando deterret, opitulentur, in eam adscribi voluit Archiepiscopus ipse, magistratusq. & nobilissimus quisque. Dominicis vero diebus stipem Canonici duo totidemq. magistratus corrogant. In proximis præterea urbes itum est, quarum vana intestinis perturbata discordijs, cum excitata esset à nostris de tuendo otio paceq. sodalitas, paci tranquillitatique restituta est.

PROVINCIA

ARAGONIAE.



Ragonia Prouincia octo sunt domicilia. Socij vero ducenti circiter & duodecim. In Domo Professa Valentina, quattuor & viginti. In Collegio Valentino duo de quadraginta. In Barcinonensi triginta. Duo plures in Gandiensi. In Cæsaraugustano tres & quinquaginta. In Balearico tres & viginti. In Tarraconensi domo sex, totidemq. in Gerundensi Collegio. Interierunt vñ decim, quorum iacturam alijs totidem bonitas diuina restituit.

Habita sunt in Domo Professa Valentina singulis Quadragesimæ diebus, id quod nūquā antea factū est conciones. Fructus idem qui e nostris concionibus solet. Religionis desertor ad religiosam Cænobiorum disciplinam reductus paucis diebus excessit è vita. Sacerdos, qui quotidie fere sacrificabat, non solum peccabat ipse turpissime, sed suo exemplo atq. oratione ad peccandum ceteros impellebat. Facta apud nostros totius expiatione vitæ à turpitudine illa ad honestam & dignam Sacerdote vitam se transtulit. Femina precibus nostrorum ac monitis victa, filij charissimi necē Deo donauit; quo tam præclaro exemplo pluribus ijsq. magnis cædibus occursum est. E Cæsaraugustano Collegio sex in Societatem cooptati sunt. in his quidam ex Archiepiscopi aula ac familia, cuius à domesticis

fictis tentata constantia fidem nobis fecit, quam sociorum numero dignus sit. E socijs in vicina loca dimissis insignis extitit fructus, ut etiam oppida quadam de aduocanda Societate cogitarint. Itum præcipue est ad Pyreneos Montes, ubi populi illi in magna rerum diuinarum ignoratione versantur; & cum Galliae finitimi sint, valde periclitantur. Quinque igitur ad eos missi sunt, qui paucorum mensium intervallo tum sacramentorum administratione tum explanatione Christianæ doctrinae usque adeo profecerunt, ut iam plane alia rerum facies in orbe illo cernatur. Est etiam in eos, qui iusiurandum temere usurpant, instituta sodalitas, cuius beneficio magna ex parte praua illa consuetudo restincta est. Oppido seditione ac discordijs laboranti, restinctis discordiarum seminibus, pax rediit. In Gandiensi vero Collegio ad Philosophiæ scholas scholæ etiam accesserunt Humanitatis, plurimique ad discendum tum Græcæ tum Hebrææ linguam animum adiecerunt. Hæc de Aragonia. Reliqua eodem statu sunt.

SARDINIA.

DEgunt in Sardinia socij septem ac septuaginta. In Sassaritano Collegio tres & triginta. In Calvitano fere triginta. In Busaquensi non plures octo, reliqui in Ecclesiensi. Duo ad Societatem adscripti sunt, mortui totidem. E Sassaritano Collegio missi sunt Sacerdotes aliquot in finitimos pagos, qui e suis laboribus multum ceperunt utilitatis. Quodam in oppido usque eo veteres similitudines exarserant, ut in duas factiones
dinis

diuifa plebe multa fierent ytrinque cædes. Noſtri, pã-
 te inter factioſos principes conſtituta, ne malum lon-
 gius ſerperet prouiderunt. Alteri vero pago, vbi nec
 vulgaris permiſſio corporum, nec condita pectoribus
 odia numerabantur in peccatis, ereptus eſt hic error
 & vehemens iniecta religio. Calari Quadrageſimæ
 naſcentis exordio tota ferme Diocoëſi falſus quidam
 percrebuerat rumor, nullum per eos dies ciborum de-
 lectum habendum eſſe, impune licere cuique per Ar-
 chiepiſcopum carnibus veſci. id vbi Archiepiſcopus ip-
 ſe reſciuit, rei nouitate commotus, eius rumoris aucto-
 res conquiri iubet. cum nullus indicaretur, noſtros ac-
 ceſſit, eorumque conſilijs publico edito tum ſe vindic-
 cat à calumnia, tum ſeuere cauet, ne quis deinceps ve-
 ritas in menſas dapes inferret. In his locis, quæ eſt ho-
 rum probitas, Societas vebementer amatur. Sed, vt pu-
 dori noſtro ſeruiam, honorificos de laude noſtra ſermõ-
 nes multaq; huiuſmodi amoris argumenta prætereo.
 Hanc beneuolentiam par liberalitas teſtata eſt. In co-
 mitijs regijs ſex nobis librarum millia hoc eſt aureos
 bis mille ac quadringentos de comuni conſilio Colle-
 gio decreuerunt. Habentur hæc comitia decimo quoq;
 anno, in uſq; Regia regno vniuerſo plurimum argenti
 muneris loco deſertur. Ex ea ſumma pars aliqua tñ
 in communem vtilitatem, tum in piorum hominum
 ſubſidium Regis liberalitate ſubtrahitur. Cum igitur
 ad eos noſtrorũ Collegiorum referretur inopia, vix di-
 ci poteſt, quanta omnes contẽtione, præſertim Archie-
 piſcopus pro noſtris commodis decertarint. quo circa
 impetrata eſt huic quidem Collegio ea pecunia ſum-
 ma

ma, quam dixi: reliquis verò Collegijs pro locorum necessitate complura. Lustrati sunt à Calaritanis socijs vicini pagi non sine eorum tum emolumento, tum animarum fructu. Pagus quidam cum propter summam egestatem, unde se aleret, nō haberet, tantum nō stri corrogauere subsidij, quantum mensiuo spatio satis esset pauperibus ferme ducentis. Alius ab Archiepiscopo ad eius inspiciendā Diœcesim missus, operam in ea suam per quā utiliter collocauit: plerique enim in rebus, quæ ad religionē pertinent, erāt admodū rades. vix vt aliquid eiusmodi audisse aliquando viderentur.

Ecclesiensis Collegij templum à Calaritano Antistite consuetis Ecclesiæ ritibus ac ceremonijs consecratum est. Decretaq. de more publica supplicatio frequenti Clero celebriq. conuentu. Deportabantur B.

Zenonis martyris vnusq. ex Vrsulæ comitibus

venerandæ reliquiæ: nec defuit ijs, qui intererant peccatorum Indulgentia.

Deniq. actus est ille dies maxi-

ma omniū gratulatione

ac celebritate. Ha-

ctenus de Sar-

dinia.

P R O V I N C I A B O E T I C A.



Luit hæc Prouincia socios trecentos
& septuaginta sex. In Hispalensi Do-
mo sexaginta. decem minus in Hispa-
lensi Collegio. In Cordubensi sex &
sexaginta. In Granatensi quinquagin-
ta. quinque plures in Montelano. In
Marcenensi quattuordecim. In Vaezano quinque &
viginti. In Malacensi decem. In Gaditano quindecim;
In Triguerenſi vndeſiginti, & in Zerenſi duodecim;
tres porro in Ecceſiam miſſi ſunt. Societatem auxere
triginta & eo amplius. Sex autem abierunt.

Iam ſi à communibus diſcedatur, hæc ferme erunt
quæ de vniuerſa Prouincia ſcribi poſſint. Cordubæ
antequam in æde ſua Epiſcopus primo ſuo aduentu
Miſſarum ſolemnia celebraret, in Collegium noſtrum
ad octauum uſque diem ſeſe recepit, vbi vitam omnẽ
anteactam per confeſſionem expiauit. Granatæ nunc
primum apertæ ſunt ſcholæ, eæq. in ipſo ſuo orſu au-
ditores numerât quadringentos. In Collegio Mala-
cenſi cum alijs temporibus, tum peſtilentiæ tempore,
quæ vehemens hic fuit, ſociorum virtus enituit. Cumq.
non facile inueniretur, qui homines peſtilentia ſædoſ
aut audirent confeſſiones, aut ſubleuaret egentes; hanc
ſibi curam noſtri magna tum ciuitatis approbatione
tum animarum vtilitate ſumpſerunt. Atque id ipſum
à Gaditano & à Zerenſi Collegio factum eſt. Nec
deſunt huic Prouinciæ ſui benefici, qui preces noſtras
pro

pro suis in nos meritis exigant. Dux Medinensis Hispalensi Collegio aræ, & aquæ modum mille circiter aureorum pretio dono dedit, Nec minus ab alijs benigne factum est Montelano, Vaezænoq. Collegijs, cuius utriusque redditus aureis ferme trecentis amplificati sunt. Ex Hispalensi Collegio decem duodecimue è nostris auditoribus ad nostrum numerum accesserunt. Ex hac Prouincia alij alio animarum causa missi sunt qui cum omnes proximis vilitati fuerunt, tum ij, qui in Eccizensi oppido laborarunt. Ciuitas vniuersa Societatis desiderio à Rege contendit, vt constituendi collegij causa quorundam sibi pascuorum fructus confirmaret, quod cum impetratum esset à Rege, diem festum egit augustissimo Iesu nomini, omnesque ordines ac Magistratus gratulantes ad nos venerunt.



PROVINCIA MEXICANA.



Septem domicilia Mexicana Prouincia complectitur, in eisque socios centum & viginti quattuor. In Mexicano Collegio duodesexaginta. In Mechoachano sexdecim. In Angelopolitano viginti. In Guaxacano decem. In probationis domo Teroztolana non plures octo. Tribus minus in domo S. Crucis, septem denique in sede Manillæ. Nullus hoc anno Dei beneficio desideratus est, adiuncti vero quinque.

MEXICANVM, ET Texozotlanum.

A *V*etus est Mexicanum Gymnasium auditoribus quadringentis. nam Archiepiscopus, ut est in suo tuendo grege in primis vigilans, ad erudiendum conscientie questionibus Clerum, eas à nostris explicari voluit. quæ res magnum Clericorum numerum ad scholas nostras adiunxit. Eorum, qui diuinis sacramentis se frequenter expiant, non minor utique, neq. numerus neque fructus est, quam in ceteris locis. Mulier quædam cum ægrotaret, & peius illi esset in dies curatû est à domesticis, ut confiteretur; quæ cum non facile adduci posset, missus est à nobis vnus, qui simulatione officij, dum iacentem. inuisit, ad peccatorum confessionem adduceret. Quærit ex ea pater, an aliquid in
ani

animo lateat, quod confessione sit expiandum, negat illa præcise. monet hic, ut ad memoriam vitam sibi redigat antea actam. ea tamen, ac si nullius conscientia delicti teneretur, nihil se commemorasse significat. Tū Pater, quasi id quod erat diuinans, quæ isthæc, inquit, dementia est, ut malis per summum dedecus sempiternis addici supplicijs, quam breui quodam pudore suffundi quem gloria mox excipit immortalis? Hic illa effusis repente lacrimis, libet, inquit, parere monitis Pater, occultisquæ peccatis confessione detectis paulo post excessit è vita. Ad Philippinas cum Philippi Regis mandato nauigandum esset, Præses homo religiosus in primis, negauit hinc se recessurum, quin secum aliquos è nostris auerheret; & id ipsum multi viri principes contenderunt. cumq. re prius agitata ei nostri polliciti essent, ille quasi Deo gratias agens, nostris inspectantibus flexit genu, quod eos secum duceret, quibus ad Ethnicorum conuersionem Dominus vteretur. Sunt ad eam rem Sacerdotes destinati tres, laicus unus. Quid tamen ab ijs actum sit hoc anno, nondum cognitum est, speramus cognitum iri propediem. Missi sunt & ad Sacatenas Patres duo, ubi non sine multo discrimine, (sunt enim regiones illæ excursionibus barbarorum infestæ) proximorum causa laborarunt. Habet hic beneficos multos Societas nostra. Sunt templo ex argento candelabra tributa quatuor, lampades calicesq. & alia huiusmodi ornamenta complura, quæ multis aureorum millibus aestimantur: ut plane nihil desiderandum sit aliud, nisi ut tantæ hominum de nobis opinioni par vitæ sanctitas integri-

gritasq. respondeat. De Texozotla, præter ea, quæ proximo anno scripta sunt, nihil est fere præcipui. Mis- si sunt ex hac sede in Guaicotham Sacerdotes duo. ab- est hinc regio passuum millibus nonaginta, annū in ea nostri in instituendis ad Christi fidem ac mansuefacien- dis efferatis incolarum moribus consumpserant. est in hac provincia hominum natio quædam, in qua etsi re- ligionis Christianæ cernuntur initia; tamen quia eius regionis lingua ab omnibus ignoratur, inculta & de- ferta relinquitur. Sacerdos noster, qui iamdiu vix eius linguae attigerat elementa, ad eam se reuocans ita per- didicit, ut multum & habendis concionibus & confes- sionibus audiendis nationi illi profuerit.

M E C H O A C H A N V M.

Est & in Mechoachano templo pœnitentium nu- merus satis frequens, ut aliqui confessionis causa è longinquis locis huc confluant. Quidam viuebat ad- eo licenter, ut quod vis scelus non dubitaret admitte- re: itaq. palam eum daemones spectris & vociferatio- nibus perterrebant: cum patrem conuenisset è nostris grauissimæq. illi peccata confessus esset; ius in eo suum malus Dæmon amisit; nec ut ceteris noctibus, sic inse- quenti sese illi ad terrorem obiecit: exaudiebantur tā- tum confusæ quædam & ex occulto missæ voces, quas ille cum se à peccatis diligentius purgasset, funditus à sese dispulit. Mulier etiam ad nos venit tum benefi- cius maxime dedita, tum alijs contaminata viijs; ea cū à sensibus aberrasset, visa sibi est ad subterranea quæ- dam

dam deferri loca, tenebris obsita & fœtore teterrima, in iisq; spectare tum tormentorum genera varia, tū è suis affinibus amicisq. nonnullos, qui iam vita functi à sæuissimis tortoribus mactabantur. Postero die sibi ipsi reddita nihil habuit antiquius, quam ut scorum scelerum magnitudinem confessione deleret. Alius peccata sacerdoti nostro confessus, cum instituisset illa quidem vitam e virtute fingere, postea tamen de virtutis curriculo deflexisset, nec dubitaret ea ipsa peccare, quæ iam ante damnarat, subito rapi sibi visus est Iudicis ante tribunal, ibique adesse eum, cui se expiauerat Patrem grauisime se accusantē, quod, quas semel per confessionē maculas eluisset, eas denno sine pudore susciperet. Quo viso exterritus cum lacrimis redit ad Patrem & in viam, quam reliquerat diuina gratia comite se reduxit. Pari studio duo de nostris qui Quanaxuatlan profecti sunt, communi animarum utilitati seruiertunt, nam cum hæc Prouincia Barbaris, quos Chichimecas vocant, infesta sit, vix inuentus est, qui in ea de diuinis rebus sermonē habere posset. multa ibi extirpata sunt vitia, multa odia restincta. Cuidā autem cum nulla ratione persuaderi posset, ut cum inimico rediret in gratiam, rem tentauit sacerdos noster supplexq. ad eius sese pedes aduoluit; sed ille ut adhuc erat in recenti tumore, in præsentia supplicem repulit; postea cum irarum feruor resedisset, dum insignem illam summisionem Patris redigit ad memoriam, adeo permotus est, ut sponte rem omnem eius arbitrio voluntatiq. permiserit.

N

AN.

A N G E L O P O L I T A N U M.

EX Angelopolitano Collegio vberes quoque colle
 ti sunt fructus. & vti a cōmunibus discedamus,
 Venit ad confessionem quidam, qui prae tristitia ac de
 speratione rerū suarū laqueo statuerat finire vitam.
 Dum restem parat, vnde se suspendat, Ecce tibi B.
 Franciscus, cuius praecipuo quodam studio tenebatur,
 bisce eum verbis reuocat ab insania. Quid agis miser?
 quin ad sanitatem redis? non sentis ad inferos te pra
 cipitem agi? qua voce, tanquam è tenebris reuocatus
 ad lucem, continuo aduolat ad Collegium, sacerdotiq.
 nostro rem totam aperiens, vitam etiam antea actam
 per confessionē expiauit. Auctores pacis saepe sunt
 nostri. saepe enim inter primarios grauissimae conten
 tiones existunt, saepe iurgiis ac contumelijs ad ar
 ma prouocant. Alapam Sacerdoti nobili eques quidā
 impexit, & quod grauissimum est, in aede maxima, po
 pulo inspestante. quam ille ignominiam non ferens to
 tus ad vlciscendum inimicum exarsit. Quidam autem
 è nostris, id quod Deo acceptum referendum est (res
 enim saepe tentata numquam cesserat ex sententia) cū
 in eius se familiaritatem insinuasset, sermonemq. de
 diuinis rebus intulisset, quasi ad mortis facibus hominē
 sic incendit, vt nulla suae dignitatis ratione habita of
 fensam vltro remiserit. Ne is quidem exiguus nume
 randus est, fructus quod Indi, quos hispanus naturales
 appellat, quorum ingens hic numerus ad lanificia con
 ficienda se confert, omnis salutis praesidio carebant; vt
 etiam,

etiam, quibus verbis signum crucis exprimerent, ignorarent; nunc sociorum exculti laboribus, & ea tenet, quæ ad animi salutem pertinent, & cum nullis antea sceleribus temperarent, ab omni vitiorum genere quoad eius fieri potest, sese cohibent. Gymnasij numerus definitur auditoribus fere centum, pueris triginta exceptis, qui in Seminario quodam puerorum instituntur. factum est initium conscientiæ explicandi quæstiones, quibus non pauci, & è nostris, & ex externis intersunt. Magna est autem civitatis in nos benevolentia pari cū liberalitate coniuncta: & præter ornamenta complura, quibus nostram illustravit ædē, vitas etiā nostras, quibus sustentandis nulli sunt reditus, ita tuetur, ut cū quattuor & viginti socij numerentur, multo tamē maior numerus alii possit.



P R O V I N C I A

L V S I T A N I A E.



*Q*uadringentos circiter & nonaginta socios Lusitania Provincia numerat. Domum professorum vnā, in qua duo & quinquaginta versantur. Collegia octo, præter Angolanam sedem, vbi tres resident. In Olyssiponenſi Collegio quinque sunt & quadraginta. In Conimbricensi centum & octoginta quinque. In Eborensi centum circiter & viginti. In Portuensi quindecim. In Bracharēſi triginta. In Brigantino duo & viginti. In Funchalēſi quatuordecim. Quatuor denique in Angrenſi. Accesserunt ad Societatem sex & quadraginta. Deceſſerunt è vita quinque.

Viget in Professorum domo studium alienæ salutis, ut cum maxime templi celebritas ea eſt, ut eodem interdum die ſacram Chriſti menſam duo hominum milia celebrarint. E Mahometanis duo ad Chriſtum tracti ſunt; quorum alter vulneratus ad necem cum rogaretur à noſtris, Chriſtianus ne mori vellet; proſus annuit (vocem enim intercluſerat morbus) mox baptiſmi aqua perſuſus loqui cœpit, ſuiſq. rebus ſperare melius: nūc integer incolumiſq. ut Chriſtianis ritib^{us} imbuatur, multus eſt apud nos. ex hac domo ſex alij alio proſecti ſunt. Quodam autem in oppido Sacerdos noſter pro concione quendam adeo permouit, ut humi ſtratus ante ſacraſſimum Chriſti corpus, peteret, ſibi

ut indicaretur, habenda ne fides esset eius concionato-
ris verbis; apertoque sacrarum litterarum volumine,
quod habebat præ manibus, commodum ea verba va-
riis occurrunt, Ecce ego mitto angelum meum, qui præ-
parabit viam ante faciem tuam. quibus ille verbis satis
sibi persuasit, patrem illum diuinitus missum, cuius præ-
rendo monitis animæ salutem consuleret,

In collegio Olyssiponensi ad excitandum inuen-
tutis ardorem conditum est Deiparæ Virginis sodali-
tium, nec tamen ab alijs nostrorum opera desiderata.
Est iuxta Olyssiponem a collibus oliuiferis in speciem
horribilis solitudinis reducta vallis: huc quidam, re-
bus desperatis, cum recessisset, mæstis clamoribus dæ-
mones euocabat, orabatque ut se vel nece à tãtis malis
eriperet. Ecce tibi dicto citius truculenta specie dæmō
ad hominem stragulandū paratus; quo ille spectro per-
territus continuo reuocat orationem, implorataque, à
sanctissima Dei matre, ope, periculo eximitur. inde ad
Collegiū recta: ubi expiatis confessione peccatis ab in-
saniam illam ad sanitatem, ad spem, à desperatione tradu-
citur. Lætos & Eborense Collegium fructus edidit. E
Gymnasi auditoribus quadraginta varijs sese Religio-
nibus addixerunt. Inchoatumque B. Virginis sodalitiū
è lectissimis quibusque discipulis. Aulicus Senator
in primis diues, orbatus heredibus, huc eo animo ve-
nit, ut ædes ubi duodecim instituantur adolescentes æ-
dificet, nostrosque eius contubernij administrationi præ-
ficiat. Rex Catholicus cum hac iter haberet, obuiam
ei à nostris auditoribus proditum est, exceptumque de
more carminibus orationeq. pereleganti. Ex exte-

ris agris, quos ad excolendos profecti sunt nostri, pene laboribus fructus consequutus est. Quodā in opido familiæ duæ; quæ trigesimum iam annum ex indigna ciuis cæde inter se dissidebant, nostrorum oratione placatæ, non paruum voluptatem omnibus attulerunt: itaq. cum Sacerdos noster Spiritui sancto eo nomine gratias ageret, vix quisquam lacrymis temperavit. quo circa serenissimus Cardinalis, qui de mittendo Quæsitore ad causæ cognitionem deliberauerat, valde lætatus est, cum accepit controuersiam illam Societatis interuentu sedatam. Nec vero suis muneribus defuit Portuense Collegium. Adolescens acceptis plagis, cum vocis vsum amisisset, peccata scilicet indicare non poterat. Sacerdos vicem dolens adolescentis, moribundum iubet sacro oleo perungi, nouissimasq. preces migranti animæ adhiberi, mira res. vox agro continuo redijt, peccataq. confessus non modo impendentem mortē euasit, sed paucis diebus plane conualuit.

In Bracharensi Collegio magnus ineuntium celeste conuiuium numerus fuit. duo interdum millia vno aut altero die numerata sunt. Placatæ sunt etiam iræ offensæq. non leues. duo nobiles adolescentes cum in publico altercarentur, alter alterum crepida contumeliose percussit: quam ille notam, vt erat dignitatis suæ retinentissimus, minime ferens; statuit eam ferro delere, coactamq. armatorum manum opperiri hominem iubet. Interim ad vnum è nostris re delata; noster vtrumq. adolescentem seorsim aduocat, ac de reconciliatione contendit: tantum valuit eius tum auctoritas tum etiam preces, vt ad offensi pedes percussor accideret,

ret, supplexq. veniam peteret: ita mutuis sese excipientes amplexibus in concordiam redierunt.

Illa grauior à Funchalensis Collegij socijs cōpresfa seditio. Ciues quidam cum per contumeliam, arcis milites appellassent; vsque adeo Reip. Statum conturbarunt, vt milites partim ex arce, qua potiuntur, vexilla ostentantes, partim galeati, foribus in martem emissi, ruinam vrbi & vastitatem minitarentur. sed Dominus per Sacerdotem nostrum, cui plurimum deferebant omnes, in ipsa trepidatione furentes animos ita eohibuit, vt omnis iniuriarum memoria deleta subito videretur. Magistratus etiam, cum ab Episcopo disideret, quod in eos anathemate propter commissam Taurorum pugnam animaduerneret, effectum est, vt postulantes postea veniam ab anathemate Episcopus liberaret. Angrense Collegium, quod an. issum esse superiores litteræ tradiderunt eximio quodam diuinæ providentiæ munere recuperatum est. Soluit Olyssipone centum nauibus instructa classis, vt Angrenses qui se dedere Regi noluerant (si aliter non possent) ferro & flamma in deditionem redigeret. Interim Cardinalis, & huius classis Præfectus quattuor à P. Prouinciali de nostris impetrarunt, duos Sacerdotes totidemque fratres; quorum opera, quamdiu in mari fuerunt, tum in frenanda lasciuienti militum licetia, tum in excipiendis confessionibus alijsq. huiusmodi muneribus posita est. Postero die, quam urbem occupauit miles Hispanus, dux pro re bene gesta Deo immortalis gratias acturus nihil habuit antiquius, quam vt pristinas Collegij sedes inuiseret, & quicquid ei miles abstule-

rat restitueret. Interim, dum vetus quasi Colonia re-
nouatur, agunt in Angrensi Collegio non plures quat-
tuor. qui numerus, ut amplificetur, multis precibus
Insulani contendunt, adhibentq. deprecatores, & Car-
dinalem, & Regem. Ceterum pacatis tranquilliq. re-
bus curatum est à nostris, ut egenorum, quorum innu-
merabilis multitudo fuit, leuaretur inopia: perfectum
que, ut sua cuiq. tēplo redderetur ablata. Redeuntē in
Lusitaniā Ducem, Sacerdote in Collegio relicto laico-
que vno, P. Gregorius à Mata cum comite prosequen-
tus est. Comes in mari grauitè agrotauit, sed in terrā
expositus Olyssiponensis cæli clementia recreatus est.
Pater vnā cum Duce suum cursum tenuit; sed ut Ga-
des appulit, morbo ac nauigatione iactatus interijt.
Homo Societatis laboribus prope confectus, quippe in
ea triginta annos vixerat, magnum sui, & apud Ducē
& milites desiderium reliquit; id quod tum alia, tum
ipsæ principum lacrymæ, dum eius interessent fuxeri,
declararunt. De Angolana sede satis fuse superiore
anno perscriptum est. Nunc res Christiana, quam non
nihil tumultus bellici remorantur, felicem, ut spera-
mus, exitum consequetur. Spes autem in eo est, ut cum
auxiliares copię à Lusitania eo appulerint, Anglo-
lenses animo debilitati victiq. æquo animo condicio-
nes pacis accipiant. Interim, rebus nondū tran-
quillis, nolunt nostri ex his æthiopibus ni-
si per paucos, eosq. probe cognitos
baptizare, ne eadem leuitate
Christiana sacra deserāt,
qua susceperint.

PRO.

PROVINCIA

BRASILIAE.



*T*Ria sunt in Brasilia Collegia. Sedes quinque socij centum & quadraginta sex. In Collegio Bayensi quinque & septuaginta. In Collegio fluminis Ianuarij vnus & viginti. In Pornābucensi duodeniginti. In sede S. Vincentij septem, totidem in Residencia S. Spiritus sex in reliquis. Duo e vita sublati sunt. Quindecim in Societatem adscripti.

Præcipua nostrorum opera in instituendis ad Baptismum Ethnicis & Aethiopibus collocata est. nec in alias excurrendi regiones intermissa consuetudo. quæ ex re mirum quantum in animarum salutem redundat utilitatis; baptizati sunt enim in bis itineribus mille amplius octingenti: quorum aliqui iccirco videntur in vita diuinitus reservati, ne sine lauacro regenerationis interirent; ut enim à nostris Christiana fide imbuti ablutiq. sunt, continuo e vita migrarunt. Tres Indorum pagi curantur à nostris. in singulis quaterni sunt socij, quorum vnus ceteris præest, eosque, ut suū quisq. munus obeat, frequenter inuisit. Hos pagos Præter etiam Visitator magna cum voluptate lustravit. Letabatur enim valde cum animaduerteres, id genus hominum, Ethnicas superstitiones oblitum tanta cum laude disciplinam profiteri Christianam. Atque in ijs quidem excolendis, quam vtilis ponatur opera, vel

ex eo

ex eo conijci licet, quod cum è classe Iacobi de Flores, quem Rex Philippus classi vniuersæ præfecit, navis quædam è proximo loco soluisset; propius factum est nihil, quam vt ad immanes scopulos vi ventorum appelleret. quod vbi sensere Christiani, confestim è suis quisque tectis prodeuntes, congeriem quandam lignorum, quam Iangadas Lusitanus appellat, solliciti construunt; vt si minus naufragium aliquod, certe, ne qui haurirentur fluctibus, prohiberent: quod spectaculum multum animi & virium periclitantibus afferebat; cumq. reflante vento certum periculum euassissent, nullum finem faciebant nautæ vectoresq. siue laudandi Indos, siue nobis gratias agendi, à quibus essent tam pie religioseq. educati. Adiuncta sunt huic Collegio Residentiæ duæ, altera quæ Ilhearû, altera quæ Portus securi nominatur. abest illa à Baya passuum millia nonaginta, in eaq. est à nostris ex eleemosinis extructa domus, vbi & scholam puerorum habent, & præter communia Societatis munera, multos saepe baptizant. Sunt autem hoc anno baptizati centum & sexaginta. Altera sedes abest passuum millia centum & octoginta. traduntur in ea litterarum elementa pueris, & in vicinos pagos, qui vndecim numerantur, excurritur.

In Collegio Fluminis Ianuarij instituuntur auditores & conscientiæ casibus, & litteris. quinq. autem nomen Societati dedere. Communicantium & consuetudinum tria circiter millia numerata sunt: qui numerus vt in tali loco, exiguus videri non debet. Duo Indorû oppida nostrorum curæ commissa sunt, in altero resident e nostris aliqui, alterum frequenter inspicunt.

Qua-

Quadringenti circiter & triginta susceperunt baptismum. in Collegio vero alijsque peregrinationibus quadringenti ac nonaginta. Magna & ornata Philippi regis classis, dum ad fretum Magalaneum cursum suum dirigebat, huc appulit ad aquandum; quæ cum duo millia militum veheret, magnum scilicet nostrorum pietati campum aperuit. data est primum opera, ut agris compluribus curationes, ubi ex navibus descendissent adhiberentur. illustris autem fuit civium in curandis agris, rectoque recipiendis tum alacritas, tum liberalitas; nec enim tam multos capere Nosochomium poterat, tumque multi in navibus remanerent, ad eos nostri se contulerunt, ut pro sua quisque parte eorum salutem consuleret. Quæ res quantum nobis apud Præ-

fectum uniuersæ classis conciliarit amoris, qualesue fuerint eius de Societate sermones, dicerem, nisi silentium indiceret pudor.

Satis ergo de Brasiliensi Provincia.



P R O V I N C I A

INDIAE ORIENTALIS.



Indiae Orientalis Prouincia socios continet fere trecentos. Collegia sex, Residentias vero tam multas, ut eas singulas retensere, cum id alijs litteris factum sit, molestum propemodum videatur. Quoniam autem Romam vel non omnes huius Prouinciæ litteræ perueniunt, vel quæ perueniunt separatim quoddam volumen exigunt, de his tantum Collegijs sedibusq. dicitur. De Goensi, in quo degunt socij centum & quinque; De Bazainensi & reliquis finitimis sedibus, ubi quattuor & quadraginta versantur: de Cocinensi & tota ora Malabarensi, in qua fere totidem numerantur. denique de Salsetano Collegio, quod quia gloriosas nostrorum mortes continet pro religione appetitas, multo commodius in extremam Prouinciã reuocetur. E socijs quindecim qui in Indiam ex Europa non ita multo ante discesserant, obiit in itinere Petrus sylua Eborensis Collegij Rector virtute & litteris præstans.

COLLEGIVM GOANVM.

Hoc anno P. Alexander Valignanus cum in hac lustranda Prouincia locorū inter se spatijs valde disiuncta nouem ipsos annos consumpsisset, Goam tandem eo animo se retulit, ut Romam inde reuersus de

de toto Prouinciæ statu tum Patrem nostrum Generalem, tum Pontificem Maximum admoneret. Sed acceptis à Patre litteris coactus est eo ipso loco consistere, & Indicam hanc administrare Prouinciã. Is secum adolescentes quattuor; atque in his duos ipsorum Regum consanguineos ad Summum Pont. cum litteris missos ex Iapone deduxit, qui Goam ut attigerunt, magna humanitatis significatione accepti sunt à Prorege: donatiq. aureis torquibus cum reliquiarum ibecis, quos ipse Prorex singulorum cernicibus imposuit. Valde eorum aduentu aspectuq. tum Archiepiscopus, tum vniuersa ciuitas delectata est. cumq. placuisset nouo Prouinciali scholas inspicere, maxima illi gratulatione Gymnasii varijsq. artium atque ingeniorum muneribus sunt excepti, eo ipso ornatu apparatusque, quo in Lusitanie Gymnasio amniuersaria studia renouantur. Florent scholæ auditorum genere numeroque, Templum etiam præcipue colitur in eoque conciones habentur & frequentes & crebræ. Die B. Pauli conuersioni sacro (est autem is Apostolus loci patronus) expiati baptismo sunt quadringenti, reliqui vero anni cursu circiter ceterum. Nonnulli præterea, qui à Christi religione sese disiunxerant, iterum cum Christo coniuncti sunt; & ut de ceteris sileatur, Lusitanus honesto loco natus, & olim apud nos educatus cum ad Idalcanis transisset imperium, uxore duxit liberosq. suscepit, & quod grauissimum est, nuntiã Christo remisit. tan tem septemdecim post annos agnouit erratum, & de discessu cogitare cepit. Egit cum eo Sacerdos quidam è nostris cuius ope (data à Prorege

ge &

ge & à Religionis Quæstoribus publica fide) omni-
 bus superatis incommodis contemptoq. vectigali ma-
 gnifico à Rege tributo cū liberis reuertit in patriam.
 in Societatis meditationibus expolitus cum Deo faten-
 dis culpis rediit in gratiam . Cumq. non longo inter-
 uallo ad vitæ exitum vocaretur, confirmatus & adiu-
 tus à nostris magna cū voluptate decessit . Missi sunt
 aliqui cum ad alia loca, tum ad arcem quandam , cui
 Marsalor nomen est, diuinis præsijs egentissimā, quod
 in ea nec cœnobitæ religiosi sunt ulli, nec sæpe aliquis,
 qui vicem gerat Episcopi. totam ibi hyemem nostri sue-
 runt, tanta cum Christianorū utilitate, vt affirmarent
 incolæ, oppidum illud quasi religiosorum euasisse cœ-
 nobium . Ac præter concionum & confessionum fru-
 ctus, expositum est gratis Nosochomium ad fouendos
 ægrotos, quod antea in ea arce nullum erat, missaq. ex
 hoc Collegio pharmaca non sine magno incōmodo sum-
 ptuq. nostrorum. Gœ etiam in valetudinario publico
 duo sæpe versantur è nostris, vt & ægrorū cōfessiones
 excipiat, & migrantes animas opportune confirment.
 Ad Societatem misit hoc anno Dominus duo de vigin-
 ti. sex autem euocauit ad præmium. In his Balthasarē
 Gagum in Societate iam senem , quinque enim & tri-
 ginta annos in ea vixerat. Hic est ille Balthasar, cuius
 de Iaponicis rebus aliqua extant epistolæ : diu in
 Iapone fuit, diu has regiones Indicas peragrauit; dum
 ad extremum anno ætatis quinto & septuagesimo cre-
 bris morborū tētationibus exercitus huc concessit; vbi
 & à vitæ laboribus conquieuit. fuit in eo quoq. nume-
 ro Dominicus Fernandez virtute studioq. humane sa-
 luti

luti insignis. Is cū in Choranā insulā penetravit, septē tantū dicitur inuenisse Christianos; cū obisset, quinque millia reliquisse: vt videatur, totum illud tempus quo in ea insula fuit, fuit autem annos septem & viginti, præclare ab eo fuisse consumptum.

COLLEGIVM BAZAINENSE.

cæteræque sedes ad septentrionem.

D Vodeviginti alit e nostris Bazainense Collegiū, quorum omnis cura ponitur in hominum tuenda salute. Templum nostrum frequens fuit in primis, pietasq. hominum magna in suscipiendo Iubileo quodam, cuius promulgandi ius in his potissimum locis Societati concessum est. Id exemplum ceteras religionum familias ad suum quamque Iubileum promulgandum inuitauit. cuius rei beneficio plerique iam peccata singulis fere mensibus confitentur.

Christi Ecclesia ducētis est aucta Christianis, quorū pleriq. nobis cogniti perspectiq. sunt: nā Mahometanē barbariq. qui baptismū postulant, quia leue genus hominū est, in aliud plerunq. tēpus differri solent. Hominū frequentia auxere per Quadragesimā coniunctæ duarū classium copiæ huc à Prorege missæ, vt Bazainensi duci, qui vicini cuiusdam Reguli persequeretur iniurias, opem ferrent. Classium præfecti cū iretur ad præliū, aliquos postularūt è nostris, præsertim Hieronymus Mascarenias è præcipuis ducibus vnus, qui tres habet in Societate germanos fratres. is Sacerdotē à Prouinciali cum comite impetrauit. Qui amba ex hoc

Col.

Collegio missi tum confessionibus audiendis tum habendis concionibus multum militibus profuerunt: hoc etiam magis, quod corporibus quoque, non modo animis subuenerunt, complures enim itinerum difficultate & calorum aestu morbus inuaserat. Inter eundem & redeundum è prælio dies abiere amplius quadraginta, tandemq. Deo fauente victoriam nostri, æquatis solo hostium sedibus, retulerunt, nam barbari Christianorum refugientes incursum suo more sese intra sylvarum latebras abdiderunt.

Subiacet huic Collegio Residentia Tannenensis, quæ ipsa alias duas habet adiunctas sedes, in ijsq. degunt octo de nostris, à quibus præter vsitata Societatis munera Christiani circiter facti sunt centum. Bandoræ quæ in eadem est insula, datur opera, ut finitimi populi Christiana sacra suscipiant: nam in oppido ipso Banda omnes iam aut Christiani, aut cathæcumeni sunt. E cathæcumenis autem ad baptismi fontem admissi sunt quadringenti. In Damanensi sede sex è nostris in adiungendis ad Christum Ethnicis operam ponunt. Et quanquam ratio numeri habita nulla est, constat tamen inter eos, qui adiuncti sunt, nobiles fuisse nonnullos: atque in his Mahometanum puerum de præcipuis, qui cum classequæ Mequæ aduehebatur, est captus & ad Christum adductus. Re porro familiari multorum inopiæ egestatiq. subuentum propter rerum omnium caritatem, quæ e Mahometanorum irruptione quadam consecuta erat. In Chaulana sede, ubi totidem socij commorantur, refertum Gymnasiū est, quia aliò discendi causa concedere parentes liberis non

non permittunt. Nec vero negotiatoribus, qui huc undique confluunt, minus offertur utilitatis. viginti nonnumquam & triginta simul naues appellunt, quibus tum expiandis animis tum expediendis nodis, qui de Christiano officio incidunt, præclare consulitur. Christianorum cura ad aduentum vsque nostrum penes alios Religiosos fuit. sed ubi ciues has esse præcipuas Societatis partes cognouerunt, quanquam alij probe suo munere fungerentur, vehementer egerunt, ut ea quam dixi cura delegaretur ad nostros. nostri honestis nominibus obsequendū ciuibus non putarunt: occasiones tamen tum erudiendi Cathecumenos, tum baptizandi, si citra ullius offensionem sese offerunt, non dimittunt. Haftenus de Bazainensi Collegio ceterisque sedibus. Nunc antequam de Cocinensi dicamus, quoniam ex Damanēsi sede iter est in Aethiopiam, nonnihil de rebus Aethiopicis est dicendum. E socijs sex, qui ante annos septem & viginti in Aethiopiam cum Andrea Oviedo profecti sunt, duo duntaxat superstites sunt relictī. Nam Emanuel Fernandez in Societate iam senex & moderator ceterorum Natalibus Christi ferijs migravit ad Dominum, & quidem ea virtutis & sanctimoniae significatione, quam à tali viro expectare par erat. cum à suis discederet, exploratum sibi esse dixit, pastore quā vehementer egerent; monuitque, ut eum vel per litteras postularent, vel dum aliquis mitteretur ex India, sorte deligerent. Christianorum sedes ibi sunt duæ, altera cui nomen Dambra, altera quæ dicitur Tigare. Tigare residet Dux quidam constitutus à Rege, cui Lusitani parent. Is est Franciscus

Iacobus Monteius, qui per litteras una cum nostris, sibi ut aliqua mittatur classis efflagitat, eo consilio, ut regnum illud in deditiōem Regis Catholici redigat, priusquam occupetur à Turca; satis autem ad eam rem fore Lusitanos circiter mille, multitudinem enim auxiliorum ei regno non defuturam.

C O C I N E N S E C O L L E G I U M

& omnis ora Malabarensis.

DEgunt in hac ora socij quatuor & quadraginta. Quæ autem in Cocinensi Collegio gesta sunt, non multum ab ijs discrepant, quæ superiore anno sunt scripta. eadem frequentia templi, eadem celebritas est, sed ad maiorem multitudinem accipiendam eius quoque laxantur angustiae. Centum hoc anno baptizati sunt, pluresq. fuissent, si cathecumenis domus esset. In Vaipicotta Residentia S. Thomæ, ubi Christiani illi iam inde à B. Apostolo fidem suscepisse dicuntur, quoniam ea valde corrupta erat, præclara iacta sunt fundamenta ad eius reuocandam integritatem: cui rei P. Alexander Valignanus huius Prouinciæ visitator multum attulit adiumenti. Is cum eorum Christianorum Archiepiscopo re communicata, multa religionis capita reliquit in scriptis, indictumq. ab Archiepiscopo concilium est, cui & Archiepiscopus ipse cum Clero interfuit, & è nostris Sacerdotibus duo. Postea dno peracta sunt sacra, alterum latinum, alterum

ſũ Chaldaico ritu, quibus peractis fidẽ Catholicam co-
ram multitudine Archiepiſcopus eſt profeſſus. Recita-
ta ſubinde ſunt tum ea, quæ à Concilio Florentino de
Sacramentorum doctrina edita ſunt, tum quæ à Patre
Viſitatore propoſita. Quæ quoniam ad corrigẽdos mo-
res & ſanandas affectas illius Eccleſiæ partes ſpecta-
bant, ſumma ſcilicet vniuerſorum conſenſione recepta
ſunt. In ora Trauancoris eadem eſt noſtrorum ſedu-
litas in excolendis erudiendiſq. Chriſtianis. In huius
oræ pago res accidit digna litteris. Miles ex Myoparo
ni deſiliens omni ſpe ſalutis abiecta, quoniam Diabolo
ſeipſum addixerat, ingreſſus eſt templum, & coram
ſanctiſſima Dei matris imagine proſtratus in genua,
auxilium ab ea multis lacrimis implorabat. Cum ec-
ce tibi ex amplexu virginis puer IESVS viſus eſt cum
milite lacrimari. è Matris autem manibus emicare
ſons aquæ, quæ totam perſudit aram: vt intelligen-
ret miles, quanta ſibi veniæ ſpes eſſet ab ea, quæ
totius miſericordiæ ſons eſt, & quam non diffici-
lis ſit filius ad matris preces, qui cum lacrimis perdi-
tum hominem ad ſe redeuntem excepit. Admoniti de
re tota comites accurrerunt, vt quo plures oculi con-
ſpexiſſent, eo maior prodigiũ fides foret. Qui quidem
imbutum aqua ſudariolũ, qua aram diximus madaſa-
ctam partiti ſunt inter ſe: miles vero cum veniſſet ad
nos, vniuerſæ vitæ flagitia confeſſus Religionem vouit,
vt quanto iniquius ſe deuinxerat demoni, tanto ar-
ctius ſe aſtringeret Deo. In Ora Piſcariæ migravit,
vt ſperamus, in celũ Ioſephus Victoria huius vineæ di-
ligens in primis agricola. præſidium enim ſibi compa-

rauerat linguæ, qua & cōcionari apud incolas posset, & eorum confessiones excipere. morienti affuerunt omnes eius oræ socij, qui die festo B. Mariæ ad niues (ea enim patrona domus est) vt confitentium multitudini suam nauaret operam, conuenerunt. quandiu in hac ora pater ille fuit (fuit autem fere semper ex quo cum Visitatore Roma venit) maximum suæ virtutis tum nostris, tū externis specimen dedit. Hoc ipso anno pridie Idib. Febr. cessit è vita Franciscus Perez B. Xauerij comes antiquus, cuius ea fuit sanctitatis opinio, vulgo vt sanctus appellaretur: quin Franciscus ipse Xauerius dicere solitus est, nulli rei se ita inuidere, vt huius Patris humilitati. administrauit omnia fere huius Prouinciæ Collegia. cumq. affecta iam ætate (erat enim septuagenarius) crebris ægrotationibus quateretur, dum ab vrbe S. Thomæ in hanc oram secedit, ingrauescēte in itinere morbo, Negapatani cōsumitur. iussit Pater corpus suū eodem quo inopes condidi sepulchro; sed tamen totius comitatu nobilitatis in sacello maximo per honorifice sepultum est. eius funus Franciscanorum familia curauit. statim autem vt funebris campanarum pulsus auditus est, populus, vt aliquid reliquiarum causa præriperet, aduolauit. Inter humandū corpus tantus excitatus est clamor, turbaque demortui pedes osculari conantium, vt depositio feretro lacrimis fuerit pietatiq. cedendum. affirmavit nobilis in primis vir, apud quem ille decessit, statim atq. animam senex efflauit, triginta se vidisse forfices supra caput tondentium reliquiarum loco capillos: usque ad vnum enulsis, nudo ad tumulum elatum esse cal-

caluitio. alij etiam barbam vellere, ungues præscindere, alij vestimenta diripere tanta auiditate cœperunt, ut perbeatus sibi videretur, qui ex eo funere non inanis rediret. Hector, ac Rodericus Sella, Damianusque Pais viri nobiles intimam patris occupauere subuculam. Rodericus, ne hac quidem contentus, linteum abstulit e cubiculari lecto tanto pietatis studio, ac si quid de beati cuiuspiam reliquijs abstulisset. Quidam cum Rosarium præripuisset, statim affuit, qui pro eo tabulam magni pretij & nonaginta aureos offerret. Ethnici multi lacrimarum copia prosequuti sunt funus, ut ne Christianorum quidem lacrimis cederens, aiebantque, si quis eius vitæ vir, aut pater ipse inter Ethnicos obisset, futurum fuisse ut ad eum ei populus consecraret, & in Pagodum, hoc est Deorum suorum numero collocaret. Tanti faciunt hoc depositum oppidani, ut nunquam a se distractum iri confirmant. Iam reliqui huius oræ socij audiendis confessionibus distinentur; auditæque sunt totius quidem vitæ amplius septingentæ. Viget in eis regionibus maxime pietas, quæ frequentandis colendisq. templis, tum crebris eleemosynis declaratur; hisce quippe subsidijs ædificatum est templum, dataque in eiusdem usus solido ex argento candelabra vrceoli-que perpulchri ad sacrificium Missæ. In insula Mannar Ethnici sexcenti, cum propter egestatem ac famem in hanc se insulam recepissent, ad baptismum adducti sunt. eodemque stimulo cum multi in ciuitate B. Thomæ se Lusitanis & Christianis accolis vendidissent, tria millia ex ijs ad Christianorum numerum accesserunt.

C O L L E G I V M.

Salsetanum.

E Socijs quattuordecim, qui in Salsetanis sedibus commorantur, sex fere in Castro Rachol, ubi de erigendo collegio deliberatum est, viuunt. Aucta in his oris Christiana res est tum Christianorū numero, tum præsijs ad eam rem quam maximis. Tria sunt excitata templa, quorum aedes, quanquam de nostris incolit nemo, propterea quod minus idonea visa est habitatio, eo tamen ad sacrificandum nostri se conferunt; in ijsque celebrata sunt hoc anno baptismata quadringenta. Sed multo sunt quæ sperantur, quam quæ obtinentur maiora: sic pollicetur fusus ille nostrorum sanguis in Coculino pago, quorum mortes, etsi in omnem Societatem perlata iam sunt, tamē quo sit earum memoria diuturnior, ac ne rem tantam recentissimus quisque desideret; faciendum mihi putauimus, ut eam hic, quemadmodum & à P. Valignano Prouinciali, & ab alijs accepta est, fusius tamen, quam instituta breuitas patitur, exponerem.



GLO-

215

GLORIOSA RODVLPHI A QVAE VIVAE, ET

sociorum mors, pro religio-
ne Christi in Salseta-
nis Insulis obita.



Ex litteris P. Alexandri Valignani
Prouincialis, & aliorum.



*Quoniam, quæ fuerit Rodulphi profe-
ctio ad Regem Mogoris superiores
litteræ tradiderunt; planius hisce lit-
teris fiet, quam sibi viam munierit ad
tam illustrem Martyrii palmam; si
prius, quis eius profectionis exitus
fuerit, exponatur. Fuit apud hunc Regem tres am-
plius annos, partim solus, partim cum vno & altero
socio. Hic quamuis multa adiret vitæ pericula, pro-
pterea quod regio tota Mahometanis atque Ethnicis
continetur; tamen Diuina prouidentia factum est, vt
barbarorum semper manus effugeret. Quo quidem
tempore omnis eius cura atque opera in eo ponebatur
vt Regem illum eosq. Populos ab Idolorum super-
stitione ad Christiana sacra traduceret. Itaque sæpe
cum Rege solus de Christianis legibus & institutis age-
bat, sæpe ea de re, Rege ipso præsentem, cum eius Sacer-
dotibus differebat; interdumque noctes totæ in his al-*

O 4 terca-

tercationibus terebantur. Sane ea erat disputatis tum scientia, tum gratia, ut in admirationem raperet uniuersos. Rex etsi in amplectenda Religione duro semper fuit ingenio (obstabant enim vitiorum illecebræ multæ & cupiditatū lenocinia, quibus erat maxime deditus) intelligebat tamen vana esse, quæ dicerentur à suis, nihilque ab eis solidi aut firmi contra Christi religionem afferri. Rodolphus toto illo triennio, quo apud Regem fuit, postremo præsertim anno, quo sine comitibus est versatus, antiquorum patrum similem vitam egit. Victus ei erat aridus & perexiguus; statis diebus inter hebdomadam abstinebat à cibis: sæpe voluntarias pœnas, ut Deum propitium Regi redderet, vltro subibat. Studia eius non libris, aut chartis, sed aut orando Deo, aut perdiscenda lingua Persica consumebantur. & quanquam precationi plurimum erat additus; tamen extremo illo tempore, quo inter Barbaros fuit, ei rei multo se dicauit ardentius. nocturna & diurna spatia orando continuabat: nec enim pedem efferre foribus consueuerat, nisi interdum adeundi Regis causa, sæpeq. euenit, ut cum se primis tenebris coniecisset in preces, in eodem mane vestigio, in quo primum institisset reperiretur. Labores, ægrotationes, incommoda, quæ inter barbaros pertulit, nec pauca fuisse, nec leuia. Sed ea tamen diuina solatia ac cœlestes dulcedines compensabant. ferunt enim solitum dicere, se extremis illis temporibus suæ inter Ethnicos moræ, magnam expertum esse tranquillitatem & pacem, ac tum deniq. ex animi vixisse sententia: ut plane nemo dubitet, quin eum Dominus ad eam gloriam, quam

cire-

ei reseruauerat, expoliret. siquidem ex Mogoris re-
 gno ea virtutum decora reportauit, vt non ex aliqua
 Barbarie, sed ex quadam quasi officina virtutis rediis-
 se videretur. Sane apud ipsos quoq. Barbaros magno
 in honore fuit. quem propter eximiam eius animi sub-
 missionem specimenq. virtutis, Rex cum plurimū sem-
 per dilexit, tum omni significatione iudicioq. decora-
 uit. sed cum Regis mentem vitiorum multitudo & in-
 gentes spiritus auferrent, nec enim laborabat aliud,
 nisi vt tanquam Deus aliquis, aut magnus aliquis va-
 tes haberetur; Rodulphus Prouincialem per litteras
 admonet, quam frustra in eo Rege curādo suscipiatur
 labor, & quam non operæ precium videatur, in tam
 sterili solo, quod nihil redderet insudare. rescribit ad
 eum Prouincialis, vt data à Rege potestate Goamquā
 primum redeat. Rex & si potestatem nullam dabat
 initio, vt qui tantam morum suauitatem ipse quoque
 gustare iam cœperat, eum tamen partim iureiurando
 accepto, fore vt postquam cum Prouinciali egisset, ip-
 so approbante reuerteretur, partim etiam precibus v-
 ctus, inusitata quadam officij, humanitatisq. significa-
 tione dimisit. Abeunti cum multa offerret aureorū
 millia, ille funditus recusauit, quod diceret se, Religio-
 sus cum esset, auro non indigere, nihilque aliud loco
 muneris postulare, nisi Christianum quendam Moschū
 cum coniuge liberisq. quos pœne Mahometanos serui-
 tus diuturna reddiderat. Regina Mater id ferebat æ-
 gerrime. Rex tamen, pro eo quanti faciebat Rodul-
 phum, eius postulationi facile concessit. Itaque Goam
 Christiani illi reducti Christianorum instituto iā viuūt
 atque

atque hunc fructum inter ceteros è profectione sua Rodolphus tulit. Vt igitur Goam attigit vix dici potest, quàm vehementer eius insperato aspectu complexuq. exhilarati sint fratres, tum quia vnice diligebatur ab omnibus, tum quia ingens suspicio fuit, id quod ipse quoque suspicabatur, ne vel in seruitute retineretur, vel denique perimeretur. Quamdiu Goa fuit nemo erat, qui eius sermone consuetudineq. satiari posset, nec modo nostris externisq. Christianis, sed ipsis quoque Ethnicis admirationi fuit. Elucebat in eo Christiana in primis humilitas, quæ tantum illi sanctimonix nomen domi forisque pepererat, vulgo vt Angelus diceretur. Cum itaque iam essent omnia ad decus Martyrum tempestiua, deessetq. Salsetano Collegio Rector, cõmodissimum visum est Prouinciali eum administrationi illi præficere, vt non tam suis fratribus dux esset ad vitam, quam signifer & Princeps ad mortem. Est Salsetana regio Peninsulæ instar, quæ ab Insula Goa quodam Maris tractu seiuncta, ab Vrbe ipsa Goa abest passuum millia non amplius nouem, à septentrione & Oriente latum flumen habet, ab Occidente mare Indicum, à meridie duobus riuiis & præruptis mōtibz à continente diuiditur. ambitur vsquequaque passuum millibus viginti, & Idalcans regni finibus terminatur. Est autem Idalcans potens Mahometanorum Rex, qui superioribus temporibus, vt finē bellis, quæ cū Lusitaniæ Regibus gerebat, imponeret, Salsetanas ijs terras, in quibus sex & sexaginta pagi numerantur, possidendas concessit. Ex eo tempore Salseta Lusitaniæ parent Imperio. Incolarum nume-

rus

rus millium circiciter octoginta. in his multi Brachmanes Ethnicarum superstitionum magistri; ut mirum videri non debeat, si gens illa multos iam annos Lusitanis subiecta regibus, nec longe distans à Goa, etiamnum in Idolorum cultu tam pertinaciter hæreat. In eas oras nullus ante annum 1560. Christianis concionatoribus patebat aditus. Tum primum à nostris socijs incultæ illæ desertæq. sylvæ diuino verbo excoli cæptæ sunt. Habet autem hic Societas Collegium discipulorum, nam quo commodiorem nostri nauis operam Ethnicis, non in iisdem sedibus habitant vniuersi, sed in ecclesias sunt tributum complures. Earum sex numerantur præcipuæ, Curtalina, Verna, Margana, Orlina, Raciolana, Mormugana: quibus in singulis singuli Sacerdotes cum suo quisque ministro versantur, præterquàm in Raciolana sede, vbi fere cum duobus Sacerdotibus totidemq. Laicis residet Rector. Atque horum fidei ac procurationi Seminarium quoddam puerorum & Nofochomium, vbi Christiani curentur, est creditum. In hæc loca postquam Societas penetrauit non exiguum illa quidem Christianorum edidit fructum sed in eis tuendis augendisq. varia sæpe ab Ethnicis tulit incommoda. Quæ causa fuit, cur Antonius Noronia Prorex anno 1567. ducenta amplius delubra, & in his sumptuosa nonnulla præter alias multas Idolorum ædes incendi, æquarique solo iusserit. Ethnicis rati id quod erat, tantas ruinas impulsu suasq. nostrarum editas esse, iras scilicet in nos graues inimicitiasq. susceperunt. & quidem quoties vlciscendi se dedit occasio, eam semper auide arripuerunt. Nam bello

Jæ.

sæpius inter Lusitanos Mahometanosq. Idalcanis exorto ; cum his coniuncti Ethnici Christianorum templa, domosque , quæ in Salsetanis agris erant , sacrilegis manibus incenderunt : magna etiam detrimenta Christianis ipsis intulerunt , quorum erat ferme numerus decem millium . Et quamquam recens firmata pax erat , quinque tamen ex iisdem pagis à Lusitaniæ deficientes imperio ad excitanda nova fana aliaq. Idolorum simulachra , publice adhibitis vt antea ritibus, redierunt . Quinetiam agere cum Prorege, Regeq. ipso non dubitarunt, sibi vt in eo perseuerare, suasq. superstitiones augere , suo arbitrato liceret . Quoniam igitur Alphonsi Paciæci opera factum nouerant, vt ea, quæ ab ipsis falso deferebantur ad Regem, illustrarentur & patefierent; eundemq. suis senserant obstare consilijs, hoc hominem acerbius oderant . Nec minori apud eos odio erat Petrus Berna, qui præterea illud effecerat , vt exercitus is, quem ad eos coercendos comes Franciscus Mascarenias miserat , ipsorum fana dirueret : non enim poterat ferre tantam creatoris iniuriam , vt qui honos rerum omnium opifici deberetur, is rebus creatis, atque adeo Diabolo ipsi tribueretur. Vacam etiam quãdam, quæ loco numinis colebatur à Barbaris, interfecit, eiusque intestinis polluere vas propinquum non dubitauit, vbi se ad Idoli honorem abluere superstitiosa gens consueuerat. quæ vna omnium contumelia Barbaris est visa grauissima. atque iccirco Bernam vnum ex omnibus oderant acerbissime. Sed cum eos grauiter is, quẽ dixi exercitus diuexaret , pacis & veniæ causa ad

Pro-

Proregem mittunt, fidemq. suam, & tributa pristina pollicentur. quæ quanquam ex animo viderentur asserere; tamen per simulationem pacis vlciscēdi tempus, occasionemq. captabant. Discesserat sub id tempus in Salseta Rodolphus vna cum Alphonso Pacieco, & in Curtalina sede substiterat. illuc Patres fratresque, quotquot in alijs erant dispersi sedibus, conuenerunt: Ibique semestribus confessionibus rite obitis, habitaq. a nouo Rectore cohortatirne, sua quisque vota, vt ferebat tempus, instaurarunt. Nec longo interiecto spatio, cum de Ethnicorum conuersione, deq. inspiciendis nostrorum sedibus sedulo actum esset, Rodolphus vna cum socijs Coculinum statuit lustrare præcipue; tum vt deliniendis Ethnicorum animis eos sensim ad Christiana sacra traducerent, tum vt ad extruendum templum locandamq. crucem locum aliquem legerent. Dominico igitur die, qui dies fuit tertio Nonas Iulij Rodolphus, & Paciecus in arce Racioli, alijq. in alijs sedibus rem diuinam fecerunt. Nocte insequente duo illi, quos dixi Patres, simulq. Petrus Berna Italus, & Antonius Franciscus Lusitanus, vna cum Francisco Aranea, qui Gaspari Goensis olim Archiepiscopi Nepos erat, in Orliensem sedē conuenerunt. Interim Antonius Franciscus cursum sibi inscius ad præclarissimū mortis genus aperiens, scribit ad Coculinū primarios, Rectore postridie cum alijs Patribus eo venturū quare dent operam rogat, vt vniuersi conueniant, habere se, quæ cum illis ipsorum salutis causa vna communicet. Rescripsit ad eas litteras è Principibus vnus se quidem malis domesticis impeditos (extiterat enim

inter

inter eos ex primarij viri cæde dissensio) conuenire minus cõmode posse, ac pro dignitate Patres excipere; si tamen oppidum liberet inspicere, id ipsorũ commodo fieri licere. Hisce nuntijs Barbarorum excitata perfidia, continuo inter se deliberat, quemadmodum Patres suorum Deorum euersores, suæ legis irrisores pessimis exemplis discruciatos enecet; ei scilicet Triumphos adornans, quibus pestem exitiumque moliebatur. Nostri Idibus Iulij suo quisque sacro peracto sui ignari discriminis Coculinum rectà contendunt. Prosequebantur illius loci Christiani propemodum quinquaginta, Lusitanique in eo numero duo. Cumq. primos Coculini aditus attigissent, nemoque obuiam prodiret, placuit primarium quendam virum accersere, qui apud suos plurimum auctoritate valebant. is ubi accessit, & causas, cur nemo obuiam procederet, attulisset, abeundi veniam confestim petijt: Nostri, ut maneret, cum exorare non possent, quod is occupationes nescio quas prætenderet, dimiserunt. Eius repentinus discessus suspicionem scilicet attulit. Nostri tamen obeando pago deliberare inter sese, qui maxime locus ad construendum templum, erigendumq. sacræ crucis trophæum videretur appositus. Quod dum Ethnici quidam, siue illi casu, siue explorandi animo aduenissent, animaduertunt; rem ad alios continuo deserunt. Interim Ariolus quidam, sine quo nihil isti moluntur, clamores edere, puluerem in aerẽ spargere, nec quid diceret satis perspicuum, nisi dumtaxat illud, aduenisse iam tempus, quo vlcisci violatum Idolorũ nomen oporteret iniuriasq. eas, quæ quotidie inferebantur

tur

tur à Patribus. Quapropter hostes facta manu, omnes qua transeundum nostris erat, viarum aditus intercludunt. Tum primum sensere sibi Ethnicorum animos alienos. ergo ut nascentibus malis occurrant, ad suas sedes reuocare se statuunt. Vix paululum redeundo processerant, cum hostium turbam post collem à tergo clamantem, ut in bellis fieri consuevit, exaudiunt: confestimq. euolant ex omni parte armati homines fere mille; alij lanceas concutiunt, alij arcus, & mucrones intentant, alij vociferantur, occide occide. Nostri vero interclusi insidijs dum partim trepidant, ut in re subito, partim ut in ardua sese effundunt in preces; Rodolphus hortatus dicitur socios, ut mortem pro religione tantopere expetitam, ac tam diuturna peregrinatione quaesitam, oblatam à Deo non modo non dubitanter, sed etiam ardentem exciperent. Aderant hostes in nostrorum cædem ardentes, & iam eminus arcus intorserant, cum Lusitanus quidam, ut se suosque defenderet in medium profilit, & sclopo, quem habebat, admouet manum. Sed ne illata vi barbaros in causa religionis irritasse videretur, reuocat hominem Paciecus negans tum depellendi, sed subeundi periculi tempus esse. Ipse obuiam procedit hostibus, passisq. ut in amplius manibus mira animi tranquillitate patria ipsorum lingua, ne quid perturbationis metuant, hortatur. Nondum cominus accesserat hostis, cum Christianus qui dam, quo Rodolphus utebatur interprete, Rodolpho ipsi expeditum equum offert ad fugam, quæ tamen ille recusans, alijs potius comitibus dari iussit, se quidem talem mortem vitæ omni antepone. Inter

hæc

hæc verba adfuit illico hostium manus & ab eo cadis fecit initium. Huic poplites primo succidit. quo ille vulnere procumbens in genua, intentis in cælum oculis, diductaque suis ipse manibus veste, nudam præbuit hostili ferro cervicem. sed ne id quidem ad leniendam carnificis crudelitatem satis: In eas ipsas ceruices, quas Christi Martyr sponte nudarat duas ille graues ac mortiferas plagas imposuit. Ad has quarta accessit, quæ humerum à reliquo corpore penè discerpsit, & ad extremum iaculi vulnus in pectore. quibus quinque vulneribus, animam suo edidit Creatori, à quo totidem redemptus est plagis. Atque hic denique Rodulphum sua virtus prouexit, id quod tanto ardore semper expetiit; Nihil enim tam querebatur cum ex Mogoris regno reuertit, quam quod in medijs hostibus nunquam sibi fors similis obtigisset. Secundus cæsus est Franciscus Aranea, qui in ceruicibus magno accepto vulnere, lateraq. hastili trāsfixus, in ueprem se abiecit exanimatus, nempe ut ad illustriorem Christi gloriam extremum spiritum reseruaret. Tertius occisus est Petrus Berna odium publicum Ethnicorū, qui in occipitio ita vulneratus est, ut ex vulnere pars dissecta penderet, altero etiam oculo telo traiecto, alteraq. aure media grauitè vulnerata: Ac ne tum quidem siti crudelitatis extincta, inusitato feritatis genere in mortui membra seuitum est. Meminerant ab hoc vaccam super Idoli sedem fuisse mactatam, ab hoc ignes fano circumdatos, & Deorum aras euersas. Hic dicere solitus est, quandiu sanguis in Coculino pago non funderetur Ethnicorum conuersione fore

fore nullam, simulq. praesagire animo, sibi esse in ijs regionibus moriendum. Quarta fuit Pacioci palma, cui barbari lanceam cum adegissent in pectus, extensis continuo manibus Crucis in figuram, oculisq. sublati in caelum alteri vulnere sese intrepidus offert; quod cum in iugulo accepisset, exanimis concidit. Postremus Antonius Fraciscus tum in capite, tum in reliquo corpore vulneratus, honestam vitam honestiore exitu decoravit. Huic accepimus quotidianum solenneq. fuisse, cum sacrificaret, à Deo enixe contedere, sibi ut eius causa liceret cruciatus martyrum experiri. Cæsi sunt deinceps, qui comites sese nostris adiunxerant, omninoq. cades fuit fere viginti, nam reliqui è medijs hostibus euolarunt, ut esset, qui subitum rei nuntium domum nostris afferret. Tanto autem odio in Patres feritas barbarorum exarsit, ut non modo eorum comites matura iam ætate viros, cadis periculo exaequarent, sed ne iumentorum quidem, aut puerorum neci temperauerint. Hac strage edita, initoq. nostrorum qui cæsi sunt numero, cum quattuor tantum essent inuenti, quos plures fuisse constabat, quintum sollicitè querunt. Nam Araneam, ut dixi, pro occiso relictum vepres abdedit. hunc postea à muliere pastoricia indicatum, extremo spiritu exanguem & confectum, & IESV nomen intrepide proferentem cum extraxissent, repente ad eum omnis generis multitudo conuolat, virorum, feminarum, puerorūq. magnis præ lætitia clamoribus gestientium, qui quo plus Idola suo haberent honoris, semel atque iterum semiuiui corpus extrahunt, circum Idolum raptant, Deinde ut eorum mos

P est

est in reorum habenda questione, hominem altero tantum pede stare iubent, altero in sublime suspēso. Idolo supplicare cum iuberetur, Non sum, inquit, tam desipiens, quam vos, qui hæc iubetis, ut lapidibus ac lignis Dei honores habendos putem. Illi ira incitati certo eñ in loco constituunt, quo eminus collimarent, in eumq. innumerabilem iaciunt telorum sagittarumq. multitudinem. atque inter iaculandum alia alijs subinde vocibus exprobrantes, hic demum templum ædificabitis, inquit, Hic Cruces vestras figetis. Atque is furor fuit vniuersorum, ut ne pueri quidem puellæque in eius corpore lacerando, suisq. manibus, mucronibus, iaculis, & præacutis sudibus configēdo animum suum satiare possent; cum è suis vlciscēdis Idolis partem aliquam laudis sibi quisque conaretur appetere. Quare & arūdines, & veruta, & alia eiusmodi tela eius cruento ore madefacta vna cum reliquo occisorum sanguine suis consecrabant Idolis, eoq. ipso, ut eorum mos est, Deorum simulacra festis clamoribus inungebant. Deniq. ita confecto laniatoq. Francisco, vulneribus aliquot in ceruice defixis, reliquum spiritum exhauscerunt. Exacto per hæc scelera die, postridie prima luce intersectorum corpora, quæ strata etiam tum erant alijs quidem ad sepulturam concedi sua cuiq. permittunt; Nostrorum vero corpora per terram contumeliose tracta in puteum deijci aquæ plenum, ac ne in Christianorum manus venirent, spinis ac dumetis obtegi iubent. Duo præterea honesto loco nati adolescentes in societatem tam illustri martyrij aggregati sunt. Brachmanes erant ambo, & in nostris ædibus habitabant.

Bitabant . eorum alter appellabatur Dominicus eius-
 dem Coculini oppidi incola ; qui quoniam Patribus
 Idola, quae comminuerent demonstravit, ne huic qui-
 dem sui ciues pepercerunt . Alteri nomen erat Al-
 phonsus, qui cum Pacieci Breuiarium gestaret in ma-
 nibus, non prius sibi illud extorqueri passus est, quam
 utraque manus abscideretur . Interfectus est alius
 quoque Christianus vir honestus Franciscus Rhotheri-
 gius, itemque alius Paulus Acosta, Christianorum il-
 lius loci curator, & in adiungendis ad Christum Ethni-
 cis iuvandisque Patribus sedulus administer. Ex duo-
 bus comitibus Lusitanis superstes relictus est alter;
 qui exceptus cuiusdam Ethnici misericordia, presenti
 periculo ereptus est: alter vero scriba Regis qui Con-
 siliarius Rotherigius dicebatur, occisus. Atque hic fuit
 felix nostrorum Patrum obitus, qui amplificandae pro-
 mulgandaeque Christianae Religionis causa, suas Redem-
 ptori vitas obtulerunt, ut sanguis sanguini redderetur.
 Hac ut supra dixi Idib. Iul. acta sunt anno Millesimo
 quingentesimo octogesimo tertio. quo ipso die sunt ab
 haereticis annis ante duodecim, Ignatius Azvedus co-
 mitesq. novē & triginta, cū Brasiliam peterent, inter-
 fecti . Horum memoriam Goani Collegij socij, dum
 pijs precationibus paeniq. recolunt voluntarijs, hi ipsi
 de quibus scribimus, a Salsetanis Ethnicis mactabantur.
 Allatus est hic nuntius postera nocte, quam mors mar-
 tyrum antecessit, nam, ut dixi, praepropera aliquorum
 fuga celeres etiam attulit nuncios . Acerbissima pri-
 mo visa res est nostris, quod tanta Societati praesidia
 uno tempore essent erepta: sed cum de more se contu-

lissent ad preces, tantam vim diuinæ dulcedinis acceperunt tantamq. lætitiā, ut hac atque illac è suis quisque cubiculis prodeuntes, eam inter se mutuo communicarent: cum vero ardorem præferrent obeūdi martyrii, ut novos martyres tum beatos, tum sanctos, aliique alijs nominibus appellarent. Ut autem Rotherigius Vincentius id temporis Prouincialis cum ceteris Patribus in Salseta proficisci constituit ad recuperanda humandaq. sociorum corpora; is fuit ardor vniuersorum, ut profectionem illam enixe omnes efflagitarent, magnusq. mæror inuaderet, si cui remanendum esset Goæ. non tamen omnibus, sed triginta duntaxat concessum est. Qui Coculinum cum peruenissent, atque vna cum Castri Duce occisorum corpora postulassent, patefacere ea initio barbari noluerūt: sed rebus omnibus frustra tentatis, dum tristes, mæstiq. reditum parant, diuino consilio factum est, ut non sine sanctis corporibus, quæ deinde barbari protulerunt, abirent. Vix erat in Castro Raciolo, vbi tum nostri commorabantur, de martyrum exportatione nunciatum, cum aduentantibus ex oppido populus gratulabundus occurrat. Portabatur nobile feretrum à Duce, Lusitanisq. cumq. ad sacellum quoddam B. Antonio sacrum Castro ipsi propinquum vêtum est, præsto illico fuere patres, qui beata illa corpora frequenti populo, accensis cereis atque Candelis exciperent; præeunte choro modulante canentium canticum Zachariæ. In interiore sacello, tum ut studijs hominum ingentibus satisfaceret, tum ut aptius corpora ipsa componerentur; detractis integumentis multitudini ostensa sunt. Hic ea fuit om-

nium

nim laetitia significatioq. pietatis, ut è nostris multi se
 nunquam talem expertos esse confirmant. Et quam-
 quam triduo ante necati martyres erant, atque in il-
 lius putei cæno eorum corpora delituerant, recentes
 tamen admodum visebantur, præcipueq. Rodolphus,
 cuius è vulneribus ita recens fluebat sanguis, ut si ea-
 tum accepisset, multi etiam de Rodulphi corpore con-
 firmarunt, odorem ex eo quemdam efflari iucundum;
 in eoq. sanguinem, qui cum ex omni vulnere, tum è
 ceruicibus manabat vberimus, sic æstuasse, ac si suc-
 censis ignibus efferaesceret. Quæ res omnium animos
 vehementer accendit, tantusq. osculantium manus, pe-
 desq. ac plagas impetus fuit, ut iam tum cœlestē Mar-
 tyrum gloriam videre sibi quodammodo viderentur.
 Multi reliquiarum aliquid studiose quærebant, nec
 obfisti vello pacto potuit, quominus alij aspersis cruore
 sudarijs, alij reuulsis vnguibus capillisq. discederēt. ac
 Rodulpho quidē nullus nec in manibus, nec in pedibus
 remansit vnguis: tanta erat apud omnes eius existima-
 tio virtutis. Corporibus apte cōpositis sollennis quædā
 instituta est supplicatio, ut quā amplissime efferrētur.
 ea deportabantur à Patribus crebris cum funalibus
 canticisq. psalmorum, qui ad eam triumphī gloriam
 spectare potissimum videbantur. sed lachrymarū effu-
 sione tanta ex intimis orta lætitijs, ut nascentis Eccle-
 sia memoriā representaret. Etenim spectaculum erat
 eiusmodi, ut vel pectus adamantinum frangeret & in
 lachrymas gemitusque dissolueret. Ad oppidi tem-
 plum cum hac pompa delata nocte circiter media in
 arca prægrandi condita sunt, distincta, ac suis quæ-
 que

que ut internosci possent, notata nominibus. Ibi iacent in presentia, quoad alio Patri nostro Generali transferri placuerit. Postridie eius diei P. Prouincialis pro gratijs agendis missæ sacrum cum cantu solenni. ritu peregit, nec enim tale funus desiderare alias videbatur exsequias, si quidem pro fidei Catholicæ promulgatione proq. Idolorum signis euersis appetita mors erat. Quod & Ethnici fatebantur ipsi, & ex eorum liquet epistola quadam, in qua scriptum est, iccirco patres de se peremptos, quod in suis regionibus cogitarent Christianorum templa construere. Maxime perturbanis hic nuncius Goanam Ciuitatem, cui Rodulphi, Pacietiq. virtutes perspectæ iam erant. Quo circa ita sunt omnium animi in Ethnicos incitati, ut nisi pro regis nutus prudentiaq. reprimeret, ad expetendas illico pœnas, vlciscendamq. Martyrum cadem vniuersi concurrerent. Sed quoniam parricidæ illi ad Idalcanem Regem confugerunt; censuit Prorex conuiendum esse in presentia, & in aliud tempus pœnas tanti sceleris reseruandas. Erat Rodolphus Aquauina Atrienfis Ducis filius annos natus tres & triginta, quarum dimidiam partem in Societate consumpserat. Aequalis ferme erat illi Paciecus Hispanus claro item loco natus: vterque magnis quibusdam donis instructus ad rem Indicam adiuuandam. Antonius Franciscus Lusitanus trigesimum agebat annum, fueratq. in Societate duodecim. Petrus Berna Italus è Gallia Cisalpina ipse quoque par erat ætate, sed sexennium in Societate confecerat; Nec multo inferior Franciscus Aranea laicus, qui duo de triginta natus annos vixerat in eadem

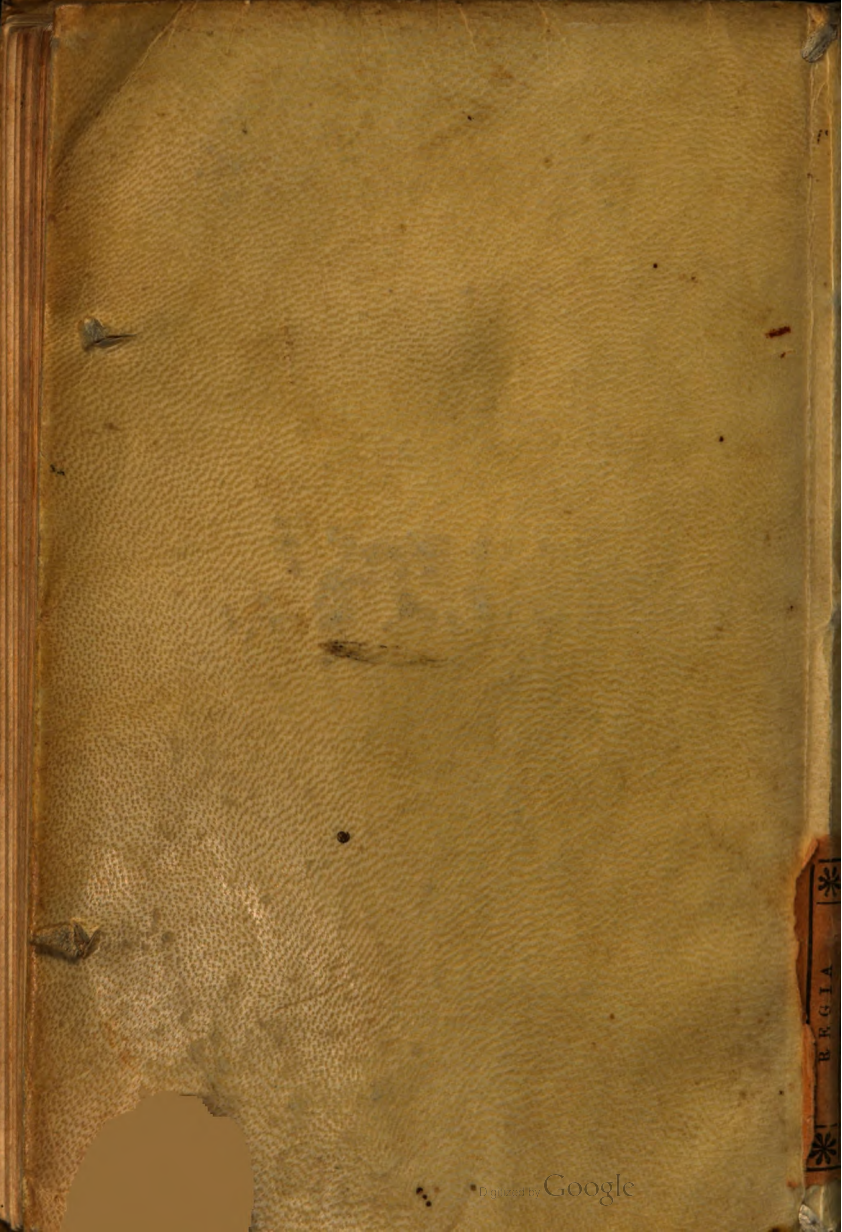
dem Societate decennium. Hi omnes, ut ipsi met Ethnici cum admiratione narrabant, intrepidi mortem aut sublati in cœlum manibus, aut flexi in terram genibus exceperunt. In omnibus flos vigeat ætatis, omniumque erat opera ad Dei ministerium Societatisque per vitilis. Sed quoniam Christi vinea Martyrum sanguine madefacta vberiores semper sætus fundit: certissima spes est fore, ut plus ponderis habeat fusus ille nostrorum sanguis ad propagandum & illustrandum Christi nomen, quam eorum sudores ac nerui, si vitam corpusque seruassent.

Habetis Patres Fratresque. Charissimi cum præclaros huius anni fructus, tum partus industriæ vestræ: quorum memoria, his notata litteris, si delectat; quanto tandem iucundius est meminisse, multo eos accuratius in librum vitæ referri: nihil est enim in benefactis hominum tam exiguum, modo referatur ad DEVM quod non ille tanto liberalius vberiusque compenset. Reliquum est igitur, ut quoniam quicquid præclare a nobis geritur, id vniuersum est Dei munus, ab eo precemur enixe, ut sua hæc in nobis munera & dona custodiat. Romæ ex Collegio Rom. Kalend. Maij MDLXXXV.

Omniū in Christo Seruus.

Nicolaus Orlandinus.





REGIA